

Бібліотека пригод

Дж. Ф. Купер

ОСТАННІЙ З МОГІКАН

Л. ДОЗВІЛЛЯ

Бібліотека пригод

ВИДАВНИЦТВО
КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

Харків
2010

ББК 84.7США
К92

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Переклад з російської:
Купер Дж. Ф. Последний из могикан. —
Харьков: Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 2009.

Перекладач *Анастасія Марченко*

Адаптація *Андрія Клімова*

Оформлення серії *Михайла Курдюмова*

В оформленні обкладинки використано ілюстрацію
Олександра Савченко

Художник *Олександр Савченко*

ISBN 978-966-14-0862-2 (серія)
ISBN 978-966-14-7452-8 (PDF)

© Книжковий Клуб
«Клуб Сімейного
Дозвілля», видан-
ня українською мо-
вою, 2010
© Книжковий Клуб
«Клуб Сімейного
Дозвілля», пере-
клад та художнє
оформлення, 2010

Містер Купер із Куперстауна

Джеймс Фенімор Купер, батько американського пригодницького роману, свою першу книгу створив... під час парі. Одного вечора у маєтку свого батька, багатого землевласника, який заснував селище Куперстаун у штаті Нью-Йорк, Джеймс читав своїй дружині якийсь надзвичайно нудний роман. Утомившись позіхати, майбутній письменник відкинув книжку та заявив, що зовсім не складно писати краще. Навіть він, який ніколи не написав жодного рядка, впорався б із цим завданням. Дружина заперечила, спалахнула суперечка — і 1820 року побачив світ перший роман Купера — «Осторога». Читачів привабив заплутаний сюжет, проте критика зустріла книгу вороже. Річ у тому, що автор-початківець переніс дію роману до Англії, про яку він, щиро кажучи, мало що знав, бо доти жодного разу не виїжджав зі Сполучених Штатів. Можливо, тому він відмовився поставити своє ім'я на обкладинці. Проте вже друга книжка принесла Куперу гучний успіх не тільки в Америці, а й у Європі — це був відомий надалі «Шпигун, або Повість про нейтральну територію» (1821). Літературний успіх тридцятирічного письменника пояснювався

тим, що він урешті-решт знайшов своїх героїв — людей американського прикордоння, простих і відважних, які живуть не за законами тогочасного манірного суспільства, а власним розумом і по совісті, вільних та гордих, іноді схильних пофілософствувати, але весь час готових до дії.

Нова знахідка письменника — образ Нетті Бампо, зовні простодушного юнака, який незабаром став улюбленцем європейських та американських читачів. Скромний і невибагливий юнак виступає єднальною ланкою між двома цивілізаціями — європейською й світом корінних мешканців Північної Америки, індіанців. Уперше Нетті Бампо з'являється в романі «Піонери» (1823), потім він стає головним героєм «Останнього з могікан» (1826), «Прерій» (1827), «Слідопита» (1840) та «Звіробоя, або Першої стежки війни» (1841). Про якості цього персонажа найкраще говорять індіанські імена, які цей герой мав у різний час: Соколине Око, Звіробій, Слідопит, Довгий Карабін, Шкіряна Панчоха.

Успіх п'яти «індіанських» романів був просто приголомшливим — ними зачитувалися у всьому світі. Купер створив пригодницьку епопею, яка охопила півстоліття — з 1740 по 1790 рр., історію наступу переселенців на Американський континент та загибелі його тубільців. Кожна із цих книжок — драматичний етап у житті шляхетного й великодушного Нетті Бампо, починаючи з ранньої юності та закінчуючи мудрою старістю. І в усі часи для героя є неприйнятним хижацтво його одноплемінців, їхнє небажання зважати на права індіанців і презирство до побуту «червоношкірих bestій». У середині 40-х рр. XIX ст. навіть англійська критика була змушена визнати, що

Купер — єдиний письменник, чий дар оповідача може зрівнятися з талантом Вальтера Скотта.

Джеймс Фенімор Купер народився 1789 р. у Берлінгтоні, штат Нью-Джерсі. Незабаром його батько переселився до штату Нью-Йорк та заснував у прикордонній області селище Куперстаун, яке згодом перетворилося на невеличке містечко. У місцевій школі майбутній письменник здобув початкову освіту. Потім, уже юнаком, він вирушає до Єльського університету, але не скінчивши курс, 1806 р. йде на морську службу, яку проходить на озері Онтаріо, де в той час будувався військовий флот Сполучених Штатів. У 1811 р. Купер одружився з дівчиною з родини французьких переселенців, оселився у Куперстауні та зайнявся сільським господарством.

Щойно 1821 р. побачив світ роман «Шпигун», письменник із родиною переїжджає до Нью-Йорка, де одразу ж стає помітною постаттю в літературному світі. 1826 р. Фенімор Купер дістає пропозицію поєїсти пост американського консула у Європі й залишає Америку на сім тривалих років.

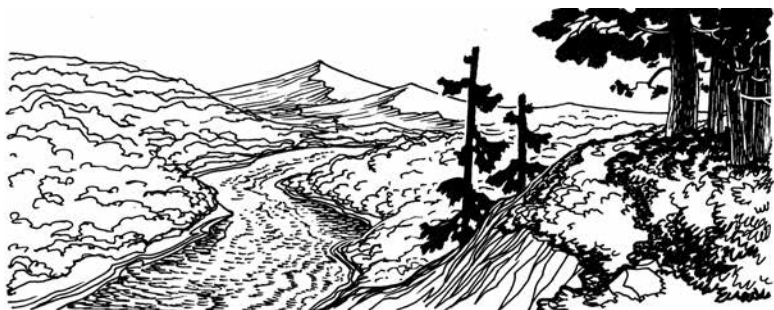
За ці роки остаточно склалися три головні напрямки у творчості романіста. Один за одним з'являються романи з «великої п'ятірки», присвячені історії освоєння Америки. Одночасно виходять «морські» романи Купера — «Лоцман» (1823), «Облога Бостона» (1825), «Червоний корсар» (1828), «Морська чародійка» (1830). Любов до моря й вітрильних суден Купер проніс крізь усе життя та вже у зрілому віці створив фундаментальну працю «Історія американського флоту» (1839). Мандрівки Італією, Іспанією та Швейцарією подарували шанувальникам його творчості

трилогію з часів європейського середньовіччя — романи «Браво», «Гейденмаєр» і «Кат» (1831—1833).

Останні дванадцять років життя, найбільш насичені та плідні, письменник провів у Куперстауні. За цей час він написав сімнадцять значних творів, які були присвячені трьом найбільш бентежним для письменника темам: морю, освоєнню континенту та критиці сучасного суспільства. Помер Джеймс Фенімор Купер 14 вересня 1851 р.

Творчий спадок письменника — більш як тридцять романів, полемічні й сатиричні твори, п'ять томів дорожніх нотаток, а також історичні дослідження, які він проводив майже до останніх днів. Чимало сьогодні є забутим, але книжки про Нетті Бампо, найкраща з них — «Останній з могікан», — і в наш час залишаються так само яскравими та хвилюючими, нібито щойно вийшли з-під пера розумного, доброго та проникливого знавця природи й людського серця.

Глава I

Колоніальні війни у Північній Америці характеризувалися тим, що супротивники, вступаючи в криваве зіткнення один з одним, змушені були долати безліч небезпек, перетинаючи пустелі, що відокремлювали ворогуючі провінції Англії та Франції. На кордоні між цими провінціями тяглися довгі лісові хащі. Відважні колоністи та європейці, що воювали разом із ними, нерідко витрачали цілі місяці на те, щоб подолати бурхливі річки або дикі межигір'я, перш ніж виказати свою військову мужність у більш запеклій боротьбі.

Змагаючись із воїнами тубільців у наполегливості й жертвовності, вони невдовзі навчилися перемагати, так що незабаром у лісах не лишилося жодного прихованого куточка або усамітненої печери, які були б безпечними від уторгнення людей, що підкорилися егоїстичній політиці європейських держав.

Можливо, на всій величезній прикордонній території не знайдеться іншого місця, яке б найкраще свідчило про жорстокість цих війн, ніж область, що простяглася від витоків Гудзону до найближчих гір. Саме тут була головна арена кривавих битв, які зчи-

нялися за панування над колоніями. У цих місцях зводилися форти, які по кілька разів переходили з рук у руки, а цілі армії, нерідко чисельніші за ті, що їх колись присилали сюди метрополії, вдиралися в лісові хащі, звідки знову виходили — змучені та зневірені пережитими невдачами.

На цій арені боротьби, на третьому році війни між Англією та Францією, відбулися події, про які ми й хочемо розповісти.

Нездарність англійських воєначальників, відряджених до Америки, і брак енергії в англійських чиновників повалили Англію з тієї височини, на яку її було піднято талантом і духом попередніх полководців та державних діячів. Вороги перестали боятися Англію, а її слуги втратили рятівну впевненість, яку дає нам самоповага.

Колоністи, звичайно, розділяли з метрополією ці неприємні наслідки, хоча й не були винні в тому, що сталося. Незабаром вони побачили, що армія їхньої дорогої батьківщини, яка досі вважалася непереможною, змушена була тікати від купки французів та індіанців і була врятована від цілковитого знищення лише завдяки витримці й мужності одного вірджінського юнака, слава про якого поширилася до крайніх рубежів християнського світу¹.

У цей час з'явилася нова небезпека, і налякані колоністи в кожному пориві вітру почали вчувати завищення індіанців, про нещадну жорстокість яких ходили легенди. Словом, небезпека, яка розглядалася крізь збільшувальне скло страху, позбавляла людей будь-якої здатності мислити й робила їх рабами принизливих пристрастей. Навіть найбільш хоробрі та

¹ Уславленого потім як героя незалежності — Вашингтона.

самовпевнені вважали кінець війни сумнівним; із дня на день зростала кількість тих, хто вже бачив, як усі володіння англійської корони в Америці будуть завойовані її християнськими ворогами або спустошені їхніми лютими союзниками.

Тому, коли до форту, розташованого на південному краю області, яка лежить між Гудзоном та сусідніми озерами, надійшла звістка, що Монкальм¹ іде з армією вгору Чамплепом, то її було прийнято швидше з боягузливою готовністю до миру, ніж зі сміливою радістю воїна, який дізнався, що ворог шукає зустрічі з ним.

Цю звістку одного літнього дня приніс індіанський скорохід разом із вимогою Мунро, коменданта двох укріплень на берегах Святого Озера, надати йому підкріплення.

Вірнопіддані британської корони називали одне із цих лісових укріплень Вільям-Генрі, а інше Едвард — за іменами двох улюблених принців царського дому.

Першим керував згаданий шотландський ветеран. Гарнізон цього укріплення складався з одного полку регулярних військ і купки тубільців — кількості надто незначної, щоб протистояти тій страшній силі, яку вів за собою Монкальм.

Фортом Едвард, який налічував понад п'ять тисяч чоловік, командував генерал Вебб, якому підпорядковувалися королівські війська північних провінцій. Якби цей офіцер зібрав разом усі підпорядковані йому війська, то міг би протистояти супротивнику, котрий, до речі, мав удвічі менше солдатів. Однак, занепавши духом через невдачі, як начальники, так і нижчі чини воліли очікувати супротивника в шанцях замість

¹ Французький ватажок.

того, щоб затримати його наступ. Дуже скоро в таборі поширилася чутка про те, що півтори тисячі людей прямують до форту Вільям-Генрі. Втім, ця чутка швидко стала очевидною...

Одного дня на світанку глибокий сон солдатів був перерваний барабанним боєм — і весь табір англійців умить заворушився. Тим часом, як добре навчені регулярні найманці гордо займали позиції на правому фланзі, менш досвідчені колоністи тіснилися ближче до лівого.

Коли все військо до останнього солдата зникло в хащах, у таборі розпочалося приготування до від'їзду. Перед великим баракком стояли вартові з тих військ, яких в армії знали як охорону англійського генерала. Відразу ж приготували упряж із шести коней, два з яких, судячи з сідел, призначалися для жінок, ба більше — жінок певного стану, котрих у цих місцях можна було зустріти надзвичайно рідко.

На третьому коні було сідло й чапрак штаб-офіцера; інші тварини призначалися для багажу та слуг.

На значній відстані від цього маленького гурту зібралося чимало гультяїв, які витріщалися на багату кінську зброю та й на самих благородних тварин. Серед присутніх був чоловік, який вирізнявся своїми манерами й поставою, він не здавався ані гулящим, ані нетямущим.

Статура цієї визначної особистості здавалася надзвичайно негарною, хоча назвати її потворною було несправедливо. Коли цей чоловік стояв, він був вищим за тих, хто перебував поруч; коли він сидів, то здавався людиною звичайного зросту. Його голова була завеликою, плечі завузькими; довгі руки, ніби батоги, висіли вздовж тіла, хоча кисті рук здавалися майже витонченими. Його худі ноги і стегна досягали

рідкісної довжини й укупі зі страшенно товстими колінами підкреслювали неоковирність статури.

Строкатий костюм поганого смаку ще гостріше відтіняв природну незграбність цієї людини. Камзол небесно-блакитного кольору з широкими короткими фалдами та низьким коміром викликав глузливі погляди. Китайкові панталони, які обтягували його ноги, доходили до колін і були підв'язані великими білими бантами. Димчасті вовняні панчохи та черевики, на одному з яких дзенькала острога, довершували вбрання цієї дивної персони. З великої кишені його шовкового, гаптованого сріблом жилета стирчав інструмент, що, враховуючи військову обстановку, можна було помилково прийняти за якусь невідому військову зброю.

Змальований нами чоловік врізався у натовп слуг, які очікували на генерала Вебба, та зовсім не соромлячись почав висловлювати свою думку про коней, що тут стояли.

— Гадаю, — впевнено вимовив він, — що ця тварина нетутешньої породи, а з далеких країв, може, навіть із того маленького острова по той бік моря.

Голос його вражав своєю м'якістю та милозвучністю, так само як його статура своїми незвичайними пропорціями.

— Заявляю без вихваляння: я можу сміливо розмірковувати про такі речі. Адже я побував у обох гаванях — у тій, що розташована в гирлі Темзи та названа на ім'я столиці старої Англії, і в тій, яку називають Нью-Гейвен¹. Але такого коня мені ніколи не доводилося бачити. Як там сказано у Святому Письмі? «Він скаче по долині та радіє своїй силі; він

¹ Нова гавань (англ.).

кидається назустріч озброєним людям. У відповідь на трубний глас він каже: “Ха-ха”!» Він здалеку вчуває битву — громові голоси полководців та войовничі крики. Може здатися, що ці властивості коней Ізраїлевих збереглися до наших днів, чи не так, друже?

Не діставши жодної відповіді на свою цитату зі Святого Письма, чоловіча уважно подивився на людину, що мовчки стояла перед ним, і знайшов у ній новий об’єкт для своєї цікавості.

Його погляд зупинився на спокійному й ніби заляклому обличчі індіанця-скорохода, який приніс у табір невеселі звістки. Попри цілковитий спокій червоношкірого, який стоїчно спостерігав за метушню, що панувала навкруги, риси його обличчя виявляли якусь дику лють, яку міг би помітити пильніший погляд спостерігача, ніж той, що був звернений до нього зараз. Індіанець мав при собі ніж і томагавк свого племені, але в жодному разі не здавався войовничим. Навпаки, у його зовнішності була певна недбалість, що пояснювалася, можливо, тільки-но пережитою напругою. Фарби, якими було розмальоване обличчя індіанця, надавали його рисам іще лютіший, відразливіший вираз. Його вогняні зіниці виблискували посеред цієї мішанини барв, ніби зірки.

Лише на мить очі скорохода зустрілися з очима ошелешеного спостерігача, і він негайно відвернувся — почасти з лукавства, почасти зі зневаги спрямував свій погляд у порожній простір.

Раптово поблизу пролунали ніжні голоси, сповіщаючи про наближення очікуваних мандрівників, і простодушний прихильник бойового коня поспішив до своєї сухорлявої та куцої кобили. Він зіперся на вовняну попону, яка слугувала сідлом, та почав спокійно спостерігати за всім, що відбувалося, тим часом

як лоша, що тут-таки було, мирно смоктало молоко, влаштувавшись із іншого боку шкапи.

Молодик в офіцерському мундирі вів двох дам, які, судячи з їхніх костюмів, приготувалися до важкої подорожі. Молодша з них (хоча обидві вони були дуже молодими) мала прекрасне золоте волосся, сліпучо-біле обличчя та блакитні очі. День, що наставав, не був таким осяйним, як її жвава посмішка, котрою вона обдарувала молодого чоловіка, що допомагав їй сісти у сідло.

Інша дама, якій офіцер виказав таку саму запопадливість, старанно приховувала свої риси від поглядів солдатів та поводитися з надзвичайною гідністю.

Ледве обидві пані сіли на коней, як їхній супутник одним стрибком скочив у сідло, після чого всі троє востаннє вклонилися генералові Веббу, який спостерігав за їхнім від'їздом із ганку свого барака, та потім легким клусом, у супроводі слуг, попрямували на північ. Вони не промовили ні звука, тільки молодша дама легенько зойкнула, коли раптом перед нею прослизнув індіанець та рушив по дорозі — як провідник — попереду цієї маленької кавалькади. Старша з дам не проходила жодним звуком, коли раптово з'явився індіанець, але злегка відкинутий серпанок дозволяв побачити вираз співчуття, подиву й жаху на її обличчі, коли вона спостерігала за рухами скорохода.

Волосся цієї пані мало колір воронового крила, на смаглявому обличчі грав яскравий рум'янець; надзвичайно ніжні, правильні риси були напрочуд прекрасними. Коли вона посміхнулася, сяйнув ряд сліпучо-білих зубів. Дівчина знову опустила серпанок на обличчя та продовжила шлях у повному мовчанні. Думки мандрівниці, як видно, були далекими від усього, що її оточувало.

Глава II

Доки одна з двох милих осіб, із якими ми познайомили читача, була занурена у власні думи, друга швидко отямилася від легкого переляку та, сміючись із власної слабкодухості, звернулася до молодого чоловіка:

— Чи багато таких привидів зустрічається в лісах, Дункане, чи цю людину запросили задля нашої розваги? Якщо так, то ми, звичайно, мусимо бути вдячні, але в іншому випадку ми з Корою маємо виявити всю нашу хоробрість іще до зустрічі з грізним Монкальмом.

— Цей індіанець служить у нашій армії скороходом, — відповів молодий офіцер, — і в своєму племені вважається за героя. Він охоче взявся провести нас до озера маловідомою стежкою, тому ми, сподіваюся, дістанемося туди раніше, ніж тоді, якби йшли за нашим загоном.

— Він мені не подобається, — промовила юна леді чи то з удаваним, чи то зі справжнім жахом. — Ви, сподіваюся, добре його знаєте, Дункане?

— Інакше, Алісо, я б не довірив йому вас. Звичайно, я його добре знаю, якщо вже обрав його провідником. Кажуть, що він канадець, але служив у наших друзів мохоків, які належать до числа шести союзних племен. Якийсь дивний випадок, у якому був замішаний ваш батько, що обійшовся з бідолашним дикуном занадто суворо, привів його до нашого табору, але я забув подробиці цієї історії. Досить і того, що тепер він є нашим другом.

— Якщо він був ворогом мого батька, тим гірше для нас! — вигукнула дівчина, насправді збентежившись. — Поговоріть із ним трохи, майоре Гейворд, я хочу почути його голос. Ви ж знаєте, що я суджу про людину з її голосу.

— Повірте, це нічого не дасть. Він навряд чи розмовлятиме зараз, коли ситуація вимагає від нього напруженої уваги... Однак дивіться, він зупинився. Вочевидь, стежка, якою ми попрямуємо, вже близько.

Майор не помилився. Підійшовши до того місця, де стояв дикун, який показував рукою на кущі біля великої дороги, вони помітили вузьку, звивисту стежину, котрою ледве могла пройти одна людина.

— Отже, ось куди лежить наш шлях, — упівголоса промовив молодий чоловік.

— Як ти гадаєш, Кора, — запитала дівчина нерішуче, — чи не було б безпечніше їхати у супроводі військ, хоча їхня присутність є вкрай неприємною?

— Ви не знаєте звичаїв цих дикунів, Алісо, а тому й не підозрюєте, де треба шукати справжню небезпеку, — зауважив Гейворд. — Якщо і є у цій місцевості дикуни, то вони будуть, швидше за все, триматися поблизу військової колонії. Шлях військ усім відомий, тим часом як наш — поки що є таємницею.

— Невже ми не можемо довіряти цьому чоловікові тільки тому, що його звичаї не схожі на наші, а колір його обличчя темніший за шкіру білих? — запитала Кора.

Аліса більше не вагалася й сміливо йшла за провідником. Гейворд дивився на Кору з неприхованим захватом та старанно розсував перед нею гілки дерев, що траплялися на шляху. Вони не взяли із собою слуг — застережні заходи, вжиті за порадою їхнього провідника для того, щоб було менше слідів...

Через незручність пересування вузькою стежкою всі розмови припинились. Але невдовзі вони увійшли під високе темне склепіння густого лісу, і тепер їхній шлях здавався менш стомливим.

Молодий офіцер розпочав був розмову з Корою, яка їхала за ним, але раптом почувся кінський тупіт, що змусив його зупинити свого коня. Приклад із майора взяло все товариство, воліючи дізнатися, в чому річ.

За мить вони помітили лоша, яке подібно до оленя жваво мчало через пні, а йому вслід з'явилася незграбна фігура чоловіка, змальованого нами у попередній главі. Він підганяв свою охлялу шкапу, щомиті його недолуге тіло то підіймалося на стременах і, через незвичайну довжину ніг, виростало до дивовижної висоти, то цілковито зменшувалося. Це все надавало чоловікові надзвичайно комічного вигляду.

Зморщечки на обличчі Гейворда поступово розгладилися, вустами пробігла усмішка. Аліса, не стримавшись, розсміялася, а в темних задумливих очах Кори з'явилася притаманна їй веселість, на час придушена через відомі події.

— Ви когось шукаєте? — запитав Гейворд, коли незнайомиць наблизився до них. — Сподіваюся, ви не принесли поганих звісток?

— Звичайно, ні, — відповів той, залишаючи слухачам сумніви щодо того, на яке запитання він відповів. Трохи відсапнувши, додав:

— Я чув, що ви їдете до форту Вільям-Генрі, й оскільки я теж прямую туди, то, гадаю, гарне товариство буде приємним обом сторонам.

— Такий висновок є надто поспішним, — зауважив Гейворд. — Нас троє, а ви порадилися лише з одним собою.

— Погоджуюся, — сказав незнайомиць. — Але головне — зрозуміти власне бажання, щоб потім утилити свої наміри. Ось чому я наздогнав вас.

— Якщо ви їдете до озера, то ви помилилися, — холодно промовив Гейворд. — Великий шлях, що туди веде, пролягає не менш як на півмилі позаду вас.

— Цілком слушно, — відповів незнайомець, аж ніяк не знітившись через холодний прийом. — Я провів цілий тиждень в Едварді й не розпитав би про цей шлях тільки в тому разі, якби був німим. І тоді цей гандж поклав би край моєму покликанню.

Самовдоволено посміхнувшись власному дотепу, який, вочевидь, залишився зовсім незрозумілим для товариства, він вів далі зі зростаючою серйозністю:

— Людині мого покликання не пристало бути на короткій нозі з тими, кого я маю навчати, — ось причина того, чому я не долучився до загону. Окрім того, людина вашого становища чудово поінформована про правила ведення війни, і, враховуючи це, я вирішив приєднатися до вас.

— Ви говорите про своє покликання й навчання, — почав Гейворд, тамуючи гнів. — Кого ж ви навчаєте і чого? Як користуватися зброєю чи, можливо, циркулем або компасом?

Незнайомець із подивом глянув на майора, а потім без усякого самовдоволення відповів:

— Про зброю я нічого не хочу знати. І не розумію ваших натяків на циркуль та компас. Я не вважаю себе володарем будь-якого високого дару й лише претендую на славне мистецтво співати псалми.

— Цей чоловік — один з учнів Аполлона! — весело крикнула Аліса. — Я беру його під своє заступництво. Гейворде, припиніть бурмоситися та дозвольте йому їхати з нами через співчуття до моїх вух, які жадають приємних звуків. До того ж, ми матимемо на одного друга більше в разі доконечної потреби.

— Невже ви думаєте, Алісо, що я повів би цією усамітненою стежкою дорогих мені людей, якби припускав, що на нас чекає якась небезпека?

— Ні, я так не думаю. Проте цей диwak забавляє мене, і якщо в його душі лунає музика, то не відмовляймося від його товариства.

Очі молодих людей зустрілися на мить, яку Гейворд намагався подовжити, але підкорившись знаку Аліси, швидко під'їхав до Кори.

— Я дуже рада зустрічі з вами, мій друже, — вела далі юна дівчина. — Упереджені родичі часто запевняли мене, що я добре співаю в дуетах. Гадаю, ми приємно скоротаємо наш шлях. Для такої дилетантки, як я, буде корисним почути думку досвідченого вчителя.

— Співання псалмів однаковою мірою освіжає як розум, так і серце, — відповів учитель співу. — Однак для цілковитої гармонії необхідні чотири голоси. Ви володієте, вочевидь, повним, м'яким сопрано, а я з моїм тенором можу брати верхні ноти. Нам бракує тільки баса й альту. Той офіцер, який так неохоче пустив мене у ваше товариство, напевне, має бас.

— Не робіть поспішних висновків. — Аліса усмінулася. — Якщо його голос і звучить іноді так само низько, як бас, то зазвичай він ближчий до тенора.

— А він знайомий з мистецтвом співу псалмів? — добродушно запитав Алісу супутник.

Дівчина ледве не розреготалася.

— Гадаю, — відповіла вона, — що майор Гейворд віддає перевагу світському співу. Життя солдата зле сприяє розвитку ніжних нахилів.

— Як і всі інші здібності, голос дано людині для того, щоб використовувати його з розумом, а не зловживати ним. Ніхто з тих, хто знає мене, не скаже, що я зневажав своє дарування. І хоча я з дитинства,

подібно до царя Давида, жив для музики, ніколи жоден звук світських віршів не сходив із моїх вуст.

— Отже, ви обмежуєте ваше мистецтво виключно духовним співом?

— Так. Як псалми Давида перевершують решту творів, так само й мелодії, на які їх покладено, перевершують усі інші твори мистецтва. Я гордий з того, що ніколи не оспівував нічого, крім помислів і бажань царя Ізраїлю. Я постійно ношу із собою примірник творінь цього славетного співака, а саме книжку, видану в Бостоні 1744 року під заголовком «Псалми, гімни та священні пісні Старого й Нового заповітів».

Із цими словами чоловік витяг із кишені книгу і, напнувши на ніс окуляри в сталевій оправі, благоговійно розкрив її.

— Слухайте, — промовив дивак і, приклавши до своїх губ вищезгаданий дивний інструмент, видобув із нього високий, різкий звук, після якого взяв голосом ноту октавою нижче і, нарешті, заспівав псалом.

Таке несподіване порушення лісової тиші мусило притягти увагу тих, що їхали попереду. Індіанець пробурмотів Гейвордові кілька слів ламаною англійською, і той звернувся до співака.

— Хоча безпосередня небезпека не загрожує нам, — сказав він, — але проста обережність змушує нас їхати якомога тихіше. Даруйте мені, Алісо, що я порушу ваше задоволення і попрошу цього пана відкласти свій спів до зручнішої нагоди.

— Я навіть не встигла запитати співака, чому тон пісні та слова її так не збігаються між собою, аж ви вибухнули своїм басом.

— Я не знаю, що ви називаєте моїм «басом», — де що ображено промовив Гейворд, — але ваша з Корою

безпека для мене є дорожчою за цілий оркестр, який виконує музику Генделя.

Він замовк і, подивившись у бік чагарника, кинув тривожний погляд на свого провідника, який увесь час зберігав незворушність. Молодий чоловік осмінувся, потішаючись зі своїх тривог. Невже він ледве не прийняв якісь блискучі ягоди за палаючі очі індіанця, що переховується в хащах?

Майор Гейворд помилився тільки в тому, що він так хутко погодився з необґрунтованістю свого занепокоєння. Щойно група вершників віддалилася від того місця, куці розсунулися і з них показалося люте обличчя дикуна в бойовому розфарбуванні. Він зиркнув услід мандрівникам, що віддалялися, і на його губах промайнула переможна посмішка.

Глава III

Того самого дня двоє чоловіків сиділи на березі маленької бистрої річки. Здавалося, вони очікували на появу третьої особи або на початок якихось подій.

Густе гілля дерев кидало тінь на воду. Сонячні промені вже не так обпікали. А вода джерел і струмків трохи охолоджувала повітря.

Проте в тому усамітненому місці, де сиділи чоловіки, панувала задушлива спека, яка зазвичай буває в липні. Вряди-годи непорушну тишу переривали тихі голоси обох чоловіків, постукування дятла, несуголосні крики сойки та шум далекого водоспаду.

Один із чоловіків, судячи з кольору обличчя й фантастичного вбрання, був уродженцем лісів, інший, попри свій грубий, майже тубільний костюм, здавав-

ся набагато світлішим і був безсумнівним нащадком європейських переселенців.

Індіанець сидів на краю моховитої деревини. Його майже зовсім оголене тіло нагадувало емблему смерті: розмальоване білими і чорними фарбами, воно скидалося на скелет. На голеній голові, на самісінькій маківці, лишилося тільки одне пасмо волосся, прикрашене орлиним пером. З-за пояса виднівся томагавк та ніж англійської роботи, а на оголених м'язистих колінах недбало лежала рушниця з коротким стволом, одна з тих, якими англійці озброювали своїх диких союзників. Широкі груди, хороша статура та серйозне обличчя воїна показували, що він досяг повного розквіту.

Що стосується білого чоловіка, то його обличчя свідчило про те, що він зазнав чимало лиха та небезпек. Його м'язисті руки були радше худорлявими, ніж повними, але кожен нерв, кожен м'яз був, здавалося, загартованим із дитинства.

Він мав на собі зелену мисливську сорочку й хутряну шапку з облізлим хутром. За поясом у нього теж стирчав ніж, але томагавка не було. За звичаєм червоношкірих його мокасини прикрашало строкате оздоблення, а штани з оленячої шкіри, зашнуровані з боків, були перев'язані оленячими жилами. Ягдташ і ріг із порохом довершували його мисливське спорядження. Рушниця з довгим стволом була притулена до сусіднього дерева.

Маленькі очі мисливця світилися проникливістю й неспокоєм. Він постійно роззирався, немов чекаючи наближення ворога, що приховався. Однак попри підозрілість його риси були не тільки безхитрісні, а й відрізнялися шляхетною прямодушністю.

— Навіть ваші перекази, Чингачгуче, підтверджують мої слова, — сказав він тією говіркою, яка була відома всім тубільцям, котрі мешкали між Гудзоном та Потомаком. — Твої праотці прийшли з країни сонця, що заходить, переправилися через велику річку, підкорили тубільний народ та заволоділи землею. Мої пращури прийшли від червоної вранішньої зорі, переправились через Солоне Озеро та вчинили так само, як твої праотці. Нехай же Бог розсудить нас, а друзям не треба марнувати слів.

— Мої пращури билися з голими червоношкірими, — заперечив індіанець. — Хіба немає різниці між стрілою воїна з камінним наконечником та свинцевою кулею, якою вбиваєте ви, Соколине Око?

— Попри червону шкіру, в індіанцеві ховається розум, — відповів білий, похитавши головою. — Я не вчений, але вважаю, що рушниця в руках моїх пращурів була менш небезпечною за лук і добру стрілу в руках індіанців.

— Ви всі кажете так, як вас навчили ваші батьки, — холодно промовив червоношкірий, зневажливо махнувши рукою. — Що говорять ваші старі? Хіба вони розповідають молодим воїнам, як блідолиці виїшли назустріч червоношкірим у бойовому розфарбуванні й з кам'яними сокирами в руках?!

— Я не маю упереджень і не люблю вихвалитися своїм походженням, хоча мій найлютіший ворог, макуас, підтвердить, що я справжній білий, — сказав мисливець, задоволено поглядаючи на свою білу м'язисту руку. — Але мушу зізнатися, що мої брати мають звичаї, які я не можу схвалити. Наприклад, вони часто пишуть про те, що бачили і що робили, замість того, щоб розповісти про все в поселеннях, де балакучого хвалька звинуватили б у брехні, а хоро-

брий воїн міг би послатися на своїх товаришів, які б підтвердили його слова. Внаслідок цього багато хто, можливо, ніколи не дізнається про діяння своїх батьків, ніколи не намагатиметься перевершити пращурів у подвигах. Що стосується мене, то я не хотів би відповідати за інших. Одначе кожна історія має два боки, і тому я питаю тебе, Чингачгуче, що говорять перекази про першу зустріч твоїх дідів із моїми?

Цілу хвилину індіанець зберігав глибоке мовчання, а потім почав говорити з дивовижною урочистістю, яка надавала його розповіді ще більшої правдивості.

— Слухай, Соколине Око, і вуха твої не нап'ються брехні. Ось що розповіли мої батьки й ось що зробили могікани. Ми прийшли звідтіля, де сонце увечері ховається за нескінченні рівнини, на яких пасуться стада бізонів, і невтомно просувалися до великої річки. Там ми билися з аллигевами, поки земля не почервоніла від їхньої крові. Від берегів великої річки до берегів Солоного Озера ми ні з ким не зустрічалися. Макуаси прямували за нами на певній відстані. Ми сказали собі, що ця країна має бути нашою. Макуасів ми прогнали в ліси повні ведмедів, і вони видобували сіль із ям поблизу висохлих джерел. Ці пси не ловили риби з Великого Озера, і ми кидали їм тільки кістки.

— Це все я вже чув, — сказав білий мисливець. — Події ці відбулися задовго до того, як тут з'явилися англійці.

— Тоді сосни росли на тому місці, де тепер стоять каштани. Перші блідолиці, які прийшли до нас, не розмовляли англійською. Вони приїхали на великому човні, коли мої пращури разом з іншими племенами схоронили свої томагавки. І тоді, — оповідав Чингачгук, виблискуючи очами, — тоді, Соколине Око, ми були єдиним народом. Солоне Озеро давало

нам рибу, ліс — дичину, повітря — птахів. Ми брали собі дружин, які народжували нам дітей, ми поклонялися Великому Духу та тримали макуасів подалі від себе.

— А що ти знаєш про свій власний рід? — запитав білий. — Мабуть, твої пращури були мужніми воїнами...

— Моє плем'я вважають за прабатька народів, — сказав індіанець, — але в моїх жилах немає ані краплини змішаної крові. У моїх жилах тече кров вождів, і вона мусить навечно залишитися такою. Голландці принесли моему народові вогняну воду, яку вони пили доти, доки їм не здалося, що небо і земля злилися воедино. Тоді мої одноплеменці у своїй тямі уявили, ніби знайшли Великого Духа, і залишили рідну країну. Крок за кроком їх відганяли від рідних берегів, і ось тепер я, вождь усіх індіанців, ніколи не побачу сонця інакше, як крізь листя дерев, і не зможу підійти до могил своїх пращурів.

— Могили пробуджують високі почуття в душі, — зауважив білий, глибоко зворушений мовчазними стражданнями свого співрозмовника, — і ці почуття часто допомагають чоловікові в його добрих намірах. Щодо мене, я гадаю, що мої непоховані кості білітимуть у лісах. Але де твій рід, який багато років тому прийшов до споріднених племен у землю делаварів?

— Де квіти, які розпустилися в ті весни? Вони зів'яли одна по одній, так само як загинув увесь мій рід: могікани, один за одним, пішли до країни духів. Я стою на вершині гори, але скоро прийде час спрямувати свої ступні в долину. Коли Ункас піде за мною, то не залишиться більше нікого з роду вождів, бо мій син є останнім із могікан.

— Ункас тут! — пролунав дзвінкий молодий голос недалеко від них. — Хто питає про Ункаса?

Білий мисливець швидко вихопив свій ніж та мимоволі схопився за рушницю. Індіанець натомість лишився цілком спокійним, бо навіть не повернув голови.

За мить потому до них підійшов молодий воїн та сів на березі бистрої річки.

Його батько не виказав подиву, і впродовж кількох хвилин жоден із трьох чоловіків не порушив тишу запитанням чи зауваженням. Здавалося, кожний з них чекав слушного моменту, щоб заговорити, не виявивши при цьому ні жіночої цікавості, ні дитячої нетерплячості. Білий, вочевидь, устиг приноровитися до звичаїв індіанців, отож залишався так само німим та нерухомим, як і вони.

Нарешті Чингачгук повільно обернувся до сина й спитав:

— Хіба макуаси наважилися лишити сліди своїх мокасинів у цих лісах?

— Я йшов за ними, — відповів молодий індіанець, — і знаю, що їх так само багато, як пальців на моїх обох руках, але ці боягузи ховаються у засідках.

— Крадії розраховують на здобич та скальпи, — сказав Соколине Око. Цей француз Монкальм послав своїх шпигунів навіть до нас у табір, щоб дізнатися, яким шляхом просувається наш загін.

— Досить! — перервав його старший індіанець. — Ми проженемо їх із хачів, як оленів... Соколине Око, сьогодні ми повечеряємо, а завтра покажемо макуасам, що ми — справжні чоловіки.

— Я однаково готовий і до того, і до іншого, — відповів мисливець. — Але щоб роздобути ірокезів, треба спочатку знайти цих боязких кротів. А щоб повечеряти, необхідно спершу знайти дичину... Аж ось і вона, ця дичина, про вовка й промовка. Я бачу там одного з тих великих оленів, яких зустрічав цього літа. А те-

пер, Ункасе, — додав він напівголоса, — я готовий закластися, що всаджу йому кулю проміж очі.

— Не може того бути! — вигукнув молодий індіанець із юнацьким запалом. — Адже з кущів видно тільки роги тварини.

— Він — хлопчик, — сказав білий, звертаючись до батька Ункаса. — Невже ти не знаєш, що мисливець, побачивши тільки частину тварини, може здогадатися, де ховається все її тіло?

Білий закинув рушницю, щоб показати своє мистецтво, але старий воїн відвів його вбік і спитав:

— Соколине Око, хіба ти хочеш битися з макуасами?

— Ці індіанці нутром відчують природу лісів, — промовив мисливець. — Я маю залишити оленя твоєї стріли, Ункасе, бо мені довелося б убити дичину для того, щоб її з'їли ірокези.

Ункас кинувся на землю і став підповзати до оленя якомога обачніше. Наблизившись до куща, за яким сховалася тварина, він із надзвичайною вправністю наклав стрілу на тятиву. Тим часом роги тварини ворухнулися, ніби їх власник почув небезпеку.

За мить почувся свист стріли — і поранений олень упав просто до ніг свого ворога.

— Ось справжня індіанська вправність, — зауважив білий, — хоча стріла є зброєю недосконалою та потребує ще й ножа для завершення справи.

Спритно уникаючи рогів розлюченої тварини, Ункас кинувся до неї та всадив ножа оленю в горло, відтак той упав на берег річки, забарвивши своєю кров'ю світлі води.

— Тсс... — промовив індіанець, швидко повертаючись убік, мов собака, який почув дичину.

— Та тут ціле стадо! — здивувався мисливець, в очах якого з'явився блиск. — Якщо вони наблизять-

ся на відстань пострілу з рушниці, то я підстрелю одного з них, навіть якщо всі шість племен почують гуркіт зброї. Що скажеш, Чингачгуче? Невже для твоїх вух ліс зовсім німий?

— Тут був один олень. Але й той тепер убитий, — відповів індіанець, низько нахилиючись до землі та майже торкаючись її своїми вухами. — Я чую кроки.

— Може, це вовки, які переслідували оленя?

— Ні, я чую тупіт кінських копит. — Індіанець випростався та сів на своє місце на деревині. — Це твої брати, Соколине Око. Поговори з ними.

— Що ж, я зроблю це чистою англійською мовою, відповісти якою не стидався б і сам король, — заявив мисливець. — Але поки що я нічого не бачу й не чую... А! Здається, це тріск сухого гілля та шум кроків. Так, ось вони вже їдуть. Боже, врятуй їх від ірокезів!

Глава IV

Не встиг мисливець закінчити фразу, як показався провідник маленького загону, що його наближення вловило сторожке вухо індіанця. Мандрівники повільно наближалися.

— Хто йде? — запитав мисливець, хапаючи рушницю. — Хто йде сюди, до звірів і небезпек пустелі?

— Віряни та друзі закону й короля, — відповів той, що їхав попереду всієї групи. — Люди, які від сходу сонця їдуть цим лісом без їжі та дуже стомлені подорожжю.

— Так ви заблукали, — перервав його мисливець, — і не знаєте, куди треба рухатися — ліворуч чи праворуч...

— Саме так. Чи не знаєте ви, як далеко звідси до королівського форту Вільям-Генрі?

— Ви так само далекі від справжнього шляху, як собака від дичини за озером Горикен. Вільям-Генрі! Якщо ви друзі короля та маєте зв'язок з його армією, то вам краще йти вниз по річці, до форту Едвард. Скажіть, чого вам треба Веббові, котрий засів там замість того, щоб рухатися вперед і загнати цього зухвалого француза назад у його лігво.

Перш аніж незнайомиць зміг відповісти на таку несподівану пропозицію, з хаців виїхав другий вершник та, зупинившись попереду свого супутника, запитав:

— А як далеко ми перебуваємо від форту Едвард? Ми залишили його сьогодні вранці, щоб вирушити до озера.

— Отже, ви втратили розум, а тому й заблукали. Шлях, який туди веде, є так само широким, як і будь-яка вулиця в Лондоні.

— Ми не сперечатимемося про переваги цього шляху, — сказав Гейворд, усміхаючись. — Ми довірилися індіанцю, який хотів провести нас таємною стежкою, але й сам тепер загубив її.

— Індіанець заблукав у лісі! — Мисливець похитав головою. — Хіба таке можливе? Адже і сонце, яке вже опалило верховіття, і річище, і листок на кожному дереві оповідають йому, в якій частині неба запалає сьогодні вночі північна зірка. У лісах повно прокладених оленями стежок, які ведуть до струмків і солоних джерел. Усі вони добре відомі кожному... Та й дикі гуси ще не полетіли до Канади. Дивно, що індіанець заблукав між Горикеном та закрутом річки. Може, він мохок?

— З походження ні, хоча це плем'я прийняло його. Його батьківщина розташована трохи далі на північ, і він належить до індіанців, яких ви називаєте гуронами.

— Ось як! — вигукнули обидва супутники білого мисливця, що досі мовчки сиділи, але тепер скочили, із цікавістю прислухаючись до слів мандрівника.

— Гурон! — повторив мисливець та знову похитав головою. — Це плем'я крадіїв, і хоч би хто їх усиновив, із них нічого не вийде, окрім боягузів та волоцюг. Якщо ви довірилися одному з них, то я, зізнаюся, здивований, що з вами не сталося чогось гіршого.

— Стосовно цього ми не маємо страху, бо Вільям-Генрі досить близько звідси. Ви забуваєте також, що наш провідник тепер мохок та служить англійцям.

— А я кажу вам, що той, хто народився негідником, ним і помре! — рішуче заперечив Соколине Око. — Мохок! Якщо говорити про чесність, так треба взяти за приклад делаварів і могікан.

— Годі про це! — нетерпляче перебив його Гейворд. — Я не прошу вас оцінювати людину, яку добре знаю. Краще скажіть, як далеко ми від форту Едвард?

— Це залежить від того, хто ваш провідник. Мабуть, такий добрий кінь, як ваш, міг би пробігти значну відстань між сходом та заходом сонця.

— Без зайвих слів, друже! — сказав Гейворд, гамуючи своє невдоволення. — Якщо ви проведете нас до форту, ваша праця не залишиться без винагороди.

— А хто заручиться, що я, вчинивши так, не проведу ворога й шпигуна Монкальма до наших укріплень? Не кожен, хто розмовляє англійською, є вірнопідданим короля.

— Якщо ви служите при армії розвідником, то, напевне, знаєте про шістдесятый королівський полк.

— Шістдесятый! Як не знати!

— Тоді, можливо, вам знайоме ім'я майора цього полку?

— Так, я чув, що це місце посідає якийсь багатий молодий пан із південних провінцій. Він занадто молодий для цього. Втім, кажуть, він хороший офіцер та хоробрий солдат.

— Хай би ким він був, але цієї хвилини він стоїть перед вами і, звичайно, він — не ваш ворог.

Мисливець глипнув на молодого чоловіка і, знявши шапку, промовив довірливим тоном:

— Так, значить, провідник обдунив і покинув вас?

— Гадаю, що ні те, ні інше. Принаймні він іде за нами.

— Я хотів би поглянути на нього хоч раз. Якщо він справжній ірокез, то я впізнаю його за шахрайською фізіономією й за розфарбуванням, — сказав мисливець, розсуваючи кущі та роблячи кілька кроків до того місця, де стояли обидві дівчини, котрі не без тривоги очікували на результат переговорів. За ними, притулившись до дерева, стояв індіанець, який цілком спокійно витримав допитливий погляд білого мисливця.

Задовольнивши свою цікавість, Соколине Око повернувся до Гейворда та на мить зупинився, щоб помилуватися вродою дівчат. Він відповів на посмішку Аліси та із зацікавленням поглянув на вчителя співу, що сидів на чадолюбній кобилі, в якої в цей час лоша ссало молоко.

— Минг завжди залишиться мингом, бо Бог створив його таким, і жодне інше плем'я не змінить його, — промовив він, звертаючись до Гейворда. — Як-

би ви були самі та погодилися б офірувати вовкам вашого благородного коня, я міг би провести вас до форту Едвард не більш як за годину ходьби, але з жінками це неможливо.

— Але чому? Вони, звичайно, втомилися, проте цілком можуть проїхати ще кілька миль.

— Це неможливо! — твердо повторив Соколине Око. — Я й милі не пройшов би з цим молодиком, нехай навіть мені б пообіцяли за це найкращу рушницю в колонії. У цих лісах повно ірокезів, а ваш мохок занадто добре знає, де їх знайти...

— Невже? — тихо запитав Гейворд. — Зізнаюся, в мене теж з'явилися сумніви, але я намагався приховати їх, щоб не турбувати своїх супутниць.

— Я з першого погляду впізнав у ньому ошуканця, — заявив мисливець. — Із цієї відстані я цілком можу всадити йому в ногу кулю і на цілий місяць відбити в нього бажання волочитися лісами. Проте якщо я підійду до нього зараз, він запідозрить не добре та чкурне зі швидкістю наполоханого оленя.

— Ні, тільки не це! Він, можливо, ні в чому не винен. Якби я був упевнений у його зраді...

— У шахрайстві ірокеза можна не сумніватися, — перебив Гейворда мисливець, здіймаючи рушницю.

— Зупиніться! — вигукнув Гейворд. — Треба придумати інший спосіб позбутися його.

Мисливець кивнув двом своїм супутникам. Ті підійшли до нього, і між ними зав'язалася розмова делаварською говіркою. Потім, відклавши вбік рушницю, індіанці розійшлися у протилежні боки та почали обережно заглиблюватися в хащі.

— Тепер ідіть до того шахрая, — сказав мисливець. — Могікани схоплять його, не зіпсувавши навіть його розфарбування.

— Ні, — гордо вимовив Гейворд, — я сам схоплю його.

— Що ви можете зробити, сидячи верхи на коні, проти індіанця, який легко ковзає серед дерев?

— Я можу зійти з коня.

— І ви гадаєте, що він чекатиме, доки ви зістрибнете на землю? Той, хто хоче мати справи з тубільцями, має діяти за індіанськими звичаями. Отже, йдіть та погмоніть із цим шахраєм, удайте, нібито ви вважаєте його за свого найкращого друга.

Гейворд, хоча й з огидою, вирішив дослухатися цієї поради. Тепер він цілком утямив, яка небезпека чекала на його супутниць.

Сонце зайшло, і ліс заглибився у темряву. Саме в цей час дикуни вчиняли свої варварські напади, безпощадно розправляючись із жертвами.

Щойно молодий офіцер вирушив до провідника, мисливець розпочав розмову з учителем співу.

Проїжджаючи повз дівчат, Гейворд сказав їм кілька слів, причому радісно зауважив про себе, що вони не здогадуються про справжню причину зупинки, вважаючи її простою випадковістю.

За мить він зупинив свого коня перед провідником, який усе ще стояв, притулившись до дерева.

— Ти сам бачиш, Магуа, — розпочав майор, — що ніч уже настала, а ми ще так само далеко від форту Вільям-Генрі, як і зранку. Вочевидь, ти заблукав. Мені теж не вдалося знайти потрібного шляху. На щастя, у цьому лісі я зустрів мисливця, який знає всі лісові стежки та обіцяє провести нас до місцевості, де ми зможемо заночувати.

Індіанець спрямував свій погляд на Гейворда й ламаною англійською запитав:

— Він сам-один?

— Один? — повторив Гейворд, якому було гидко брехати. — Звичайно, ні, Магуа, адже з ним ми, його супутники!

— Тоді Хитра Лисиця піде, — відповів провідник, спокійно підіймаючи із землі свою торбину, — а з блідолицим залишаться тільки люди його племені.

— Підеш? Але кого ти називаєш Лисицею?

— Це прізвисько, яке дали Магуа його канадські брати, — з гордістю відповів індіанець. — Для Хитрої Лисиці ніч усе одно що день.

— А що скаже Лисиця комендантові форту Вільям-Генрі, коли той спитає його про своїх дочок? Чи він наважиться признатися начальнику, що молоді леді залишилися у лісі без провідника?

— У сивоголового старого гучний голос та довгі руки, — відповів хитрий індіанець, — проте хіба Лисиця почує його в лісі чи відчує його удари?!

— А що скажуть мохоки? Напевне вони зшиють йому спідницю та відправлять у вігвам до жінок, бо Магуа більше не зможе займатися чоловічою справою.

— Хитра Лисиця знає шлях до Великих Озер, де зможе відшукати могили своїх батьків.

— Досить, Магуа! Хіба ми не друзі? Навіщо нам сваритися? Мунро обіцяв тобі винагороду, якщо ти справдиш свою обіцянку. Я теж віддячу. Дай відпочинок своєму стомленому тілу, повечеряй. Не гайнуватимемо час на порожні балачки. Як тільки наші дами відпочинуть, ми продовжимо шлях.

— Блідолиці перетворюють себе на покірливих псів білих жінок. Коли жінки хочуть їсти, воїни кидають свої томагавки, щоб виконати їхнє бажання.

— Що ти кажеш, Хитра Лисице?

— Лисиця каже: «Добре».

— Ось і чудово! — вигукнув Гейворд. — Лисиця відпочине й на світанку віднайде шлях. — Юнак замовк, прислухаючись до тихого тріскотіння сухого гілляччя, проте одразу схаменувся та додав: — Ми маємо вирушити в путь досвіта, щоб не зустрітися з Монкальмом, який може відрізати нас від форту.

У цей час Магуа підвів голову, його ніздрі затремтіли, вуха, здавалося, витяглися, і він набув вигляду статуї, що зображала напружену увагу.

Гейворд, який пильно спостерігав за ним, недбало витягнув одну ногу зі стремені та поклав руку на покривець із ведмежої шкіри, де лежали його пістолети. Перебігливий погляд індіанця не давав змоги вгадати, до якого предмета звернено його увагу.

Поки молодий офіцер розмірковував, що йому робити, Хитра Лисиця обережно розпрямився. Гейворд відчув, що настав час діяти, та, зіскочивши з коня, вирішив схопити віроломного провідника. Щоб уникнути непотрібного галасу, він підійшов до індіанця та дружньо заговорив.

— Хитра Лисиця нічого не їсть. Його ріг порожній. Я подивлюся у своїх припасах, може, у мене знайдеться дещо...

Магуа простяг руку, щоб прийняти частування, не виказуючи жодного остраху. Проте тільки-но пальці Гейворда обережно торкнулися його оголеного ліктя, індіанець швидко відштовхнув їх від себе, пронизливо заволав та одним стрибком зник у хащах. Одразу потому з-за кущів вийшов Чингачгук і кинувся наздоганяти утікача. Ще за мить почувся гучний крик Ункаса, зблиснув вогник та всі почули постріл з мисливської рушниці.

Глава V

Раптова втеча провідника й дикі крики його переслідувачів на якусь мить приголомшили Гейворда. Але потім він поспішив навздогін за утікачем. Пробігши лише близько ста кроків, майор наштовхнувся на індіанців і мисливця, які поверталися назад.

— Чому ви відмовилися від переслідування? — закричав він. — Шахрай, мабуть, переховується десь у кущах. Ми не можемо бути впевненими у власній безпеці, доки він на волі.

— Хіба хмара може наздогнати вітер? — заперечив мисливець. — Я чув, як це чортеня, ніби змія, прослизнуло по сухому листю, і я вистрелив йому навздогін, проте не влучив. Утім, погляньте на це дерево: його листя червоне.

— Це кров Магуа! Він поранений і може звалитися.

— Ні, ні, — заперечив мисливець, — я лише злегка пошкрябав його шкіру, від чого він іще хутчіше побіг.

— Невже четверо чоловіків не можуть упіймати одного пораненого?

— Вам жити набридло? — відповів мисливець питанням на питання. — Ця Лисиця підведе нас під удари томагавків своїх побратимів. Власне кажучи, мені не треба було стріляти зі своєї рушниці. Але спокуса виявилась зavelикою! Одначе, друзі, ми маємо знайти інше місце для стоянки, щоб навести мингів на хибний слід, інакше наші скальпи майорітимуть перед наметом Монкальма.

Ці страшні слова, вимовлені мисливцем із холодною рішучістю людини, яка знає, що таке справжня небезпека, нагадали Гейвордові про відповідальність за дівчат, які йому довірилися. Даремно він намагався

просякнути поглядом темряву, що огорнула ліс; здавалося, вони були відрізані від будь-якої людської допомоги. Можливо, його беззахисні супутники залишаться під владою лютих ворогів, які, ніби хижі звірі, тільки й чекають на прихід темряви, щоб завдати свого удару.

— Що нам робити? — запитав він. — На Бога, не кидайте нас! Залишіться й допоможіть мені захистити дівчат! І не соромтеся: самі визначте собі винагороду.

Проте його ніхто, схоже, не слухав. Мисливець та індіанці розмовляли своєю говіркою. За кілька хвилин потому білий заговорив англійською:

— Ункас мав рацію! Чоловікам не личить залишати цих беззахисних створінь без будь-якої допомоги. Але щоб урятувати ніжні квіти, ми не можемо гаяти часу.

— Як ви можете сумніватися у моєму бажанні врятувати їх! Хіба я не пропонував вам...

— Краще моліться Богу, щоб він дав нам мудрості перехитрити чортів, які заповонили ці ліси, — сказав мисливець. — І постривайте з обіцянками про винагороду. Ці могікани і я — ми зробимо все, щоб тільки врятувати ваших дам від нещастя. Однак ви маєте пообіцяти нам дві речі, інакше ми й собі нашкодимо, і вам жодної користі не буде.

— Кажіть, про які обіцянки йдеться!

— По-перше, хоч би що сталося, — мовчіть, як сплячий ліс. По-друге, тримайте у таємниці від усього світу те місце, до якого ми вас відведемо.

— Я зроблю все, щоб виконати ці умови.

— Тоді йдіть за нами, бо треба дорожити кожною хвилиною.

Гейворд підійшов до дівчат, які нетерпляче на нього чекали, та запропонував їм умови їхнього нового провідника, а також повідомив про нагальну потребу відкинути будь-які побоювання.

Хоча цю невтішну звістку вислухали не без прихованого жаху, дівчата приготувалися мужньо витримати наступне випробування. Вони дозволили майору зсадити себе з коней та, не гайнучи жодної хвилини, поспішили разом із ним до берега, куди покликав їх мисливець.

— Що нам робити із цими безсловесними створіннями? — пробурмотів мисливець, указуючи на тварин. — Умертвити їх — занадто жорстоко, залишити — означає видати себе мингам.

— Відпустити їх на волю! — запропонував Гейворд.

— Ні. Краще увести в оману цих чортів: нехай думають, що гнатися за нами треба зі швидкістю коней. Послухай, Чингачгуче, що це шелестить у кущах?

— Лоша.

— Воно-то в усякому разі має померти, — сказав мисливець, схопивши тварину за гриву, але лоша вилизнуло з його рук. — Ункасе, візьми стрілу!

— Постривайте! — закричав господар засудженої на смерть тварини, не звертаючи уваги на те, що всі інші говорили пошепки. — Пощадіть лошатко Міріам! Цей милий нащадок бравої матері нікому не заподіє шкоди.

— Коли чоловік не хоче врятувати своє життя, дароване йому Богом, — суворо промовив мисливець, — то він і людей вважає не вищими за тварин. Якщо ви ще раз голосно заговорите, я залишу вас на милосердя Магуа. Посилай свою стрілу, Ункасе! Нам ніколи займатися подвійною роботою.

Щойно встигли пролунати його останні слова, як поранене лоша впало навколінки. Чингачгук поспішив до нього, різнув своїм ножем по горлу та зіштовхнув тварину, що тремтіла в агонії, у річку.

Цей жорстокий, але викликаний неминучою необхідністю вчинок здався мандрівникам страшним про-

вісником небезпеки, яка загрожувала їм. Сестри здригнулися та притиснулися до Гейворда, який мимоволі схопився за пістолети, витягнуті з покривця.

Індіанці, не гаючи часу, взяли коней за повіддя та повели їх у річку. Відійшовши на невелику відстань від берега, вони повернули вбік й незабаром зникли за береговим уступом. У цей час мисливець витяг із-під куща пірогу з кори дерева та мовчки кивнув дівчатам, щоб вони увійшли в неї. Сестри без вагань прийняли його запрошення, кидаючи тривожні погляди у густу темряву, яка огорнула берег.

Щойно Кора й Аліса сіли, як мисливець звелів Гейворду взятися рукою за один кінець маленького човника, а сам ухопився за інший, і вони потягли його вгору проти течії, а засмучений хазяїн убитого лоша-ти йшов за ними позаду. Так вони рухалися вперед, і глибоку тишу, яка панувала навкруги, порушував тільки плескіт води.

Гейворд залишив керування човником мисливцеві, який то наближався до берега, то віддалявся від нього, намагаючись уникнути підводного каміння та глибших місць, які були добре йому знайомі. Іноді він зупинявся посеред загального мовчання, яке вражало ще дужче через шум водоспаду, та болісно прислухався до людських голосів, котрі лунали з лісу. Переконавшись, що все спокійно, він повільно продовжував свій шлях. Нарешті погляд майора впав на щось, що чорніло у густій тіні, і він указав на це мисливцю.

— Так, — відповів Соколине Око, — індіанці сховали тут коней. Вода не залишає слідів, а такої пори навіть сова нічого розгледіти не зможе.

Невдовзі невеликий загін знову возз'єднався, і мисливець почав радитися з індіанцями, від вірності

й винахідливості котрих тепер залежала доля мандрівників.

Річку стискали високі скелясті стрімчаки, один з яких вивищувався над тим місцем, де стояла пірога. Величезні сосни, що росли на верхівках цих стрімчаків, здавалося, були готові впасти в прірву. Глибока пільма огортала річку й ліс, попри яскраве зоряне небо. Ця місцина здавалася сестрам насправді віддаленою від усього світу та сповненою дикої романтичної краси.

Коней прив'язали до рідких кущів, що росли у глибоких розколинах скель, вони стояли наполовину у воді й мали залишатися тут на всю ніч.

Мисливець запропонував Гейвордові та його супутницям перейти у передню частину човна, а сам так упевнено став на кормі, нібито під його ногами була палуба судна з міцнішого матеріалу, ніж кора. З обережності індіанці пішли назад, до місця, яке вони нещодавно залишили.

Мисливець за допомогою жердини із силою відштовхнув човен від берега, і той умить опинився посеред бурхливих хвиль. Бідолашні дівчата, які не наважувалися поворухнути ні рукою, ні ногою, з німим жахом дивилися на бурхливу течію.

Разів із двадцять вони думали, що коловорот ось-ось закине їх ув обійми неминучої смерті, проте досвідчена рука керманича легко відводила небезпеку. Нарешті останнє відчайдушне зусилля поклало край цій напруженій боротьбі, і човен порівнявся з голою скелею, що ледве виступала з води.

— Де ми? І що робити далі? — запитав Гейворд, збагнувши, що Соколине Око досяг своєї мети.

— Це Гленн. Ми перебуваємо біля обніжжя гори, — відповів мисливець, — і тепер конче слід якомога скоріше вийти з човна, інакше нас понесе вниз за

течією, і ми повернемося тим-таки шляхом, який щойно подолали. Важко йти проти течії, коли річка вирує. Та й цій шкаралупці з берести нелегко нести п'ятьох осіб. А тепер висаджуйтеся на скелю, а я привезу могікан та деякі припаси. Краще спати без скальпа, ніж голодувати посеред достатку.

Супутники вчинили, як він радив, а сам мисливець у своєму човнику швидко зник із-перед їхніх очей.

Бідолашні мандрівники, залишені провідником, якийсь час безпорадно стояли на одному місці, боячись поворухнутися та полетіти в одну з глибоких ущелин, в які падала вода.

Однак вони були змушені трохи зачекати: мисливець повернувся, а разом із ним прибули й могікани.

— Ну ось, тепер ми тут маємо і фортецю, і провіант! — весело крикнув Гейворд. — І нам не страшні ні Монкальм, ані його союзники! Скажіть-но, мій невтомний друже, що ви думаєте про тих, кого називаєте ірокезами?

— Нічого хорошого я про них не думаю, бо для мене кожен тубілець, який говорить чужою мовою, ворог. Якщо Веббу потрібні чесні й віддані індіанці, нехай він звернеться до делаварів, а брехливих мохоків та онайдів з їхніми шістьма племенами віддасть французам.

— Тоді б ми були змушені проміняти войовничих людей на некорисних друзів. Я чув, що делавари повикидали свої томагавки та бояться війни, ніби полохливі жінки.

— О, сором голландцям та ірокезам, які своїми чортячими хитрощами змусили їх укласти такий союз! Але я знаю делаварів двадцять років і назву брехуном кожного, хто наслідиться сказати, що в їхніх жилах тече кров боягузів. Ви прогнали їхні племена з узбережжя та охоче вірите всьому, що кажуть їхні

вороги. Ні, для мене кожний індіанець, який говорить не рідною мовою, є ірокезом, хай навіть його плем'я мешкає у Канаді чи Йорку.

— Мені нема жодного діла до цієї угоди! — вигукнув Гейворд. — Я знаю лише, що ваші супутники хоробрі та досвідчені воїни. Чи не бачили вони когось із наших ворогів?

— Індіанець — така людина, яку спочатку почуєш, перш аніж побачиш, — відповів мисливець. — Якщо я шукаю слід якогось минга, то покладаюся не на очі.

— Ну то чи не говорять вам ваші вуха, що вони натрапили на наш слід?

— Було б дуже шкода, якби це було дійсно так. Проте не приховуватиму, що коні, коли я проходив повз них, тремтіли зо страху, ніби почувши вовків, а вовк часто кружляє поблизу індіанського табору, сподіваючись отримати залишки дичини, вбитої дикунами.

— Ви забули про оленя! Може, ми зобов'язані вбитому оленеві появою вовків? Але чуєте? Що це за шум?..

— Бідна Міріам! — бурмотів учитель співу. — Твоєму лошаті призначено стати здобиччю хижих звірів.

— Серце цього чоловіка засмучене через смерть тварини, — зауважив Соколине Око. — А оскільки він покладається на долю, то невдовзі переконається, що краще пожертвувати чотириногим, аніж важити життям людини. Але правда ваша, нам треба швидко зрізати м'ясо на печеню, а рештки кинути в річку, бо вовки прибіжать на берег і будуть заздрісно дивитися на кожен наш шматок. А щодо ірокезів, то вони невдовзі здогадаються, чим спричинено вовче виття.

Мисливець зробив знак могіканам, щоб ті йшли за ним, і всі троє зникли за стрімчастою скелею, що височіла за кілька кроків від води.

Глава VI

Гейворд і його супутниці з деяким хвилюванням сприйняли загадкове зникнення своїх провідників. І тільки співак псалмів не звертав уваги на те, що відбувалося навколо. Він сидів на уступі скелі, не подаючи ніяких інших ознак життя, крім частих глибоких зітхань. Незабаром почулися приглушені голоси, наче кілька людей кричали десь глибоко в надрах землі. Аж раптом яскраве світло вдарило в очі мандрівникам — і перед ними розкрилась таємниця сховища, в якому перебували мисливець і могікани.

У дальньому кутку вузької печери, що розміщувалася у скелі, сидів мисливець, тримаючи в руці жмуток палаючих скіпок. Осторонь від нього стояв Ункас. Мандрівники з острахом позирали на струнку постать молодого могіканина. Подібно до Соколиного Ока, він був одягнутий у зелену мисливську сорочку. Погляд його блискучих темних очей був спокійним і сміливим, а горді риси обличчя й уся статура вражали правильністю пропорцій.

Дунканові Гейворду і його супутницям удалося нарешті роздивитись обох могікан, і, побачивши гордий, рішучий та трішечки дикий вираз обличчя молодого воїна, вони відчули, що вже не мають сумнівів щодо нього.

Аліса милувалася відвертим обличчям Ункаса, його гордою поставою, а Гейворд, хоч і звик спостерігати у тубільців досконалу красу форм, не міг утриматися від захвату перед цим узірцем чоловічої вроди.

— Під охороною такого безстрашного і шляхетного юнака я й тут могла б спокійно спати, — пошепки сказала Аліса Гейвордові. — Напевне ті жахливі вбив-

ства, про які ми стільки чули й читали, не могли б відбутися в присутності такої людини.

— Справді, він є винятковим прикладом тих прекрасних природних якостей, які нечасто тепер зустрічаються у представників його народу. Дійсно, Алісо, такі риси, такі очі створено швидше для того, щоб наганяти жах, аніж для обману. Проте не брешімо самим собі, намагаючись знайти в ньому інші чесноти, крім чеснот дикуна. Сподіваймося, що цей могиканин не зрадить наших сподівань і стане для нас тим, ким здається зовні — вірним і хорошим другом.

— Невже хто-небудь, дивлячись на це дитя природи, — додала Кора, — буде замислюватись над кольором його шкіри?

Усі зніяковіли, мовчання порушив мисливець, запросивши всіх до печери.

— Вогонь розгоряється аж занадто яскраво, — зауважив він. — Так і стережись, викаже мингам нашу схованку. Ункасе, опусти покривало, щоб приховати полум'я. Звісно, у нас не та вечерея, що була б гідною шляхетних леді, та що вдієш? Зате солі, як бачите, у нас задосить, і печеня з дичини не забаряться. А оці свіжі гілки будуть дамам за стільці. Щодо вас, друже, — звернувся він до вчителя співів, — сідайте ближче до нас і припиніть жалкувати за лошам. Воно було безневинним створінням, якого рання смерть урятувала від неминучих труднощів і поневірянь.

Ункас виконав наказ мисливця, і тепер шум водоспаду нагадував віддалений грім.

— Чи ми в повній безпеці в цій печері? — запитав Гейворд. — Нас не застукають зненацька?

Раптом із-за спини мисливця, наче привид, вигулькнула якась постать і, схопивши палаючу головешку, висвітила інший бік печери.

Аліса злякано зойкнула, і навіть смілива Кора схопилася, побачивши цей страшний ходячий скелет. Проте одне слово Гейворда заспокоїло обох сестер: це був не хто інший, як їхній новий супутник, Чингачгук. Піднявши друге покривало, індіанець показав, що в печері є ще один вихід. Потім він перестрибнув через вузьку, але глибоку розколину в скелі й увійшов у другу, схожу на першу, печеру.

— Такі старі лиси, як Чингачгук і я, — сказав, осміхнувшись, Соколине Око, — ніколи не сховаються в норі з одним виходом. Ця скеля складається з чорного туфу — каменю, як відомо, м'якого, який може за потреби слугувати й подушкою. Колись водоспад був на кілька аршинів вищим за нинішній і лився таким самим чудовим струменем, як на Гудзоні. Але роки забирають красу — вам, юні леді, ще доведеться із цим зіткнутися. Тутешні місця змінилися. У цих скелях тепер безліч печер й ущелин, вода в деяких місцях відриває від них цілі шматки, так що водоспад утратив свою колишню чарівність.

— Де ж ми є? — запитала Аліса.

— Доволі близько від того місця, де колись вирував водоспад.

— Схоже, ми опинилися на маленькому острові.

— Так, обабіч ми оточені водоспадом, а ще обабіч — річкою. Вдень ви змогли б зійти на скелю й звідти подивитися на злодійства непокірної води. Тепер вона струменіє, як шалена: тут скаче, там пропадає, тут рине, там перекидається. В одному місці вона біла як сніг, в іншому зелена, мов трава, інколи вода з шумом падає в печери, а іноді спливає вниз укосом, ніби тихий струмочок.

Після такого своєрідного опису гленнських водоспадів слухачі повірили в цілковиту безпеку свого сховку і, заспокоївшись, розпочали вечеряти.

Ункас прислужував панянкам із гідністю й ніжною турботою, що надзвичайно тішило Гейворда, який добре знав, що це суперечить індіанським звичаям, за якими воїнам заборонялося виконувати будь-яку хатню роботу, особливо в присутності жінок.

А оскільки звичай гостинності вони шанували понад усе, то цей маленький відступ від традицій не викликав невдоволення. До того ж, неупереджений спостерігач помітив би, що молодий вождь виявляв до дівчат неоднакову увагу. Коли він подавав Алісі флягу з водою або кавалок дичини на тарілці, майстерно вирізаний з перцевого дерева, очі його світилися іншим блиском, аніж тоді, коли він надавав ті самі послуги її сестрі. В останньому випадку його погляд з ніжністю зупинявся на прекрасному, виразному обличчі Кори.

Кілька разів юнак був змушений заговорити з панночками. Тоді він уживав англійську мову, якою ледве міг спілкуватися, проте доволі зрозуміло, і його низький приємний голос звучав так мелодійно, що обидві дівчини захоплено й здивовано милувалися ним.

Тим часом Чингачгук залишався вкрай серйозним. Він сидів близько до вогню, так що присутні побачили нарешті справжній вираз його обличчя, що проступав крізь бойову розмальовку, яка наганяла жах. Сестри помітили велику схожість батька із сином, з тією лише різницею, яку накладають роки та життєві турботи. Дикий вираз обличчя старого індіанця пом'якшав, і від нього віяло спокоєм та впевненістю у своїх силах.

На відміну від Чингачгука, мисливець, схоже, не знав спокою. Він досхочу їв і пив із таким апетитом,

якому, здавалося, не могла б завадити навіть думка про близьку небезпеку, проте пильність не залишала його ні на мить. Кілька разів фляга чи кавалок печені зупинялись біля його рота, і він прислухався до віддаленого шурхоту, що видавався підозрілим. А оскільки за цими частими паузами ніколи не поставало ніякого зауваження, то невдовзі всі заспокоювалися.

— Ходіть-но сюди, друже, — звернувся Соколине Око наприкінці вечері до вчителя співів. — Спробуйте трохи оцього вина. Воно прожене сумні думки про лоша й надихне життям вашу душу. Я п'ю за нашу майбутню дружбу й сподіваюся, що шматок конини не стане причиною ворожнечі між нами. Вас як звати?

— Гамут, Давид Гамут, — відповів співак, зробивши великий ковток запропонованого йому пекучого напою.

— Гарне ім'я, — зауважив мисливець. — Я люблю такі імена, хоча у винахідливості щодо імен християни значно поступаються індіанцям. Я знав одного власника на ім'я Олександр, що означає захисник мужів, який не був здатним захистити навіть жінку, а його зла підступна дружина називалася Клеменція, що значить милостива. В індіанців не так, у них ім'я — справа честі й означає те, ким вони є насправді. Це, безумовно, не означає, що Чингачгук, ім'я якого перекладається як «Великий Змій», і справді був змієм, але він тихий і спритний, хитрий і розумний і вражає свого ворога саме тієї хвилини, коли той найменше очікує. А чим ви займаєтеся?

— Я викладаю мистецтво псалмоспіву.

— Як ви сказали?

— Так, я навчаю юнацтво в Коннектикуті духовного співу.

— Ви могли б знайти і краще заняття. Молоді бовдури й без того занадто багато співають і сміються, блукаючи лісами, хоча їм не завадило б сидіти, за-тамувавши подих, як лисиця в норі. Чи володієте ви томагавком або рушницею?

— Боронь Боже! Я ніколи не користувався цими вбивчими інструментами.

— Тоді, може, ви вмієте міряти землю абощо?

— Ні.

— У вас такі довгі ноги, що ви напевне іноді ходите передавати доручення генерала?

— Ніколи. Я дотримуюся свого священного покликання — викладаю духовну музику.

— Гм... Рідкісне покликання! — пробурмотів Соколине Око. — Хоча, друже, спів — ваш талант і придушувати його не можна, так само, як і пристрасть до полювання або інший, шляхетніший нахил. Але дайте ж нам послухати вас, перш аніж ми ляжемо спати. Нехай це буде наше дружнє прощання на ніч. Адже цим молодим леді треба зібратися на силі для завтрашніх мандрів, у які ми вирушимо на світанку, перш аніж прокинуться макуаси.

Давид начепив окуляри, розкрив свою улюблену книжку й звернувся до Аліси.

— Немає нічого більш слухного, утішнішого, — вимовив він, — аніж вечірня молитва Всевишньому після дня, сповненого небезпеки й ризику.

Аліса й Кора охоче погодилися приєднатись до нього.

Пролунала урочиста мелодія, і глухий шум водоспаду став чудовим акомпанементом для чистих, дзвінких дівочих голосів і вдумливого Давидового тенора.

Індіанці слухали співи з такою увагою, яка, здавалось, перетворила їх на каміння. Соколине Око, при-

готувавшись слухати, спочатку байдуже підпер свою голову руками, та мало-помалу його обличчя пом'якшало, і він подумки перенісся в своє дитинство, коли його вуха чули подібні милозвучні духовні пісні. Очі його зволожились, і незабаром по щоках потекли гарячі сльози.

Раптом почувся вереск, не схожий ні на людський, ані на крик будь-якого іншого земного створіння. Охоплені страхом мандрівники стихли.

— Що це? — нарешті запитала Аліса.

Ні Соколине Око, ні індіанці не відповіли. Вони стали вслухатися, чекаючи повторення дивного звуку. Ункас вийшов із печери, щоб дізнатися, що скоїлось. Коли він повернувся і поговорив зі своїми товаришами, мисливець сказав:

— Ніхто з нас не знає, що це, хоча найстаріший із-поміж нас ось уже тридцять років блукає цими лісами. Донині я думав, що серед звуків, які видають індіанці або тварини, немає такого звуку, якого б не вловило моє вухо, проте наразі я зрозумів, що помилявся.

— Може, це бойовий клич, що його застосовують воїни для залякування ворогів? — спокійно запитала Кора, тим часом як її сестра помітно розхвилювалася.

— Ні! Коли б ви хоч раз почули войовничий крик, то ніколи б не переплутали його з іншим. На відміну від інших, цей крик занадто страшний і зловісний.

— Ану, Ункасе, — звернувся Соколине Око до молодого індіанця делаварською говіркою, — чи видно наше світло крізь покривало?

Вислухавши відповідь Ункаса, мисливець повідомив, спантеличено похитавши головою:

— Зовні нічого не видно. Наше сховище повністю огорнуте мороком. Ходіть-но в дальню печеру й спро-

буйте заснути. Через кілька годин ви знову повинні бути на ногах, щоб вирушити у форт Едвард.

Кора прислухалась до цієї поради з таким спокоєм, що менш смілива Аліса змушена була зробити те саме. Водночас, вона все ж таки шепнула Гейвордові, щоб він супроводжував їх.

Гейворд захопив із собою палаючу скіпу, яка ледве освітила вузьку печеру, де їм довелося стати на ночівлю.

— Не залишайте нас самих, Дункане, — попросила Аліса. — Ми не заснемо в цьому страшному місці.

— Переконаймося спочатку в безпеці нашої фортеці, а потім поговоримо про відпочинок, — відповів Гейворд.

Пройшовши в найдальший кут печери, він підняв покривало і вдихнув свіже повітря водоспаду.

— Із цього боку природа спорудила нездоланну перепону, — вів далі Гейворд, показуючи рукою на вируючу воду, яка скочувалася крутим укосом.

— А оскільки з іншого боку є вірні люди, то я не бачу причини відмовитися від поради Соколиного Ока. Я впевнений, що Кора тієї самої думки.

— Кора може визнати справедливість ваших слів, але не в змозі прислухатися до поради, — відповіла старша сестра, сідаючи біля Аліси на ложе з гілок сасафраса.

— Крім цього жахливого крику є ще багато причин, які не дають заснути. Хіба ми можемо забути про те хвилювання, яке відчуває наш батько, знаючи, що ми перебуваємо у глушині серед стількох небезпек?

— Він — солдат і знає як багато в лісі сховищ.

— Він — батько і не може боротися із цим природним почуттям.

— Яким він був добрим до мене! — проговорила, ридаючи, Аліса. — Це було дуже егоїстично з нашого боку, Коро, погодитися на таку ризиковану поїздку.

— Можливо, але ми хотіли довести йому нашу любов і ніжність.

— Коли він дізнався про ваш приїзд у форт Едвард, — сказав Гейворд, — смуток у його серці боровся з батьківською любов'ю, хоча остання, підсилена тривалою розлукою, вийшла переможницею. «Дух моєї великодушної Кори веде їх сюди, — казав він, — і я не хочу протидіяти йому. Дай, Боже, щоб той, у чийх руках честь нашого королівства, володів хоча б половиною такої душевної сили!»

— А про мене він не говорив, Гейворде? — ревниво спитала Аліса. — Невже він забув свою маленьку Ельсі?

— Хіба це можливо? — заспокоїв її юнак. — Він говорив про вас, згадуючи тисячу ніжних імен, які я не наважуся повторювати, хоча вони й запали мені в серце. Особливо... — Майор замовк, оскільки знову повторився страшний пронизливий зойк.

Тієї-таки миті Соколине Око трохи підійняв покривало. Він, здавалося, був приголомшений незбагненою таємницею, котра загрожувала їм і супроти якої всілякі хитрощі й досвід здавались безсилими.

Глава VII

— Залишатися тут не можна, — сказав Соколине Око. — Це значило б знехтувати пересторогою, яка, можливо, дається нам на благо. Ці ніжні створіння можуть побути тут, але ми — могокани і я — підемо на скелю сторожити. Думаю, що нас, безумовно, супроводжуватиме майор шістдесятого полку.

— Усе так серйозно? — запитала Кора.

— Тільки той, хто подає такі незвичні звуки, знає про небезпеку, яка нам загрожує. Я вважатиму себе негідником, якщо стану ховатися, почувши таке знамення.

— Якщо, мій друже, ви гадаєте, що ці звуки породжені надприродними причинами, то нам не варто хвилюватися, — сказала мужня дівчина. — Чи впевнені ви в тому, що наші вороги не придумали якого-небудь нового хитрого способу полегшити собі перемогу?

— Леді! — урочисто вимовив мисливець, — Ось уже тридцять років я прислуховуюся до всіх лісових звуків, бо моє життя часто залежало від чутливості мого вуха. Мене не обдурять ані виття пантери, ні свист пересмішника, ні крики проклятих мингів. Я чув, як ліс стогнав, подібно до враженої горем людини, я часто вслуховувався в жалісне завивання вітру, гуркіт грому, але в мене ніколи не виникало сумнівів стосовно природи цих звуків. А почутий нами звук ні я, ні могікани не змогли розгадати, а тому ми гадаємо, що він посланий для нашого добра.

— Це все дуже дивно, — зауважив Гейворд, — і потребує роз'яснення. Я йду з вами, друже.

Місяць зійшов, і його світло відбивалося на тремтливій поверхні води. Скеля, в якій вони знайшли сховок, була оповита глибоким мороком. Окрім шуму водоспаду й поодиноких поривів вітру, все навколо було спокійним і тихим.

Даремно наші друзі спрямовували свої допитливі погляди на протилежний берег, воліючи розгледіти там бодай найменшу ознаку життя, яка могла б пояснити їм причину незрозумілих звуків.

— Серед спокою й тиші чарівливої ночі я нічого не можу побачити, — сказав нарешті Гейворд. — Як

багато в ній привабливості! — звернувся він до Кори, яка разом із сестрою пішла за чоловіками.

— Слухайте! — прошепотіла Аліса.

Знову почувся той самий звук. Судячи з усього, він лунав із берега річки.

— Хто може пояснити цей крик? — мовив Соколине Око. — Щодо мене, то я вважаю, що це щось надприродне.

— Ну от, тепер я здогадався! — раптом сказав Гейворд. — Мені добре знайомий цей звук, бо я часто чув його на бойовищах за найрізноманітніших обставин, у яких проминає життя солдата. Це крик коня, який спричинено або сильним болем, або жахом. Мій бойовий кінь або став здобиччю диких звірів, або бачить небезпеку й не може уникнути її. У печері цей звук міг увести мене в оману, але тут, надворі, я відразу впізнав його.

Соколине Око і його товариші із зацікавленням вислухали це пояснення.

— Я не можу не довіряти вашим словам, оскільки обмаль знаю про коней, хоча й народився в тому місці, де їх було дуже багато. Напевне, вовки напали на коней, і ті кличуть на поміч. Ункасе, сідай у пірогу й жбурни головошкою у вовків, а то завтра ми можемо залишитися без коней, які нам надзвичайно потрібні.

Не встиг молодий індіанець спуститися до човна, як на березі почулося протяжне виття, яке відразу ж загубилося в лісі, неначе вовча зграя залишила свою здобич, чогось ізлякавшись. Ункас зі швидкістю блискавки повернувся на скелю, і троє друзів стали жваво радитися.

— Ми були схожі на мандрівників, над якими небо взялося мороком і які цілими днями не бачили сонця, — вимовив Соколине Око. — Тепер ми знову по-

чинаємо бачити шлях, який, дякувати Богу, звільнено від перепон. Сядьмо тепер у темряві й чекатимемо, що Господь пошле нам. Розмовляйте пошепки, хоча було б краще, якби кожен із нас залишився наодинці з власними думками.

Індіанці заступили на варту в тому місці, з якого відкривався краєвид на обидва береги, тим часом як самі вони були невидимими для очей ворога.

Гейворд виніс із печери купу гілок сасафраса і, затуливши ними вузьку розколину між обома печерами, запропонував сестрам сховатися в ній. Юнак, розташувавшись неподалік дівчат, міг стиха розмовляти з ними. Давид за прикладом індіанців знайшов місце коло виступу скелі, так що його незграбне тіло було цілком сховане від поглядів.

Минуло кілька годин. Ніщо не порушувало спокій наших друзів. Місяць уже досяг найвищої точки на небі та випромінював своє чарівне світло на двох сестер, які спали, притулившись одна до одної. Гейворд дбайливо укрит їх шаллю, а сам ліг на голій скелі. Давид голосно хрпів уві сні, хоча в ті хвилини, коли він не спав, цей звук образив би його витончений слух. І тільки Соколине Око й могікани не спали і були насторожі. Вони нерухомо лежали, розкинувшись на скелі, й безперервно спостерігали за обома берегами вузької річки.

Тільки-но місяць сховався і бліде саяво на сході сповістило про початок дня, Соколине Око заворушився й підповз до Дункана.

— Пора вирушати в дорогу, — розштовхавши юнака, прошепотів він. — Розбудіть ваших супутниць і приготуйтеся спуститись на берег.

— Як пройшла ніч? — спитав Гейворд. — На жаль, мене зморив сон і завадив мені чатувати.

— Поки що все спокійно й тихо. Але будьте обережні та поспішайте...

Гейворд відкинув шаль, якою були вкриті сестри. Кора простягла руку, наче відштовхуючи когось, тим часом як Аліса промурмотіла ніжним голосом:

«Ні, дорогий татусю, ми не почувалися покинути-ми, з нами був Дункан».

— Так, миле безневинне створіння, — захоплено прошепотів юнак. — Дункан поруч, і доки він живий і вам загрожує небезпека, він ніколи не залишить вас. Коро! Алісо! Прокидайтеся! Час їхати.

Голосний зойк молодшої сестри і злякані рухи старшої були аж такими несподіваними, що він замовк на півслові.

Неподалік пролунало таке страшне виття, що навіть Дунканові кров захолола в жилах.

Умить здалось, що всі демони вирвалися з пекла і вчинили свій бісівський шабаш.

Жахливе виття лунало зусібіч. Воно заповнило кожний куточок, кожну місцинку водоспаду й річки, скелі, ба навіть повітря.

Давид, випроставшись на повний зріст свого незграбного тіла, заткнув вуха і з жахом вигукнув:

— Що за огидні звуки?! Може, це вирвалися пекельні сили?

Необережні рухи співака викликали спалах вогню і гуркіт пострілів майже дюжини гвинтівок із протилежного берега. Бідолашний учитель співів, знепритомнівши, впав на камені, на яких так довго спав.

Могікани сміливо відповіли на войовничий крик своїх ворогів, які, побачивши падіння Гамута, тріумфально завили. Постріли лунали з обох боків, але супротивники були надто досвідченими, щоб не підставляти себе ворогові. Гейворд із сумом прислухову-

вався, вирішивши, що мисливець покинув їх, аж ось спалахнув вогник, який ураз змінився зойком болю і диким виттям, що доводило: зброя Соколиного Ока знайшла свою жертву.

Нападники відразу відступили, і знову стало тихо, як і раніше.

Гейворд скористався слушною нагодою, підскочив до Давида й відтягнув його в ущелину, яка слугувала сховищем для сестер. За хвилину й усі інші зібралися у цьому відносно безпечному місці.

— Бідолаха таки врятував свій череп, — вимовив Соколине Око. — Він може послужити доказом того, що деякі люди народжуються із занадто довгим язиком. Це було справжнім безумством — постати перед оскаженими дикунами на весь свій шестифутовий зріст.

— Так він не помер? — запитала Кора захриплим від страху голосом. — Чи можемо ми якось допомогти бідоласі?

— Ні, нехай полежить деякий час, поки не отямиться. Знеси його, Ункасе, й поклади на копицю хмизу: чим довше він лежатиме, тим краще для нього.

— Ви думаєте, що атака повториться? — запитав Гейворд.

— А хіба голодний вовк задовольниться одним шматком м'яса? Макуаси втратили одну людину, а після першої втрати вони завжди відступають. Але вони знову намагатимуться здобути наші скальпи. Ми мусимо, — вів мисливець далі серйозним тоном, — протриматися тут, за скелями, доки від Мунро не надійде допомога. Дай, Боже, щоб це сталося якомога швидше...

— Ви чуєте, Коро й Алісо, — звернувся Гейворд до дівчат, — ми покладаємо всі сподівання на турботу

й досвід вашого батька. Тож поверніться знову до печери, де, принаймні, ви будете в безпеці від убивчих пострілів наших ворогів і зможете надати допомогу нашому пораненому супутникові.

Коли вони підійшли до Давида, той, схоже, почав приходити до тями.

— Дункане, — гукнула Кора.

Майор повернувся й глянув на дівчину, обличчя якої смертельно зблідло, а в очах було стільки співчуття, що він хутко повернувся до неї.

— Пам'ятайте, Дункане, що від вашого життя залежить наша безпека, ми покладаємося на вашу обережність і дбайливість. І ось що: ви любі всім, хто має ім'я Мунро. — Її обличчя зрадницьки зашарілося.

— Коли ж щось і могло підсилити мою егоїстичну любов до життя, — сказав Гейворд, поглядом мимохідь звертаючись до Аліси, — то, будьте певні, це було ваше миле освідчення. Як солдат, я, звичайно, не можу уникати болю, але наша задача не така вже й складна. Нам тільки й треба, що на декілька годин затримати цих кровожерних собак.

Не чекаючи відповіді, він поспішно залишив сестер і приєднався до мисливця та його приятелів.

— Повторюю тобі, Ункасе, — говорив мисливець, — ти марнуєш порох, і тому віддача рушниць заважає тобі влучно стріляти. Треба небагато пороху, небагато свинцю і вірна рука, щоб почути передсмертний крик минга. Принаймні про це свідчить мій досвід. Проте нам знову варто зайняти наші потаємні місця.

Індіанці мовчки зайняли свої позиції. З височини їм було видно обидва береги й водоспад. Посеред невеличкого острівця росли миршаві сосни, створюючи маленький лісок, у який зі швидкістю лісового оленя й занурився Соколине Око. За ним поспішив Гейворд.

Над ними вивищувалася гола опукла скеля, обобіч якої вирувала вода, падаючи в прірву. Починало світати, і Соколиному Окові, і його супутникові було видно протилежний берег. Журливо й довго тяглося очікування. Вартівники не помічали нічого, що б свідчило про повторний напад. Урешті-решт Гейворд не витримав і висловився щодо цього. Мисливець натомість, вагаючись, похитав головою.

— Ви не знаєте цих макуасів, якщо гадаєте, що вони так легко відступлять, не взявши жодного скальпа. Під час першого нападу їх було, напевно, душ сорок. До того ж, вони впевнені у малій чисельності нашого загону, щоб так швидко відмовитися від своєї здобичі. Тсс... Подивіться на воду, туди, де вона розбивається об скелю. Схоже, ці дияволи переправились у тому місці! Тсс... Тихіше, інакше ваше волосся вмить злетить із голови!

Гейворд визирнув зі свого сховища і побачив те, що по праву можна було вважати чудом вправності й сміливості. Річка в одному місці змила м'який туф, так що утворився виступ не такий стрімчастий, як це зазвичай буває у водоспадах.

Частина охоплених помстою ворогів наважилася кинутись у потік, прагнучи, подолавши бурхливу течію, досягти острівця, звідки не важко було б дістатися своїх жертв.

Ледве встиг Соколине Око вимовити останнє слово, як із-за купи повалених дерев з'явилися чотири голови, а наступної миті він побачив іще одну, п'яту: дикунплив зеленою водою водоспаду, але не прямо до острова, а до безпечного місця. Він доклав страшенних зусиль і вже хотів схопитися за руку, простягнуту йому одним з його приятелів, аж коловорот потяг його із собою, спочатку підкинувши високо в повітря, а потім

кинувши в жаску безодню. Шум водоспаду поглинув його дикий крик, а потім запала страшна тиша.

Першим благородним пориванням Гейворда було простягти руку допомоги нещасному, але його утримала залізна хватка мисливця.

— Вам, напевне, кортить накликати на нас вірну смерть, показавши мингам, де ми залягли? — суворо запитав Соколине Око. — Добре, що ми зберегли один набій. Насипте свіжого порошу на панівку ваших пістолів, бо водяний пил уже намочив попередній заряд. І приготуйтеся до рукопашного бою.

Із цими словами Соколине Око всунув палець до рота і високо та протяжно свиснув. Могікани відповіли йому тим самим.

Гейворд помітив, що з-за колод то там, то тут знову з'явилися голови, які відразу ж зникли, тільки-но він глянув на них. Невдовзі його увагу привернув тихий шум, і він побачив Ункаса, який підповзав до них.

Соколине Око сказав молодому воїнові кілька слів делаварською говіркою. Для Гейворда то була хвилина гарячкового очікування, а мисливець скористався невеликою паузою, щоб прочитати молодому супутникові цілу лекцію про мистецтво володіння рушницею.

— Рушниця з довгим стволом, виготовлена з хорошого металу, — розпочав він, — є найнебезпечнішою зброєю у вправній руці. Проте, щоб орудувати такою рушницею, потрібні сила, пильність і неабияка кмітливість. Тільки тоді можна оцінити всі її найкращі якості. Зброярі обмаль розуміються на своїй справі, коли беруться виготовляти короткі рушниці...

Тихий, але виразний вигук Ункаса перервав його.

— Бачу, бачу їх, хлопчику, — відгукнувся Соколине Око. — Розбійники збираються напасти, в іншому випадку вони б сховалися за колодами, — додав він,

кинувши впевнений погляд на свою рушницю. Ватажок їхній іде на неминучу смерть, хай він буде хоч самим Монкальмом.

Цієї миті повітря здригнулося від диких вигуків, і четверо дикунів вистрибнули зі свого сховища. Гейворд палко бажав кинутися на них, та за прикладом Ункаса і мисливця залишився на місці. Коли вороги, роблячи довгі стрибки по голих скелях, наблизилися до них на відстань кількох сажень, Соколине Око вистрелив. Перший індіанець, підскачівши, як поранений звір, звалився в одну з розколин у скелі.

— Черга за тобою, Ункасе! — крикнув мисливець, витягаючи свій ніж. — Цілься он у те бісеня, що поведе, останні від нас не втечуть.

Ункас виконав наказ, і тепер перед ними було лише два вороги. Гейворд дав Соколиному Оку один зі своїх пістолів, і обидва стали швидко спускатися назустріч дикунам. Але коли вони одночасно вистрелили, то в обох сталась осічка.

— Я так і знав! — пробубонів мисливець, жбурляючи в річку непридатну зброю. І відразу гукнув: — А йдіть-но сюди, кровожерні собаки!

Тієї-таки миті перед ним виросла велетенська постать індіанця з лютим обличчям. Натомість Гейвордові випало вступати в рукопашну боротьбу з іншим червоношкірим.

Соколине Око і його супротивник з однаковою спритністю схопили один одного за підняті руки зі стиснутими ножами, і деякий час дивилися в очі один одному, напружуючись щосили. Нарешті рука дикуна трохи ослабла, і цим скористався мисливець, устроївши в груди ворога свій ніж.

А тим часом Гейвордові довелося витримати більш небезпечний бій, оскільки легку шпагу було вибито

з його рук і йому залишилося лише одне: боронитися своїми кулаками. На щастя, майорові вдалось обеззброїти свого ворога — ніж індіанця упав на землю, і тепер обидва намагалися зіштовхнути супротивника у прірву, на краю якої вони боролися. З кожною миттю чоловіки чимраз ближче наближались до краю урвища. Гейворд відчував, як дикун стиснув йому горло, бачив зловісну посмішку ворога і з жахом відчув, як починає поступатися перед нездоланною силою. В цю хвилину перед ними раптом промайнула чиясь чорна рука з ножем, кров бризнула з відтятої кисті індіанця — і його пальці розтулились. Ункас відтяг майора від краю прірви, але погляд того все ще був прикутий до спотвореного обличчя ворога, який раптом звалився в безодню.

— У сховище! — заволав Соколине Око, котрий тільки-но закінчив боротьбу. — Назад — або це коштуватиме вам життя!

Молодий могіканин, переможно вигукнувши, вдерся разом із Гейвордом маленьким схилом до їхнього колишнього сховища за скелею і кущами.

Глава VIII

Застереження Соколиного Ока виявилось своєчасним. Дикуни на протилежному березі стежили за перебігом змагання з крайньою напругою. Швидкі рухи борців заважали їм стріляти, щоб не влучити у свого товариша. Але коли боротьба закінчилась, почулося дике виття і здійнялася стрілянина, внаслідок якої всі скелі й дерева було засипано кулями, неначе нападники хотіли вилити свою безсилу злобу на німих свідків невдалого для них бою.

Чингачгук відповідав на залпи влучними пострілами. Коли ж чувся переможний вигук Ункаса, то зраділий батько відповідав йому коротким вигуком. Так минуло кілька хвилин, і хоча кулі сипались як град, жодна з них не влучила в наших друзів, що ховалися за скелями й кущами.

— Нехай палять свій порох, — зауважив розсудливий мисливець. — Коли все скінчиться, можна буде зібрати чимало свинцю. А цим чортам, напевне, швидше набридне забавка, ніж скелі попросять їх зглянутися. Ункасе, мій хлопчику, ти марнуєш порох, забагато насипаючи його в рушницю. Вона через це більше віддає і не може влучно стріляти.

Молодий могіканин нічого не відповів, хоча його посмішка довела, що він зрозумів слова, вимовлені англійською.

— Не варто звинувачувати Ункаса в недостатній управності, — сказав Гейворд. — Він урятував мені життя, проявивши неабияку спритність і спокій. Віднині я його друг і ніколи не забуду, чим йому зобов'язаний.

Із цими словами Гейворд підвівся й простяг Ункасові руку.

Соколине Око, який спокійно дивився на цей вияв дружніх почуттів, зауважив:

— У пустелях і лісах друзі часто рятують одне одного. Мені теж доводилося надавати цю послугу Ункасові, але я добре пам'ятаю, що він зі свого боку п'ять разів ставав між мною і смертю: тричі в боротьбі з мингами, раз — під час переправи через Горикен і один раз...

— Цей постріл був кращим, аніж попередні! — вигукнув Гейворд, відсахнувшись від скелі, в яку влучила куля якраз біля нього.

Соколине Око роздивився кулю та промовив:

— Гм... Кулю сплющено, наче вона впала з неба.

Ункас показав на місце над ними, і загадку враз було розгадано. На правому березі річки стояв дуб, одна з довгих гілок якого звисала над водою, досягаючи протилежного берега. На кінці цієї гілки, ховаючись у листі, причаївся гурон.

— Ці бісові діти готові залізти на небо, щоб дістатися нас! — зауважив Соколине Око. — Стежте за ним, доки я заряджу свій «звіробій». Потім ми вистрілимо з обох боків.

Невдовзі мисливець і Ункас одночасно вистрілили зі своїх рушниць. Кора й листя полетіли вгору, а індіанець відповів їм диким реготом і випустив кулю, яка збила капелюх із голови Соколиного Ока. І знову почувся крик дикунів, і град свинцю посипався на голови оточених.

— Треба вжити яких-небудь заходів! — вигукнув мисливець, помітно стурбований. — Гукни свого батька, Ункасе. Нам потрібні всі рушниці, щоб вибити цього проклятого птаха з гнізда.

Коли вони показали досвідченому воїнові розташування їхнього ворога, з губів Чингачгука злетіло звичне «гу», після чого він став тихо радитися з товаришами, а потім кожен із них повернувся на своє звичне місце, щоб розпочати виконання замисленого ними плану.

Після того, як дикуна було виявлено на дереві, він вів досить безладну пальбу. Проте мундир Гейворда, що дужче відрізнявся серед решти, уже у багатьох місцях був побитий кулями, одна з яких поранила його в руку.

Нарешті дикун у розпалі битви дозволив собі маленьку необережність, і тієї-таки миті погляд Соколиного Ока упав на нижню частину його тіла, що виднілася з-за дерева. Мисливець вистрілив, батько

із сином вистрілили слідом за ним. Коли Соколине Око знов послав свою влучну кулю, почувся тихий зойк, рушниця впала — і дикун повис у повітрі, схопившись руками за дубову гілку.

— Змилуйтеся, киньте в нього ще одну кулю! — вигукнув Гейворд, із жахом відвертаючи очі від страшного видовища.

— Жодної дробинки! — суворо вимовив мисливець. — У нас мало пороху, тим часом як бої з індіанцями тривають по кілька днів. Обирайте одне з двох: або їм гинути, або нам.

Погляди і друзів, і ворогів були прикуті до нещасного, який висів між небом і землею. Тричі Соколине Око хапався за зброю, щоб покласти край агонії дикуна, але холодний розум таки брав гору над його почуттями. Нарешті одна рука індіанця безсило звисла, згодом він зробив іще одну безплідну спробу вхопитися за гілку — і в цей час пролунав постріл. Тіло дикуна, як кавалок свинцю, упало в бурхливий потік.

Могікани з жахом презирнулися. З лісу донісся єдиний зловісний крик, а потім усе затихло.

Соколине Око похитав головою, наче звинувачуючи себе за хвилину слабкості.

— З мого боку це було по-хлоп'ячому — витратити останній набій, — сказав він досадливо. — Чи не однаково, живим або мертвим упав би він у воду? Ункасе, спустись у човник і принеси звідти великий ріг із порохом, останній наш запас. Ми витратимо його до останньої дрібки. Якщо я помиляюся, нехай скажуть, що я зовсім не знаю макуасів.

Не минуло й двох хвилин, як пішов Ункас, — з берега почувся його крик. Усі підбігли до води. Всім стала зрозумілою причина його жаху. Їхня пірога

пливла на невеликій відстані від берега, керована якоюсь прихованою силою. Соколине Око, побачивши човен, що зникав, підняв свою рушницю, але відразу змушений був опустити.

— Надто пізно! — вигукнув він, кидаючи додолу зброю, яка стала непотрібною.

У цей час дикун, що керував пірогою, підвів голову й переможно загорлав. Із лісу йому відповіли диким реготом і вигуками.

— Смійтеся, породжені пеклом! — вимовив мисливець. — Три найкращі рушниці цих лісів стали так само непотрібними, як дрючки.

— Що робитимемо? — запитав Гейворд. — Що з нами буде?

Соколине Око обвів пальцем навколо голови, та ще й так виразно, що ні в кого не виникло сумнівів щодо цього жесту.

— Але наше становище не таке вже й безнадійне! — вигукнув Гейворд. — Гуронів немає на нашому острові, ми можемо укріпити печери і не дозволити їм висадитися.

— Чим? — спокійно запитав мисливець. — Стрілами Ункаса чи слізьми жінок? Ні, ні! Ви, безумовно, молоді, багаті, маєте друзів. У такому стані не хочеться вмирати, але ми, — додав він, кидаючи погляд на могікан, — не бажаємо забувати, що ми справжні чоловіки. Ми готові довести цим дияволам, що й білі так само безстрашно проливають свою кров, як і червоношкірі.

Гейворд подивився на могікан, і їхня поведінка підтвердила його найгірші побоювання. Чингачгук уже відклав убік ніж і томагавк, зняв із голови орлине перо і пригладжував пасмо свого волосся, готуючи його до останнього жахливого призначення. Обличчя

індіанця було спокійним, темні полум'яні очі втратили свій дикий блиск, який змінився байдужим виразом і готовністю до смерті.

— Але наше становище не може бути аж таким безнадійним, — знову заговорив Гейворд. — Можливо, цієї хвилини вже наближається допомога. Ворогів зовсім не видно. Вони стомлені боєм, у якому зазнали стільки втрат...

— Я припускаю, що пройде хвилина або година, — сказав Соколине Око, — перш аніж ці хитрі змії підкрадуться до нас. Напевне, тепер вони вже близько. Чингачгуче, — звернувся він делаварською говіркою до старого індіанця, — брате мій, ми разом бились у нашому останньому бою, і макуаси будуть радіти з того, що мудрий могіканин і блідолиций, чие око та зброя однаково незрадливі, померли.

— Нехай жінки мингів голосять над своїми загиблими! — гордо відповів індіанець. — Могіканський Великий Змій заповз у їхні вігвами й отруїв їхній тріумф плачем дітей, чиї батьки ніколи не повернуться. Одинадцять воїнів лежать далеко від рідних могил їхнього племені відтоді, як розтанув сніг, і ніхто не може сказати, де їх знайти, якщо Чингачгук замовкне. Нехай вони візьмуть свої найгостріші ножі, нехай кидають свої найшвидші томагавки, оскільки їхній найзліший ворог у їхніх руках. Ункасе, дитино моя, піджени цих жінок.

— Вони шукають свого одноплеменця у риб, — тихо відповів молодий вождь.

— Гурони плавають разом зі слизькими вуграми, вони падають із дерев, наче стиглі плоди, а могікани сміються.

— Ого! — пробурчав мисливець. — Напевне, їхнє глузування прискорить помсту макуасів. Стосовно

мене, то мені, людині чистої незмішаної крові, краще померти без лайки на вустах і без гіркоти в серці!

— Так навіщо ж умирати? — запитала Кора, підійшовши ближче до нього. — Дорога з обох боків є вільною. Біжіть до лісу та приведіть сюди підмогу. Йдінно, хоробрі люди, ми й так багато в чому завдячуємо вам і не повинні змушувати вас ділити з нами нашу нещасливу долю!

— Ви, леді, кепсько знаєте ірокезів, якщо думаєте, що вони звільнили дорогу до лісу, — заперечив Соколине Око. — Хоча, звісно, течія там, унизу, могла б понести нас і врятувати від ворожих пострілів.

— Тоді спробуйте цей спосіб. Навіщо вам зволікати й безпідставно збільшувати кількість жертв оцих немилосердних макуасів?

— Навіщо? — гордо вимовив мисливець. — Бо чоловікові краще померти у мирі з собою, ніж жити з нечистим сумлінням. Що ми скажемо Мунро, якщо він запитає, де й чому ми залишили його дочок?

— Ідіть і скажіть йому, що вони самі відрядили вас до нього з проханням поспішити на допомогу, — сказала Кора. — Поясніть, що дикуни ведуть його дочок на північ, у ліси, але що їх іще можна звільнити. Якщо ж Богові буде завгодно, щоб підмога запізнилася... — голос Кори втратив колишню твердість, — тоді перекажіть батькові, що ми любимо його, і попросіть його не нарікати на долю.

Хвилювання пом'якло суворі риси мисливця.

— У ваших словах є сенс, вони сповнені християнського духу, — промовив він. — Те, що червоношкірі вважають справедливим і розумним, біла людина вважає за гріх. Чингачгуче! Ункасе! Ви чули, що сказала чорноока дівчина?

Він заговорив з індіанцями, і ті уважно вислухали його. Старший замислився, ствердно кивнув і з рішучістю, властивою його народові, вимовив: «Добре!»

Потім Чингачгук запхнув за пояс свій ніж та томагавк і мовчки вирушив у ту частину острова, яку з ворожого берега не було видно. Тут, трохи забарившись, індіанець указав на ліс, стрибнув у воду і зник із-перед очей у стурбованих друзів.

Мисливець затримався, щоб перекинутися кількома словами з мужньою дівчиною.

— Іноді й юна душа має мудрість, — мовив він. — Коли вас поведуть у ліси, то, йдучи, ламайте гілки на кущах і залишайте якомога більше помітних слідів від ніг. Тоді ваш друг піде за вами на край світу й не залишить вас. — Він потиснув Корі руку, зі згорьованим виглядом поклав убік свою рушницю і направився до берега.

— Якби нам вистачило пороху, — пробубонів він, — мені б ніколи не довелося пережити цього сорому.

Мить по тому він зник під водою.

Тепер усі дивилися на Ункаса, який з непохитним спокоєм стояв, притулившись до скелі. Кора почекала трохи, а потім кивнула в бік річки.

— Ваших друзів не видно. Напевне, тепер вони в безпеці. Хіба вам не час вирушити за ними?

— Ункас залишається тут, — відповів молодий індіанець ламаною англійською мовою.

— Залишається! Для того, щоб зробити наш полон іще жакливішим і зменшити наші шанси на порятунок? Ідіть, великодушний юначе! — вела далі Кора, опускаючи очі під полум'яним поглядом індіанця. — Йдіть до мого батька й передайте йому доручення. Нехай він дасть вам грошей викупити на свободу своїх дочок! Ходіть, я прошу вас.

Обличчя молодого воїна посмутніло, але він не довго барився і, переступивши через скелю, пірнув у хвили.

Це все тривало кілька хвилин, і тепер Кора звернулась до Гейворда.

— Я не раз чула про ваше вміння плавати, Дункане, — сказала вона. — Ідіть за розумним прикладом цих простих людей!

— Невже такої вірності вимагає Кора Мунро від свого захисника? — Юнак зажурено посміхнувся.

— Тепер не час сперечатися, — зауважила вона. — Настала хвилина, коли обов'язком кожного стало виявити себе з найкращого боку. Тут ви не зможете бути анітрохи корисним, але вам конче треба врятувати своє життя заради близьких друзів.

Гейворд не відповів, тільки глянув на чарівне личко Аліси, яка з боязкістю дитини притулилась до його плеча.

— Подумайте, — додала Кора, яка, либонь, намагалася приглушити біль у серці, — адже найгірше, що може нам загрожувати, — це смерть, якої рано чи пізно нікому не вдається уникнути.

— Бувають нещастя, гірші за смерть, — заперечив Гейворд. — Але людина, котра ладна заради вас померти, може відвернути їх.

Кора замовкла і, закутавшись у шаль, повела майже непритомну Алісу вглиб печери.

Глава IX

Різкий перехід від страшного видовища бою до глибокої тиші, що оточувала тепер Гейворда, подіяв на нього як важкий сон; він навіть почав сумніватися в дійсності пережитого.

Ніщо не нагадувало про близькість ворогів. Порослі лісом береги річки, здавалось, не приховували жодної живої істоти. Він уже майже повірив у щасливий кінець.

— Гуронів не видно, — звернувся він до Давида, який ще не зовсім оговтався. — Сховаймося в печері, а в останньому покладімося на долю.

— Я згадую, як голос мій підносився до Бога разом із голосами любих дівчат, — відповів йому вчитель співів. — Потім я зазнав кари за мої гріхи — був охоплений оманливим сном, під час якого я чув пекельний крик.

— Бідолаха! Встаньте і ходіть за мною, — я проведу вас у таке місце, де не буде чути жодних звуків, що роздирають душу.

— У шумі водоспаду таки є певна мелодія, — сказав Давид. — Але те пекельне видовище...

— ...Припинилося, — перебив його Гейворд, — і треба сподіватися, що його учасники вже далеко. Все тихо й спокійно, і ви знову можете співати свої псалми.

Давид сумно посміхнувся, хоча його обличчя по-світлішало від згадки про улюблене заняття. Спираючись на руку Гейворда, він пішов до вузького входу в печеру, де майор наклав копицю гілок, аби замаскувати отвір у скелі.

Зсередини він повісив залишені мисливцями покривала, і тепер дальній куток печери був занурений у глибокий морок, тим часом її передня частина ледве освітлювалася променями, що проникали туди.

— Мені не подобається звичай індіанців у безнадійних випадках покладатися на долю, — сказав Гейворд. — Наша приказка: «Доки живу, доти й сподіваюся» значно утішливіша і ліпше відповідає характеру воїна. Вам, Коро, я не говоритиму підбадьор-

ливих слів. Ви сильна духом, але як нам розрадити це трепетне дитя?

— Я вже заспокоїлася, Дункане, — тихо мовила Аліса, відірвавшись від плеча своєї сестри. — У цьому сховищі ми, напевне, у цілковитій безпеці й можемо сподіватися на швидку допомогу шляхетних людей, які вже подолали стільки небезпек через любов до нас.

— Тепер і наша ніжна Аліса заговорила як справжня дочка хороброго Мунро, — сказав Гейворд, потискуючи їй руку. — Чоловік, який має перед собою два такі приклади мужності, має виявити себе, принаймні як герой, — додав він і взяв у руки свої пістолі. — Якщо гурони й справді прийдуть сюди, то вони не так-то легко оволодіють нашим укріпленням!

Тиша тривала доволі довго. У міру того, як минала хвилина за хвилиною і спокій мандрівників нічим не порушувався, радість усе більше сповнювала їхні серця, хоча ніхто не наважувався висловлювати вголос своїх сподівань.

Тільки Давид являв собою виняток. Він, напевне, мало уваги звертав на те неприємне становище, в якому всі вони опинились. У руках співака була добре відома нам книжка, яку він гортав, мабуть, відшуковуючи якийсь псалом.

Нарешті він знайшов те, що так старанно шукав, і чистим голосом заспівав один із найчарівніших гімнів.

— Чи це безпечно? — запитала Кора, звертаючись до Гейворда.

— Так, бідолаха такий слабкий, що його голос не буде чутним за шумом водоспаду. Нехай віддається своїй пристрасі, — відповів майор.

Голос співака звучав так зворушливо й ніжно, що на очі Аліси набігли сльози. Навіть Кора зі співчутливою

усмішкою дивилася на ревного тезка великого єврейського царя, а Гейворд спрямував на співака пильний погляд, який доти був прикутий до Аліси. Раптом страшне виття долетіло до них, і співи відразу стихли.

— Ми загинули! — зойкнула Аліса, кидаючись в обійми до сестри.

— Ні! Ні! — твердо сказав Гейворд. — Крик пролунав із середини острова і був, напевно, викликаний виглядом убитих товаришів. Для нас надія ще не загублена.

Слова Гейворда заспокоїли сестер, і вони вирішили чекати, що буде далі.

Тим часом лемент почав лунати зусібіч. Судячи з усього, дикуни розташувалися на скелях, змушуючи переляканих мандрівників із жахом чекати, що їх ось-ось знайдуть.

Коли перед входом до печери пролунало дике виття, Гейворд вирішив, що їх знайдено. Але слабка надія на порятунок знову повернулася до нього, коли він здогадався, що голоси лунають недалеко від того місця, де Соколине Око залишив свою рушницю. Гейворд чітко визначив канадську говірку. Раптом почувся голосний вигук:

— Довгий Карабін!

Це прізвисько, згадав майор, Соколиному Окові дали його вороги.

«Довгий Карабін! Довгий Карабін!» — переходило з вуст у вуста, і вся зграя дикунів зібралась, як видно, навколо трофея, який мав свідчити про смерть власника. Після тривалої наради дикуни знову розсіялися по острову, сподіваючись знайти труп мисливця.

— Тепер настала вирішальна хвилина, — прошепотів Гейворд, звертаючись до обох сестер. — Якщо наше сховище залишиться поза їхньою увагою, то ми врятовані. У всякому разі ми не маємо сумніву, що

наші друзі в безпеці й що години за дві до нас надійде допомога від генерала Вебба.

Минуло кілька довгих хвилин, а дикуни все ще ретельно шукали. Гейворд не раз чув кроки ворогів поруч із печерою, в якій вони сховались. Аж ось неміцна огорожа трохи зсунулася, край покривала опустився — і слабкі промені світла просякли в печеру.

Кора притулила Алісу до свого серця, а Гейворд скочив на ноги зі швидкістю блискавки. Цієї-таки миті пролунав крик, який сповістив, що сусідню печеру знайдено. Хвилину по тому вся ватага дикунів зібралася біля її входу.

Оскільки печери розташовувалися близько одна від одної, то Гейворд, уважаючи порятунок уже неможливим, став попереду дівчат і Давида, щоб захистити їх своїм тілом.

Майор, доведений до розпачу безвихіддю, упритул підійшов до вузької перепони, що відокремлювала їх від ворогів, і крізь шпарину став спостерігати за дикунами.

На відстані одного кроку від нього стояв кремезний індіанець, який низьким і панівним тоном віддавав накази своїм товаришам. Передню печеру вже наповнили індіанці, які ретельно роздивлялися просте господарство мисливця. Давидова рана пофарбувала листя сасафраса в червоний колір, що, безумовно, впало у вічі дикунам. Побачивши переконливий доказ своєї перемоги, вони видали радісне виття.

Відтак вони стали розкидати гілки в різні боки, наче підозрюючи, що ненависний ворог ховається під ними.

Один із дикунів приніс своєму вождю цілий обережок заюшених кров'ю гілок, супроводжуючи свою

радість голосним лементом, значення якого Гейворд зрозумів, почувши прізвисько Довгий Карабін.

Нарешті дикун кинув оберемок на ворох гілок сафраса, що загороджував вхід до другої печери, і Гейворд уже більше не міг нічого побачити.

Інші індіанці пішли за прикладом свого товариша і таким чином, самі того не тямлячи, зробили сховище своїх ворогів безпечним. Ніхто не звернув уваги на купу гілок, яку, на їхню думку, самі вони й накидали в метушні.

Гейворд, зітхнувши, з легким серцем повернувся на середину печери, на те місце, де він крізь шпарину міг спостерігати річку.

Індіанці, переконавшись у хибності свого попереднього судження, разом залишили печеру й знову зібралися навколо своїх загиблих товаришів.

— Вони пішли, Коро! — прошепотів Гейворд. — Ми врятовані! Подякуймо Богові за його милість до нас!

Аліса, вивільнившись із обіймів сестри, впала навколінки й палко вигукнула:

— Слава Творцю, який звільнив мого сивого батька від гірких сліз і врятував життя тим, кого я так сильно люблю!

Гейворд і Кора були глибоко вражені цим святобожним поривом. Юнак подумав, що ще ніколи в житті він не бачив чарівнішої картини: очі Аліси блищали, щоки знову взялися ніжним рум'янцем, а в ясних очах відбивалася чиста, благородна душа. Вуста молодії дівчини ще не стулилися, аж раптом вона ніби заклякла. Рум'янець на щоках змінився смертельною блідістю, очі широко розплющилися, а обличчя перекривилося від жаху.

Гейворд хутко озирнувся й побачив у щілині біля входу злостиве обличчя Хитрої Лисиці.

Цієї страшної хвилини він зумів зберегти цілковите самовладання, подумавши, що звиклі до денного світла очі індіанця не змогли пронизати морок, який царював у печері. Майор хотів був сховатися зі своїми друзями за виступ скелі, але дикий блиск ув очах минга показав йому, що вже пізно...

Сповнений тріумфу погляд дикуна був таким огидним, що Гейворд, забувши все на світі, підняв пістолет і вистрілив у нього. Коли дим розсіявся, обличчя віроломного провідника вже зникло.

За хвилину вся юрба індіанців, розкидавши ворох гілок сасафраса, що перегороджував вхід, із шаленим лементом увірвалася до печери.

Сповнені безмежної радості, гурони витягли Гейворда і його супутників зі сховища й оточили їх міцним колом.

Глава X

Усупереч своєму звичаю, червоношкірі спочатку щадили не тільки сестер, які тріпотіли зі страху, а й Гейворда. І лише деякі з них із жадібним зацікавленням торкалися розкішного мундира майора, не приховуючи бажання заволодіти ним, але владний окрик вождя зупиняв їх.

Частина воїнів і далі шукали в обох печерах, але даремно. Нарешті й вони приєднались до останніх, гнівно вигукуючи: «Довгий Карабін! Довгий Карабін!»

Гейворд удавав, що не розуміє, чого вони хочуть, а Давид, який не володів французькою мовою, і справді не міг відповідати на їхні запитання.

Поміркувавши, вождь червоношкірих гукнув Магуа й наказав йому перекладати їхню розмову. Поведінка

цього індіанця значно відрізнялася від поведінки інших дикунів. Тим часом, як інші задовольняли свою дитячу пристрасть до дрібничок, риючись у немудрих речах мисливця, Хитра Лисиця спокійно стояв на деякій відстані від полонених. Судячи із цього, він досяг своєї головної мети.

Коли погляди Гейворда і колишнього провідника зустрілися, майор з огидою відвернувся. Проте він змушений був говорити зі своїм ворогом.

— Хитра Лисиця надто хороший воїн, — почав Гейворд, долаючи свою відразу, — щоб відмовитися сповістити беззбройному чоловікові, чого хочуть від нього ці люди.

— Вони запитують про мисливця, що знає всі лісові стежки, — відповів Магуа ламаною англійською мовою. — Вони питають про Довгого Карабіна, очі якого завжди розплющені. У нього добра рушниця, але зашкодити Хитрій Лисиці вона не може, як і рушниця з коротким дулом білого вождя.

— Хитра Лисиця надто хоробрий, щоб лічити удари, одержані ним у бою.

— А хіба був бій? Адже стомлений індіанець міг сісти під дерево, щоб попоїсти хліба. Хто наповнив кущі скрадливими ворогами? Хто першим витяг ніж? Хто вів мову про мир, коли серце прагло крові? Хіба Магуа сказав, що томагавк його виритий із землі й що саме його руки зробили це?

Гейворд, не насмілившись нагадати індіанцеві про його зраду, мовчки притулився до скелі. Та ледве дикуни помітили, що розмова їхня скінчилася, як знову зарепетували: «Довгий Карабін! Довгий Карабін!»

— Чуєш? — байдуже вимовив Магуа. — Гурони вимагають життя Довгого Карабіна, інакше вони вб'ють того, хто його ховає.

— Його тут немає, він утік.

Магуа зневажливо посміхнувся.

— Хіба він птах, що розпускає свої крила? Чи риба, що може плавати, не бачивши сонця? Білий вождь, напевне, вважає гуронів за дурнів!

— Так, Довгий Карабін не риба, але він годен плавати. Коли весь порох вичерпався, він кинувся в річку...

— Чому ж тоді залишився білий вождь? — запитав, усе ще вагаючись, індіанець. — Хіба він камінь, що йде на дно?

— Я не камінь, і це міг би підтвердити ваш убитий товариш, що впав у воду, — глузливо відповів юнак і додав: — Біла людина вважає, що тільки боягузи залишають своїх жінок.

Магуа тихо промимрив кілька незрозумілих слів і голосно додав:

— Хіба делавари вміють так само добре плавати, як і повзати під кущами? Де Великий Змій?

Почувши це, Гейворд зрозумів, що гуронам було відомо про його товаришів значно більше, ніж йому самому.

— Він також поплив за течією.

— А Прудконогий Олень? Його теж тут немає.

— Я не знаю, кого ти називаєш Прудконогим Оленем.

— Ункаса! — відповів Магуа, вимовляючи делаварські імена значно важче, ніж англійські. — Прудконогий Олень — син Великого Змія.

— Якщо ти говориш про молодого делавара, то й він поплив за течією.

Гурони чекали на кінець перемовин із властивою їм витримкою. Коли ж Гейворд замовк, усі як один подивилися на Магуа, вимагаючи пояснень. Перекладач

показав на річку й повідав їм те, що дізнався. У цей час він більше вдавався до жестів, аніж до слів.

Дізнавшись про зникнення своїх ворогів, червоношкірі здійняли страшний лемент.

Деякі з них побігли до берега, люто розмахуючи руками, інші плювали у воду, ніби бажаючи покарати її за зраду. Деякі, найбільш розлючені й сильні, кидали кровожерливі погляди на своїх полонених, що тепер повністю були під їхньою владою.

І тільки наявне в індіанців самовладання стримувало ці дикі пориви.

Однак були й такі, що, анітрохи не соромлячись, жестами погрожували переляканим сестрам, яких не могли захистити ні врода, ні стать.

Молодий офіцер відчайдушно кинувся на допомогу Алісі, яку один зі червоношкірих схопив за розкішне волосся і став водити ножем навколо голови бідолашної дівчини, натякаючи на той жахливий спосіб, у який вона буде позбавлена своєї чудової окраси.

Гейвордові вмить зв'язали руки, і він був змушений визнати свою повну безпорадність перед грубою силою.

Поклавшись на долю, майор шепнув сестрам, що дикуни більше любляють лякати, ніж виконувати свої погрози.

Удаючись до таких запевнень, юнак, проте, не намагався обдурити себе, бо знав, яка страшна доля їх усіх чекає. Тому серце його повсякчас гарячково билося, коли він помічав, що хтось із червоношкірих наближався до сестер або спрямовував на них лютий погляд.

Його побоювання трохи розвіялися, коли вождь зібрав воїнів до себе на нараду.

Нарада червоношкірих тривала недовго; незабаром вони дійшли спільної думки. Судячи з того, що

індіанці часто показували в бік табору Вебба, то Гейворд вирішив, що вони побоювалися нападу англійців. Саме цією думкою червоношкірі керувались у своїх подальших діях.

Витягнувши на берег украдений у своїх ворогів човен, дикуни наказали полоненим сісти в нього. Опір був неможливий, а тому Гейворд показав своїм супутникам приклад покори й сів у пірогу. За ним вирушили сестри та Гамут, який усе ще не оговтався. Посадивши в човен керманича, весь натовп кинувся у воду, і за декілька хвилин бранці опинилися на південному березі річки, майже проти того місця, де вони були напередодні ввечері.

Тут дикуни знову серйозно, але недовго радилися, відтак привели з лісу коней, яких власники вважали за винуватців своїх нещасть. Ватажок червоношкірих сів на коня Гейворда, переплив у супроводі більшості своїх людей річку й зник у хащах, залишивши полонених під охороною шести дикунів на чолі з Магуа.

Гейворд із великим неспокоєм спостерігав за дикунами. Зізнатися, він сподівався, що їх відведуть до Монкальма. Розум людини, яка потрапила в біду ніколи не дрімає, а надія, хоч і слабка, дає поживу для розуму, тому Дункан був схильний думати, що Монкальм скористається батьківською любов'ю Мунро й примусить його забути про вірність англійському королю. Французький головнокомандувач славився своєю хоробрістю і практичністю, але при цьому його вважали вмілим дипломатом, а ця професія не завжди бере до уваги справедливість і мораль.

Утім, невдовзі ці міркування і здогадки були відкинуті. Частина гуронів, яких вів Магуа, пішла дорогою на Горикен, і Гейворд зрозумів, що на них чекає полон у дикунів. Бажання дізнатися бодай про най-

гірше спонукало його випробувати силу золота і, подолавши свою відразу, він звернувся до Магуа.

— Я хотів би про дещо поговорити з Магуа, — розпочав він дружнім тоном, — але мої слова призначені лише для вуха великого воїна.

Змірявши майора презирливим поглядом, індіанець відповів:

— Говори, дерева не мають вух.

— Але червоношкірі гурони не глухі, і ті слова, які почує вождь, можуть збентежити молодих воїнів. Якщо Магуа не хоче слухати, то й білий воїн мовчатиме.

Дикун сказав своїм товаришам кілька слів і відійшов убік, зробивши Гейвордові знак іти за ним.

— Тепер говори, — вимовив він.

— Хитра Лисиця довів, що гідний того почесного імені, яке дали йому його канадські брати, — почав Гейворд свою маленьку промову. — Я бачу його мудрість і завжди буду пам'ятати про те, що він для нас зробив. Так, Хитра Лисиця не лише великий вождь на раді, а й людина, яка вміє обдурювати своїх ворогів.

— Що ж зробив Хитра Лисиця? — спокійно запитав індіанець.

— Що зробив? А хіба він не бачив, що ліс роїться ворогами, що чатують на нього і від яких не могла б сховатися навіть змія? Хіба він не навмисне збився з дороги, щоб засліпити гуроном очі? Хіба він не влаштував так, наче повернувся до свого племені, яке недобре обійшлося з ним і прогнало, як собаку зі своїх вігвамів? Ми, збагнувши його наміри, допомогли йому в тому, щоб гурони думали, що біла людина прийняла свого друга за ворога. А коли Хитра Лисиця зробив глухими й сліпими своїх одноплемінців, вони забули все зло, якого завдали йому, примусивши втекти до мохоків. І ось тепер вони залишили його з полоненими, тим ча-

сом, як самі вирушили на північ. Невже Хитра Лисиця ще не вирішив іти назад, щоб повернути багатому сивоголовому шотландцеві його дочок? Так, так, Магуа, я розгадав усе й уже передбачаю, як буде винагороджено твою мудрість. Перш за все комендант форту Вільям-Генрі дасть Лисиці те, що може дати великий вождь за таку послугу: олив'яну медаль, яку носить Магуа, буде замінено на золоту; його ріг буде наповнено порохом; у його кишені буде так багато доларів, як камінців на березі Горикену, а олень лизатиме його руки, знаючи, що йому не втекти від пострілу тієї рушниці, яку одержить вождь. Щодо мене, то я не знаю, як перевершити шотландця. Але я... я дам тобі ще більше.

— Що ж може дати молодий вождь, який прийшов звідати, де сходить сонце? — запитав гурон.

— Вогняна вода весело заструменить у вігвамі Магуа, як звичайна вода в Гудзоні, щоб серце індіанця було легшим, аніж пір'їнка колібрі, а дихання — солодшим за листя дикої жимолості.

Індіанець уважно прислухався до слів Гейворда. Коли майор заговорив про ту хитрість, завдяки якій Магуа начебто обдунив своїх одноплеменців, дикуна насторожився. При згадці обставин, за яких його вигнали з рідного племені, в очах дикуна спалахнула така неприборкана лють, що юнак зрозумів, що зачепив його за живе. Правда, запитання, яке він поставив Гейвордові замість відповіді, було вимовлене зі звичним спокоєм і гідністю індіанця, але й тоді було видно, що Хитра Лисиця надзвичайно зацікавлений.

Поклавши руку на своє поранене плече, Магуа не без прихованої іронії вимовив:

— Хіба друзі завдають таких ударів?

— А хіба Довгий Карабін так ранить справжнього ворога? — своєю чергою запитав Гейворд.

— Невже делавари підповзають зміями до тих, кого вони люблять? — запитав індіанець.

— А хіба Великий Змій дозволив би, щоб його почули ті, кого він хотів обдурити?

— Хіба білий вождь часто палить порох перед обличчям своїх побратимів?

— А невже він схибив би коли-небудь, якби хотів убити того, в кого цілився? — заперечив Гейворд із добре розіграною гордістю.

Після незначної паузи Магуа нарешті сказав:

— Досить! Хитра Лисиця — мудрий вождь, і те, що він зробить, побачать усі. Йдіть-но й мовчіть. Коли Магуа заговорить, тоді надійде час відповідати.

Гейворд відійшов назад, а Магуа повернувся до своїх товаришів, які щойно закінчили сідлати коней. Потім він кивнув юнакові, щоб той допоміг дівчатам сісти верхи. Майор використав цей момент, аби підбадьорити сестер, які не сміли підвести очей від землі, боячись зустріти погляди дикунів.

Магуа став на чолі маленького загону й подав знак вирушати. За ним йшов Давид, далі Гейворд. Індіанці йшли з обох боків полонених і замикали процесію. Усі мовчали, лише майор іноді звертався до сестер зі словами утіхи. Вони йшли на південь, у той час як дорога на форт Вільям-Генрі була з протилежного боку.

Хоча Магуа, як видно, дотримувався плану, прийнятого червоношкірими, проте Гейворд не мав сумнівів, що його привабливі обіцянки не забуто. Долаючи милю за милею, вони не бачили краю своїм тяжким мандрам. Гейворд тужливо дивився на сонце, нетерпляче чекаючи хвилини, коли Магуа піде шляхом, більш сприятливим для бранців.

Кілька разів йому спадало на думку, що хитрий індіанець має сумнів щодо можливості оминати

табір Монкальма непоміченим і йде до одного прикордонного поселення, де мешкав заслужений офіцер королівської служби й великий друг шести племен. Потрапити до рук сера Вільямса Джонсона було куди краще, ніж перебувати у полоні в диких пустелях Канади. Але навіть якщо це передбачення правильне, їм треба пройти ще багато довгих миль.

Лише Кора пам'ятала останні слова, сказані мисливцем на прощання і, по змозі, намагалася ламати гілки на деревах, що траплялися на їхньому шляху.

Щоправда, пильність індіанців робила її спроби не так неможливими, як небезпечними.

Люті погляди дикунів лякали Кору, а тому вона припинила позначати дорогу зламаними гілками.

Сподіватися на те, що сліди від кінських копит укажуть їхнім друзям саме той шлях, яким вони їхали, теж було неможливим, оскільки друга група індіанців, що рухалась у протилежному напрямку, також мала коней.

Гейворд уже кілька разів хотів звернутися до провідника із запитанням або зауваженням, але понурий вигляд Магуа зупиняв його. Здавалося, дикун не знав втоми. Хоч би коли підводили очі втомлені мандрівники, вони постійно бачили перед собою його темну постать. Він ішов, не повертаючи голови, й орлине перо, що стирчало в його волоссі, гордо гойдалося від віяння леготу.

Проте його зусилля не були марними. Проходячи низькою долиною, яку перерізував струмочок, Магуа раптом повів їх на такий стрімчастий пагорб, що сестри змушені були зійти з коней і продовжувати по дорож пішки. Досягши вершини, вони опинилися на рівній галявині, ледь укритій деревами. Ось тут Магуа

зупинився і кинувся в сосни, щоб дати перепочинок собі й усьому загону.

Глава XI

Місцем стоянки було обрано один із тих шатруватих пагорбів, що схожі зі штучними насипами й дуже часто зустрічаються в Америці. Цей пагорб був високим і кам'янистим, а один з його боків відзначався особливою стрімкістю.

Як видно, це місце виключало будь-яку можливість нападу, і саме тому Магуа обрав його для стоянки.

Оскільки Гейворд уже не надіявся на будь-чию допомогу, він цілком присвятив себе ніжним супутницям, намагаючись у міру своєї сили полегшити їхнє становище. Доки коні обципували листя з кущів, наші друзі порозкладали свої незначні припаси в затінку під високим деревом, розложисте гілля якого було схоже на шатро.

Стосовно індіанців, то вони, не вдаючись до посібника з кулінарного мистецтва, пожирали м'ясо оленя, вбитого стрілою одного з них під час подорожі. Магуа не брав участі в їхньому огидному бенкетуванні й сидів осторонь, занурившись у глибокі роздуми.

Така його поведінка не лишилася поза увагою Гейворда. Юнак був здатен повірити, що гурон міркує про те, як приспати пильність своїх товаришів та одержати заслужену винагороду. Воліючи допомогти Магуа здійснити свій план, майор з удаваною байдужістю підійшов до нього.

— Хіба Магуа не досить тривалий час ішов проти сонця, щоб усе ще побоюватися нападу канадців? — спитав він із таким виглядом, ніби не мав жодних

сумнівів щодо дружби між ними. — І хіба комендантові форту Вільям-Генрі не буде приємно обійняти своїх дочок іще до настання ночі? Інакше його серце скам'яніє і він буде не таким щедрим на винагороду.

— Невже вранці блідолиці люблять своїх дітей дужче, ніж увечері? — спокійно відповів індіанець.

— Звісно, ні, — погодився Гейворд, поспішаючи виправити помилку. — Трапляється, білий забуває відвідати могилу свого батька, що перестає любити ту істоту, яка була йому дорогою, але любов до дітей ніколи не помирає.

— Тож серце сивочолого вождя таке м'яке, що він думає про дітей, яких подарували йому його дружини? Однак він суворий зі своїми воїнами, і серце в нього тверде, наче камінь.

— Він буває суворим із ледарями й недбалими солдатами, а для старанних і тверезих підлеглих Мунро добрий та справедливий начальник. Я знав багатьох батьків, які обожають своїх дітей, але не бачив нікого, хто мав би таке любляче серце, як він. Ви, Магуа, бачили цю людину тільки на чолі воїнів, натомість я мав змогу спостерігати, як очі його набігали слізьми, коли він говорив про своїх дочок, котрі тепер перебувають під вашою владою.

Тут юнак ураз замовк, не знаючи, як пояснити той вираз, який промайнув на обличчі дикуна. Спочатку йому здалося, що в душі Магуа прокинулось бажання швидше одержати обіцяну винагороду, але потім він помітив, що риси індіанця стають чимраз лютішими. У його грудях ніби клекотіла пристрасть, глибша за користолюбство.

— Послухайте, — вимовив гурон, намагаючись, аби його голос звучав байдуже, — йдіть до чорнявої дівчини і скажіть, що Магуа хоче з нею говорити.

Адже батько не забуде справдити те, що пообіцяє донька.

Гейворд дуже неохоче виконав доручення індіанця.

— Будьте щедрими у своїх обіцянках, — радив він Корі, — особливо на порох і ковдри. Ви навіть можете пообіцяти йому подарунок із ваших власних рук. Подумайте, Коро, адже мова йде про вашу із сестрою долю.

— І вашу також!

— Моє життя належить королю, і я маю бути готовим будь-якої хвилини пожертвувати ним. Мене не чекає батько, друзів маю небагато, й оплакувати мою долю нікому. Але тихіше!..

Коли майор підвів дівчину до Магуа, той повільно підвівся й упродовж хвилини мовчки стояв перед нею. Потім він подав знак Гейвордові, щоб той відішов.

— Коли гурон розмовляє з жінкою, — холодно сказав червоношкірий — його одноплеменці затикають вуха.

Кора глянула на Гейворда, який віддалявся, і з гідністю звернулася до індіанця:

— Що хоче сказати Хитра Лисиця доньці Мунро?

— Послухайте! — розпочав гурон, хапаючи дівчину за руку, яку вона тієї-таки миті звільнила.

— Послухайте! Магуа народився воїном і вождем червоних гуронів, що живуть у країні озер. Він двадцять разів поспіль бачив, як весняне сонце перетворювало сніг на біжучі струмки, перш аніж зустрівся з блідолицими. Він був тоді щасливим. Але в ліси прийшли канадські батьки. Вони навчили його пити вогняну воду, і він зробився негідником. Гурони прогнали його від могил праотців, наче буйвола. Магуа втікав униз, до озер, де полював і ловив рибу, доки його знову не прогнали й він не потрапив до рук своїх ворогів. Так вождь гуронів зробився простим воїном серед мохоків.

— Я чула про це, — стримано відповіла Кора.

— Хіба Хитра Лисиця винен, що його голова не камінь? Хто дав йому вогняну воду? Хто зробив із нього ошуканця? Блідолиці! Люди вашого кольору!

— Невже ж я винна в тому, що на світі є злі люди з таким самим кольором шкіри, як у мене? — запитала Кора.

— Ні. Магуа це розуміє, він не дурний. Такі, як ви, не п'ють вогняної води. Великий дух дав їм мудрість.

— Як я можу допомогти вам?

— Послухайте! — почав знову індіанець. — Коли батьки Магуа вирили томагавки із землі, Лисиця підняв зброю проти своїх-таки співвітчизників. Коли блідолиці вигнали індіанців із лісів, ті почали боротись під прапором білого генерала. Старий вождь біля Горикену, ваш батько, був великим ватажком червоношкірих воїнів. Він говорив мохокам: зробіть це, зробіть те — і вони його слухались. Одного разу він видав закон: якщо індіанець нап'ється вогняної води й у такому стані прийде до полотняних вігвамів табору, то на нього чекає покарання. Магуа необачно роззявив рота, і вогняна вода привела його в намет Мунро. Що зробив білий вождь? Нехай його донька відповість!

— Він не забув своєї обіцянки і покарав того, хто порушив закон, — відповіла відважна дівчина. — Він учинив так, як вимагала справедливість.

— Справедливість! — повторив дикун, що вже аж тремтів від люті. — Хіба справедливість полягає в тому, щоб завдавати лихо? Магуа був сам не свій, замість нього говорила й діяла вогняна вода, але Мунро не хотів про це знати. Вождя гуронів було прив'язано до дерева й на очах у всіх білих воїнів побито палицями.

Кора замовкла, не знаючи, що відповісти індіанцеві.

— Дивіться, — вів далі Магуа, знімаючи легкий клапот, що прикривав його чорні груди. Погляньте на ці шрами від куль і ножових поранень. Ними може пишатися воїн, але сивоголовий залишив на його спині такі знаки, які Хитра Лисиця, ніби жінка, му- сить приховувати під одягом блідолицих.

— Я гадала, — після паузи вимовила Кора, — що індіанський вождь стійкий, що його дух не знає того болю, якого зазнає тіло.

— Коли чиппевеї прив'язали Магуа до дерева і завдали йому ось цієї рани, — заперечив індіанець, гордо вказуючи на широкий шрам на своїх грудях, — гурон сміявся їм в обличчя і казав, що тільки жінки можуть завдавати таких слабких ударів. Але коли він відчув удари Мунро, то його принижений дух лежав під різкою. Душа гурона ніколи не п'яніє і ніколи не забуває образи!

— Але душа його може заспокоїтись. Якщо мій батько вчинив із вами несправедливо, то доведіть йому, що індіанець уміє вибачати образи. Поверніть йому дочок. Ви вже чули від майора Гейворда, що...

Магуа захитав головою, відмовляючись від зробленої йому пропозиції.

— Чого ж ви хочете? — запитала Кора після важкого мовчання.

— Того, що любить гурон: зло за зло, добро за добро.

— Значить, ви хочете помститися беззахисним дочкам за образу, завдану вам Мунро? А чи не варто вам учинити, як личить чоловікові: йти особисто до нього і помститися, як належить воїнові?

— Рушниці блідолицих довгі, а ножі їхні гострі! — відповів дикун із лютою посмішкою. — Навіщо Хитрій Лисиці підставляти себе під удари воїнів білого вождя, якщо душа Мунро в його руках?

— Повідайте мені, Магуа, — сказала Кора, намагаючись опанувати себе. — Може, ви хочете відвести нас далі в лісі? Або ви замислили ще більший злочин? Невже немає жодного засобу, жодної винагороди, які могли б пом'якшити ваше серце, щоб воно забуло образу? Звільніть хоча б мою тиху сестру й вилийте увесь гнів на мою голову. За її звільнення ви матимете щедрю винагороду. Втрата обох дочок зведе старого в могилу, і тоді Лисиця не одержить багатих дарів.

— Послухайте! — вигукнув індіанець. — Світлоока дівчина повернеться на берег Горикену і розповість старому вождю про все, що трапилось, якщо її чорнява сестра присягне Великому Духу не брехати.

— Що ж я мушу пообіцяти?

— Коли Магуа залишив свій народ, його дружину віддали іншому вождю. Тепер він знову став другом гуронів і хоче повернутися до могил своїх предків на береги Великого Озера. Нехай донька англійського вождя вирушає за ним і назавжди оселиться в його вігвамі!

Попри свою відразу, Кора опанувала себе й не виказала власних почуттів.

— Яке задоволення дістане Магуа від того, що ділитиме свою оселю з жінкою, яку він не кохає? — спокійно запитала вона. — Чи не краще взяти золото Мунро та прив'язати до себе серце якої-небудь гуронської дівчини?

Замислившись на хвилину, індіанець окинув Кору таким палким поглядом, що від сорому вона опустила очі.

Магуа ж заговорив, не приховуючи зловтіхи:

— Коли рани на спині гурона почнуть палати, він знатиме, яка жінка полегшить його страждання. Донька Мунро носила б йому воду, товкла б для ньо-

го зерна, смажила б для нього дичину. Білий вождь міг би спати у своєму таборі, але його серце залишалося би під владою ножа Магуа.

— Почваро! Ти цілковито заслужив своє зрадницьке прізвисько! — обурено закричала Кора. — Тільки диявол міг видумати таку помсту! Але ти перебільшуєш свою силу. Навіть якщо у твоїх руках опиниться серце Мунро, воно тобі не підкориться!

Сміливі слова дівчини викликали на обличчі індіанця криву посмішку, і замість відповіді він зробив Корі знак піти.

Гейворд тієї самої миті поспішив до схвильованої дівчини, щоб дізнатися про результат перемовин. Але, боячись іще більше налякати Алісу, вона мовчала.

Магуа, наблизившись до своїх супутників, які, пересичені гидкою трапезою, лежали на землі, повів розмову. Він поведився з гідністю індіанського вождя, і червоношкірі шанобливо встали. Оскільки гурони спілкувалися своєю рідною говіркою, то бранці могли тільки здогадуватися про зміст цієї досить довгої промови лише з виразів їхніх облич і тих красномовних жестів, якими індіанці постійно супроводжують свої слова.

Спочатку дикун був спокійним і розважливим. Він говорив про землю батьків, про тривалу й виснажливу боротьбу, на котру вони проміняли ліси, в яких полювали. Потім він згадав про воїнів, які були на їхньому боці, про їхні заслуги й героїські вчинки. Тільки-но він згадував ім'я когось із присутніх (а хитрий гурон не пропустив нікого), темне обличчя воїна осявала величезна радість.

Згодом голос Магуа став тихішим; він спокійно згадував гленнський водоспад, скелястий острів, поки

нарешті не вимовив імені Довгого Карабіна. Після невеликої паузи він указав на полоненого офіцера й змалював смерть їхнього товариша, що впав у водоспад, уражений пострілами білих.

Під кінець цієї розповіді голос Магуа набув жалісного, майже скорботного відтінку. Він заговорив про дружин і дітей убитих товаришів, про їхню невідомщену смерть. Раптом Магуа підвищив голос і завершив свою промову багатьма запитаннями:

— Хіба гурони собаки, щоб терпіти це все? Хто сповістить дружині Минаугуа, що його скальп дістався риbam і що плем'я не помстилося за його смерть? Хто насмілиться постати перед матір'ю Васаватими, не заюшивши рук кров'ю ворогів? Що ми скажемо старим, коли вони спитають нас, де скальпи ворогів і чому в нас немає жодного волоса з голови білого?! Жінки будуть тикати в нас пальцями. Темна пляма лежить на імені гуронів, і її треба змити кров'ю.

Люте виття заглушило його голос, і запалені дикою злобою гурони зірвалися зі своїх місць. Несамовито розмахуючи ножами й томагавками, вони кинулись на полонених.

Гейворд схопився їм назустріч, намагаючись захистити сестер. Збивши з ніг найближчого до нього індіанця, він зумів на одну мить зупинити дикунів.

Цей несподіваний опір дав змогу Магуа стати між бранцями й червоношкірими. Вже за хвилину Хитра Лисиця умовив дикунів подовжити муки своїх жертв.

Два сильні воїни напали на Гейворда, тоді як третій узявся за більш слабкого вчителя співів. Але жоден із полонених не скорився без відчайдушного, хоч і марного опору. Навіть Давид відкинув свого супротивника, а Гейворда вдалося зв'язати тільки тоді,

коли третій індіанець прийшов на допомогу двом своїм товаришам.

Коли юнак зміг роззирнутися, то побачив, що на всіх його супутників чекала однакова доля. Праворуч від себе він помітив Кору, ліворуч — майже зомлілу Алісу, яка могла триматися рівно лише завдяки вербовим лозинам, котрими її було прив'язано до дерева. Дівчина молитовно склала руки і з дитячою безпорадністю дивилась на Гейворда.

Давид, який уперше в житті завзято став до бою, занурився в глибокі роздуми над своїм новим становищем.

Тим часом гурони відшукували нові способи помститися з тією варварською витонченістю, що властива тільки індіанцям. Деякі збирали хмиз для багаття, інші гострили невеличкі дерев'яні кілочки, щоб запалити їх і увігнати в тіло нещасних. Деякі нагинали верхівки молодих дерев до землі, щоб, прив'язавши до них руки Гейворда, потім їх відпустити.

Проте Магуа замислив іще жорстокішу помсту.

Звернувшись до Кори, він запитав:

— Ну й що скаже тепер донька Мунро? Вона надто гордовита, щоб увійти до вігваму Хитрої Лисиці. Напевне, їй більше до вподоби, якщо її голова покотиться із цього пагорба й стане іграшкою для вовків!

— Про що говорить це чудовисько? — спитав здивований Гейворд.

— Ні про що! — твердо відповіла Кора. — Він — дикун і не відає, що чинить. Навіть під час останнього нашого подиху ми благатимемо в Бога прощення для нього.

— Прощення! — вимовив лютий гурон, не зрозумівши її слів. — Пам'ять індіанця довша за руку

блідодлицього! Скажи, чи можу я відправити світлооку дівчину до її батька? І чи хочеш ти вирушити за Магуа до Великих Озер, щоб носити йому воду й пекти хліб?

Кора відчула невимовну огиду.

— Залиш мене саму, — вимовила вона таким суворим тоном, що навіть дикий гурон на мить знітився.

Проте індіанець швидко оговтався від свого збентеження і, показуючи на Алісу, з дошкульним усміхом вимовив:

— Подивіться! Бідолашне дитя плаче! Вона надто молода, щоб умирати. Відрядіть її до Мунро, щоб вона чесала старому сиве волосся й підтримувала його життя.

Коли Кора обернулась до сестри, в очах Аліси вона побачила єдине бажання — жити.

— Що він каже, любя Коро? — спитала Аліса тремтячим голосом. — Він може відіслати мене до нашого батька?

Упродовж кількох хвилин погляд старшої сестри був спрямований на молодшу. Запекла боротьба вирувала в її душі.

Нарешті Кора заговорила з глибокою ніжністю.

— Алісо, — розпочала вона, — гурон хоче подарувати життя нам обом. Мало того, і Дунканові теж, якого обіцяє разом із тобою відправити до дорогого батька, нещасного, осиротілого батька, якщо я... якщо я погоджуся знехтувати свою гордість і...

Тут голос її затремтів і вона, сплеснувши руками, підвела очі до неба, неначе прохаючи поради у Всемогутнього.

— Говори, Коро! — вигукнула Аліса. — Що ти маєш робити? О, якби він ставив свої вимоги мені! Якби можна було ціною мого життя врятувати тебе, повер-

нувши нашому любому батькові, і визволити Дункана, я охоче б пішла на смерть!

— Померти! — повторила Кора більш спокійним і твердим голосом. — Смерть була б легшою за те, чого він хоче. Цей дикун вимагає, щоб я... щоб я вирушила за ним у пустелю, оселилася в його вігвамі... Щоб я стала його дружиною. Тепер скажи, Алісо, моя кохана сестро!.. І ви теж, майоре Гейворд, допоможіть моєму слабкому розуму. Чи мусить наше життя бути купленим такою офірою? Алісо, чи хочеш ти прийняти її від мене? А ви, Дункане? Порадьте мені, вирішіть обоє за мене...

— І ви ще питаєте, Коро! — закричав здивований юнак. — О, Коро! Не згадуйте більше про це. Саме лише думка про таку жертву гірше за тисячу смертей. Краще смерть, аніж ганьба!

— Я знала, що ви так відповісте! — відгукнулась Кора, і яскравий рум'янець заяснів на її щоках. — Але що скаже моя Аліса? Заради любові до неї я готова офірувати себе.

Хоча Гейворд і Кора нетерпляче чекали відповіді, Аліса, здавалося, заглибилась у себе. Голова її впала на груди, пальці зсудомлено стиснулися.

Після хвилини тривожного очікування вона підвела голову і, розпашівшись із сорому, прожебоніла:

— Ні, ні, ні! Краще помремо разом!

— То й помріть! — несамовито загорлав Магуа, з силою кинувши свій томагавк у світлооку дівчину, яку він уважав найслабшою з-поміж усіх полонених. Сокира просвистіла в повітрі повз Гейвордове обличчя і, зрізавши розвіяний вітром Алісин локон, вп'ялася в дерево над її головою.

Шалена розпука охопила Гейворда, змусивши його напружити всі сили. Він сіпнувся і, розірвавши лози-

ни, зі швидкістю блискавки кинувся на іншого індіанця, який намагався повторити удар Магуа. Вони зчепились один з одним і впали додолу. Голе тіло дикуна заважало Гейвордові міцно схопити його, так що невдовзі той вивільнився, вдавив коліно в груди юнака і з надзвичайною силою притиснув його до землі. Гейворд помітив, як блиснув ніж, і... Цієї миті пролунав постріл, куля продзижчала повз майора, і він, побачивши спотворене агонією обличчя ворога, відчув, як тягар звалився з його грудей.

Глава XII

Ошелешені раптовою смертю свого товариша, гурони остовпіли, але надзвичайна влучність пострілу, що вразила ворога, нагадала їм одне ім'я — Довгий Карабін.

Тієї самої миті з кущів, під якими необережні дикуни поскладали свою зброю, пролунав крик, а хвилину по тому вони побачили й самого Соколине Око із заново знайденою улюбленою рушницею в руці.

Хай би якими прудкими й сміливими були рухи мисливця, його все ж таки випередила легка, але сильна постать, що з надзвичайною сміливістю кинулася просто в гущу гуронів.

Швидше, ніж погляд міг уловити ці спритні рухи, майнула й інша постать, тіло якої нагадувало страшну емблему смерті.

Поява войовничих прибульців змусила дикунів, які зібралися катувати бранців, відступити з криками: «Прудконогий Олень! Великий Змій!»

Але спершу розгублений вождь гуронів Магуа доволі хутко отямився і, вихопивши ніж, із гучним

криком кинувся на Чингачгука. Це стало сигналом до загальної сутички.

Ункас одним ударом свого томагавка розтросив череп одному з ворогів, а Гейворд, витягши зі стовбура томагавк Магуа, люто кинувся в бій.

Оскільки протиборчі сторони тепер мали однакову кількість воїнів, то кожен із чоловіків обрав собі супротивника, якого й намагався повалити.

Соколине Око, побачивши поблизу себе ще одного ворога, не забарився покласти його ударом приклада. Гейворд запустив томагавком у дикуна, який йому трапився, на мить приголомшив своїм мистецьким ударом, а потім накинувся на нього зовсім неозброєний.

Вистачило миті, щоб упевнитись у безглуздість такого вчинку, оскільки Гейворд, попри всю свою відвагу й енергію, не міг відбити ударів озброєного ножем супротивника. Саме в цей критичний момент він почув біля себе голос:

— Убивайте негідників! Ніякої пощади проклятим мингам!

Тієї-таки миті рушниця Соколиного Ока вдарила дикуна по голові, і той, як сніп, повалився до ніг майора.

Тим часом Ункас, завдавши страшного удару одному супротивникові, шукав іншого. П'ятий гурон, не задіяний у битві, після коротких роздумів поквапився до Кори, кинувши в неї томагавком. Але ворожа зброя лише трішки подряпала дівчині плече й перерізала верболози, якими її було прив'язано до дерева. Звільнившись від пут, Кора метнулася до Аліси і тремтливими руками почала розв'язувати сестру.

Гурон у своїй неприборканій люті не звернув ані найменшої уваги на таку великодушність. Безжально схопивши Кору за волосся, він жбурнув її на землю.

Ліва рука дикуна тримала Кору за розкішне волосся, а його правиця переможно водила ножом навколо її голови. Саме в цю хвилину Ункас побачив гурона, що замислив жорстоку розправу. Розтинаючи повітря довгими стрибками, молодий могіканин підбіг до гурона й відкинув його на кілька кроків від Кори. Ункас теж упав. Потім обидва вороги звелись на ноги, і між ними зав'язався бій, який, проте, скоро завершився. Томагавк Гейворда і рушниця Соколиного Ока опустилися на череп гурона, тим часом, коли Ункас увігнав ніж йому в груди.

Усе було позаду, і лише поєдинок між Хитрою Лищицею і Великим Змієм іще тривав. Обидва воїни докладали всіх своїх зусиль, наче намагаючись виправдати власні прізвиська. Після запеклої боротьби вони сплелися в клубок, ніби змії, і билися не на життя, а на смерть.

Ункас, Соколине Око і Гейворд поквапилися до місця сутички. Заляпані кров'ю і вкриті пилом тіла розлючених ворогів ніби складали одне ціле. Схожа на скелет фігура могіканина й темне тіло гурона миготіли з такою жахливою швидкістю, що товариші не знали, куди спрямовувати удари.

Супротивники качалися по землі в запеклій боротьбі, поступово віддаляючись від первинного місця свого зіткнення. Нарешті старий могіканин зумів завдати ворогові удару ножом, і Магуа, раптово розтиснувши руки, зробився нерухомим, ніби мрець. Чингачгук хутко підвівся й урочисто вигукнув:

— Перемога! Перемога за могіканами!

Проте коли мисливець замахнувся, воліючи завдати останнього страшного удару, хитрий гурон клубком покотився з пагорба до найближчих кущів, а потім випростався і зник у хащах.

Делавари хотіли кинутися в погоню за втікачем, але Соколине Око зупинив їх.

— Треба визнати, що я й чекав чогось подібного від хитрого гурона, — вимовив він. — Нехай тікає. Тепер він сам-один, беззбройний, і не одна миля відокремлює його від французів. Дивись, Ункасе, твій батько вже збирає скальпи. Нам краще помацати цих розбійників, щоб хтось із них теж не втік, як і їхній ватаг.

Із цими словами чесний, але нещадний мисливець обійшов усіх убитих ворогів, холоднокровно прохромлюючи кожному груди, наче перед ним були трупи тварин.

Ункас, знехтувавши свої звичаї, поквапився до сестер, швидко звільнив Алісу й передав її в обійми Кори.

Аліса, очі якої знову засвітилися надією, радісно повторювала:

— Нас врятовано! Нас врятовано! Ми можемо повернутися до нашого любого батька, і його серце не розіб'ється від смутку. І ти, наш хоробрий, шляхетний Дункане, — додала вона з посмішкою.

Кора не відповіла на ці жагучі, безладні слова сестри й тільки палко обіймала її. Гейворд, спостерігаючи цю сцену, не міг стримати сліз. Ункас, закривавлений і вкритий пилом, нерухомо стояв поруч із сестрами, і його очі світилися радістю та співчуттям.

Соколине Око в цей час звільнив співака, зв'язаного хворостинням, і сказав:

— Ну ось, тепер ви знову вільні. І якщо для вас щось означає порада досвідченої людини, то викиньте зі своєї кишені маленький писклявий інструмент і на одержані гроші купіть яку-небудь корисну зброю.

— Друзе, — відповів Давид, простягнувши Соколиному Оку свою холодну руку, — завдяки тобі во-

лосся на моїй голові залишилося там, де йому й належить бути. Ти показав себе розумним і хоробрим у бою, і я, перш аніж братися за інші, більш важливіші завдання, вважаю за свій обов'язок іще раз висловити тобі мою подяку — подяку християнина, на яку ти цілком заслужив.

— Гм... Це така дрібничка, а ви це могли б частенько спостерігати, якби залишилися серед нас, — вимовив мисливець, розчулений словами вчителя співів. — Але те, що я повернув собі свого вірного супутника, «звіробоя», це дійсно велика перемога, це тріумф. Ірокези хитрі, але на цей раз вони схибили, залишивши в кущах свою вогнепальну зброю. Якби Ункасові та його батькові вистачало витримки, як усім індіанцям, ми зустріли б пройдох дружним залпом. Але на те воля Божа!

— Правду кажеш, по-справжньому в душі християнства, — мовив Давид, — може, ці думки ти взяв зі священних книг?

— Книги! — зневажливо вигукнув мисливець. — Ви що, вважаєте мене замазурою-парубійком, що устроїв голову у фартух старої баби, а оцю відмінну рушницю гусячим пером? Книги! Що може робити з книгами така людина, як я? За все своє життя я прочитав тільки одну книжку, але написані в ній слова надто прості, щоб вимагати більшої освіченості.

— І що це за книжка?

— Ось вона розкрита перед вашими очима. Я чув, що є люди, які читають книжки, бажаючи пересвідчитись в існуванні Бога. Я не розумію, як люди не відчувають величі Бога і його творінь, а те, що в пустелі є зрозумілим, у священників і крамарів може викликати сумніви. От якби хоч один із тих, хто сумнівається, поблукав зі мною лісовими хащами від сходу

до заходу сонця, то він би зрозумів, що найбільша дурість полягає в тому, що людина намагається зрівнятися з тим, із ким вона ніколи не зможе зрівнятися ні в доброті, ні в могутності.

Давид не знайшов, що відповісти своєму співбесіднику, і той разом із Гейвордом почав добирати собі зброю із захопленого ними запасу. Кожен із них, навіть Давид, вибрав собі підходящу рушницю, після чого Соколине Око оголосив, що треба вирушати.

Обидві сестри, підтримані Гейвордом і молодим могіканином, спустилися зі стрімчастого пагорба. Біля обніжжя, яке ледь не стало місцем їхньої мученицької смерті, вони сіли на коней і вирушили за вірним другом.

Проте їхня подорож тривала недовго. Соколине Око звернув зі стежки, якою рухалися дикуни, в лісові хащі, до маленького струмочка, і, перетнувши його, увійшли у вузьку долину, де вони й розташувалися на відпочинок у холодку під кількома берестами.

Мисливець та індіанці, напевне, добре знали цей усамітнений куточок. Притуливши свої рушниці до стовбура дерева, вони взялися зчищати з поверхні землі сухе листя, доки не оголився голубуватий глинистий ґрунт, звідки забило чисте джерело. Потім Соколине Око роздивився навколо, ніби відшукуючи якийсь предмет.

— Ці неохайні чорти мохоки зі своїми побратимами тускарорами вже побували тут, щоб угамувати спрагу, — пробелькотав він, — і закинули кудись флягу. Ось після цього й роби цим невдячним собакам добро. Господь Бог для їхньої ж користі дістав із землі, серед пустелі, джерело, яке за своєю чистотою може позмагатися з водою з аптекарського складу, а ці негідники витоптали глину, ніби нерозумні звірі.

Ункас мовчки подав йому флягу, що висіла на сучку дерева, яку Соколине Око не помітив у пориві гніву. Заповнивши її водою, мисливець зробив великий ковток, потім скуштував мізерних припасів, залишених гуронами.

— Дякую, мій хлопчику, — сказав мисливець, повертаючи Ункасові порожню флягу. — Тепер подивимося, чим харчуються ці гурони, коли сидять у засаді. Гляньте-но!

— Знають пройдисвіти, які частини оленя найбільш придатні для їжі. Вони зуміли відділити вирізку не гірше за першокласного кухаря. Тільки ось м'ясо залишилося сирим, тому що ірокези — варвари аж до самих кісток. Ункасе, розпали-но багаття.

Гейворд, побачивши, що його супутники серйозно взялися готувати обід, допоміг дівчатам зійти з коней і сів поруч із ними, щоб хоч трохи заспокоїтися після нещодавно пережитої кривавої сцени. Заодно він вирішив розпитати мисливця про ті обставини, які привели його й могікан для їхнього порятунку.

— Як сталося, що ми так швидко побачились, мій щирий друже? — звернувся він до Соколиного Ока. — І без підтримки з форту Едвард?..

— Якби ми вирушили у форт по допомогу, — відповів мисливець, — то, певно, встигли б саме тоді, коли треба було б засипати ваші трупи листям. Ми ж залягли в засідці на березі Гудзону й чекали, стежачи за пересуванням гуронів.

— Отже, ви були свідками всього, що відбувалося?

— Звісно, ні. В індіанців дуже гострий зір, і їх важко обдурити, тому ми намагалися ретельно ховатися. Чесно кажучи, ми ледве стримували цього юного могіканина. Ункасе, Ункасе! Твоя поведінка ски-

далася на поведінку цікавої жінки, а не воїна, що переслідує ворога.

Ункас перевів погляд на мисливця, але нічого не сказав. Гейвордові здалося, що юнак анітрохи не кається у своїй поведінці. Навпаки, постава молодого воїна стала гордовитою, майже дикою, наче він силоміць утримував у собі вибух невгамовних пристрастей.

— Ви бачили, як нас узяли в полон? — запитав Гейворд.

— Ми це чули, — пролунала відповідь. — Вигук індіанця зрозумілий кожному, хто живе в лісах. Коли ми висадилися на берег, то змушені були, крадучись, ніби змії, повзти по сухому листю. Потім ми зовсім загубили вас із поля зору, доки не стали свідками того, як вас прив'язали до дерев.

— Наш порятунок — просто диво! Річ у тому, що гурони розділилися на дві частини, і ви могли піти іншою стежкою.

— Ми дійсно збилися з дороги і майже втратили слід, та нам допоміг Ункас.

— Яким чином?

— Ункас стверджував, що коні, на яких їхали дівчата, одночасно ставлять на землю передню й задню ноги з одного боку, чим, на мою думку, не відрізняється жодне чотириноге, за винятком ведмедя. Проте тепер я і справді побачив коней з такою особливістю.

— Це надзвичайна якість коней, привезених із берегів Нараганзетської затоки. Вони відзначаються своєю витривалістю й оцією ходом, хоча такого можна навчити й коней інших порід.

— Може, й так, — погодився Соколине Око, напружено слухаючи пояснення майора. — Я, зізнатися, більше розуміюся на оленях та бобрах, аніж на в'ючних тваринах.

Мисливець на деякий час поринув у глибокі роздуми, ніби хотів засвоїти набуті знання, а потім додав:

— Я впевнений, що в поселеннях можна побачити й більш дивні речі. Людина досить часто спотворює природу, коли їй удається взяти над нею гору. Та хай там як, а Ункас помітив особливості ходи коней, сліди яких і привели нас до куща з поламаними гілками. Одну гілку було надломлено й загнуто вгору — так жінки зривають квітку зі стебла. Всі інші, жорстоко поламані, звішувалися донизу. Побачивши це, я вирішив, що гурони помітили, що одну з гілок відігнуто, й тому переламали решту, щоб ми подумали, ніби в цьому місці пройшов олень.

— Ваша проникливість не зрадила вас.

— Це легко помітити, — сказав мисливець, не підозрюючи, що виявив напрочуд тонку спостережливість. — Окрім того, мені спало на думку, що минги, напевне, будуть розшукувати це джерело, бо їм добре відомі властивості його води.

— Невже ця вода така славнозвісна? — поцікавився Гейворд, уважно роздивляючись джерело, що било з темно-брунатного ґрунту.

— На півдні та сході від Великих Озер знайдеться небагато червоношкірих, які б не знали про хороші властивості цієї води. Чи не хочете й самі скуштувати?

Гейворд узяв флягу, але ледве встиг зробити кілька ковтків, як із величезною огидою відкинув її.

Мисливець добродушно покачав головою.

— Так, вам не подобається її смак, але вся справа у звичці. Були часи, коли й мені вона так само мало подобалась, як і вам. А тепер я п'ю її з такою самою насолодою, як олень лиже сіль. Червоношкірі теж любляють цю воду, особливо тоді, коли хворі, —

навіть дужче, ніж ви ваші пряні вина... Але час підживитись, адже на нас чекає тривала подорож.

Соколине Око й могікани взялись до їжі зі спокоем і сумлінням людей, яким конче треба відновити сили перед серйозною й важливою справою.

Після того, як це приємне заняття завершили, кожен із чоловіків нахилився і зробив останній, прощальний ковток із немудрого джерела. Потім Соколине Око оголосив, що пора вирушати в путь. Сестер знову посадили на коней, Давид і Гейворд узяли свої рушниці й рушили за дівчатами, мисливець пішов попереду цього невеликого загону, а могікани складали ар'єргард.

Маленький загін швидко просувався вузькою стежкою, що вела на північ.

Цілюще джерело й далі вливало свої води в сусідній струмок. Тіла ж убитих гуронів залишилися непохованими — доля настільки звичайна для лісових воїнів, що не викликала навіть жалю.

Глава XIII

Дорога, яку обрав Соколине Око, проходила через піщану рівнину, яка подекуди змінювалася невеличкими родючими долинами й пагорбами. Цією самою дорогою наші друзі йшли вранці, коли їх вів Магуа.

Сонце вже почало ховатися за далекі гори, а оскільки мандрівники увесь час пересувалися лісом, то спека їх не втомлювала. Вони досить хутко подолали значну частину шляху, перш аніж посутеніло.

Мисливець, здавалось, інтуїтивно знаходив правильний шлях. Йому досить було кинути погляд на мох, що ріс на деревах, на сонце, що сідало, або на течію численних струмків, що траплялися їм доро-

гою, щоб не було сумніву в слухності обраного ним напрямку.

Однак ліс став помалу темніти, сповіщаючи про настання вечора.

Помітивши, що сестри милуються останніми відблисками вечірньої зорі, Соколине Око раптово звернувся до них, показавши на мальовниче небо з пурпуровими хмарами.

— Небо ніби дає людям знак шукати спокою в їжі та сні, — вимовив він. — Було б значно краще, якби людина розуміла знаки природи або навчалася цього у птахів та звірів. Утім, ніч для нас мине швидко, бо зі сходом місяця мусимо продовжити нашу подорож. Здається, саме тут я боровся з ворогами, вперше проливши людську кров. Ми звели тоді блокгауз, рятуючи свої скальпи. Якщо я не помиляюся, то ми можемо знайти його, пройшовши кілька сажнів ліворуч.

Із цими словами хоробрий мисливець упевнено рушив у хащі.

Пам'ять дійсно не зрадила його: не пройшовши й ста кроків, він опинився на відкритій місцині з маленьким зеленим пагорбом посередині, на якому стояв розвалений блокгауз. Ця невеличка споруда, зведена у хвилину небезпеки, була давно занедбаною, але сліди боїв, що відбувалися тут, іще залишилися. Дах блокгауза давно вже обвалився, але грубезні сволюки, хоч і похапцем зв'язані один з одним, досі зберігали своє первісне розташування. Щоправда, один ріг будівлі дещо похилився, погрожуючи небавом упасти.

Гейворд та його супутники боязко наближались до похилої споруди. На відміну від них, Соколине Око й могікани увійшли в блокгауз без страху й з очевидним зацікавленням обдивились усі його закутки. Поки мисливець задумливо згадував минуле, Чингачгук

розповідав синові коротку історію тієї битви, яка в часи його юності відбулася на цьому місці. В його голосі з'явився незвичний відтінок, що надавав йому якоїсь особливої м'якості й лагідності.

Сестри радо зійшли з коней, сподіваючись відпочити в безпечному місці й насолодитися вечірньою прохолодою.

— Чи не краще було б, люб'язний друже, обрати для нашої стоянки менш відоме місце, ніж це? — стурбовано запитав Гейворд.

— Тих, хто знає про цей блокгауз, залишилося небагато, — відповів Соколине Око. — Звісно, в книжках не прочитаєш про малі бої, які відбувалися між могіканами і мохоками. В той час я був іще юнаком, і підтримував делаварів, бо їх пригнічували й переслідували. Сорок днів і сорок ночей мохоки оточували блокгауз, сподіваючись одержати наші скальпи. Коли запаси вичерпалися, делавари зважились на відчайдушну спробу: вони напали на мохоків, і жоден ворог не повернувся до себе додому, щоб розповісти одноплем'янам про події того дня. Я був тоді молодим і не розумів, чому такі самі люди, як і я, повинні залишитися тут на голій землі або стати здобиччю хижих звірів. Тому я самотужки поховав убитих ось під цим пагорбом, на якому ви тепер сидите.

Тієї-таки миті сестри та навіть Гейворд скочили з порослої травою могили.

— Вони померли і тепер вже безпечні, — зауважив Соколине Око, сумно посміхнувшись. — Ніколи вони вже не вигукнуть войовничо і не піднімуть своїх томагавків. А з тих, хто брав участь у похованні, залишилися лише Чингачгук і я. Брати й родичі мого друга-могіканина складали наш загін, а подивіться, що лишилося від його роду!

Слухачі мимохіть глянули на індіанців. Їхні очі світилися глибоким співчуттям.

— Я гадав, що делавари є миролюбним плем'ям, — зауважив Гейворд, — і самі ніколи не воювали, надаючи право захисту своєї землі мохокам, яких ви колись тут розгромили.

— Подекуди це так, — відповів Соколине Око, — а насправді це все — мерзенна брехня. Багато років тому голландці видумали до біса хитрий договір, щоб обеззброїти тубільців, на чиїх землях вони оселилися. Могікани, які є відгалуженням делаварського племені, не пристали на цю угоду й озброїли всіх чоловіків. Те саме зробили й інші делавари, тільки-но в них відкрились очі. Перед вами — великий вождь, мудрий могіканин. Були часи, коли його рід полював у лісах, які простягалися не на одну сотню миль. А що залишилось його нащадкам? Звісно, коли Бог забере його до себе, то він, можливо, спокійно спочиватиме на своїх шести футах землі, — якщо у нього буде відданий друг, який вириє йому глибшу могилу, щоб її не потурбував плуг.

— Облишмо це, — сказав Гейворд, відчуючи, що розмова, розпочата мисливцем, може призвести до суперечки, яка зруйнує мир між ними. — Готуймося до сну.

— Обрятуй джерело, Ункасе, — сказав Соколине Око, — поки ми з твоїм батьком спорудимо постіль для ніжних створінь.

Невдовзі джерело було вичищене і з нього бив чистий, як кришталь, струмінь. Один із кутків маленької будівлі був вистелений гілками, щоб захистити дівчат від сильної нічної роси, властивої тутешньому клімату, а цілий оберемок сухого листя мав слугувати їм ліжком.

Тим часом, як чоловіки займалися цими приготуваннями, Кора й Аліса повечеряли, а потім пішли в будівлю, де, помолившись Богу, лягли на свої духмяні лежаки, попри пережиті ними негаразди, швидко поринули в сон.

Гейворд хотів не спати всю ніч, охороняючи спокій дівчат, але мисливець, дізнавшись про його намір, показав на Чингачгука.

— Очі білої людини занадто слабкі для нічної варти. Нашим чатовим буде могіканин. Тому лягайте-но краще спати!

— Минулої ночі я виявився неабияким соньком, — заперечив Гейворд, — і тому потребую сну менше за інших. Ви можете спати, а я сторожитиму.

— Якби ми лежали в білих шатрах шістдесятого полку і в нас був такий ворог, як французи, то я б і не бажав ліпшого вартового, — відповів мисливець. — Але в мороці пустелі ваше завзяття буде так само безплідним, як і старання дитини, а ваша пильність не дасть результату. Краще спіть, як і ми з Ункасом, до того ж цілком спокійно.

Гейворд помітив, що Ункас розташувався на ночівлю поруч із втомленим Давидом. Не бажаючи більше сперечатися, майор удав, буцімто дослухався поради Соколиного Ока, і ліг на землю, повернувшись до стіни блокгауза. Проте для себе він твердо вирішив не заплющувати очей доти, доки не передасть дорогих йому людей у руки Мунро.

Невдовзі запанувала глибока тиша. Тривалий час Гейвордові вдавалось боротися зі сном, але мало-помалу очі його почали злипатися. Він усе ще виразно чув тихе дихання поснулих і шелест листя, що гойдалося від вітру. Зрідка він розтуляв свої обваж-

нілі повіки, але невдовзі вони міцно склепились, і юнак запав у глибокий сон.

Раптом легкий удар у плече розбудив Гейворда. Майор підскочив, над силу згадуючи обітницю, які на себе поклав, і запитав, хапаючись за шпагу:

— Хто це?

— Друг, — тихо відповів Чингачгук, показуючи на тьмяне мерехтіння зірок. — Місяць уже зійшов, а дорога до білої людини ще далека, дуже далека. Час їхати, поки сон іще стуляє обидва ока француза.

— Ви маєте рацію! Сідлайте коней, а я розбуджу моїх супутниць.

— Ми вже прокинулися, Дункане, — пролунав срібний голосок Аліси, — і після такого міцного сну ми готові вирушати в дорогу. А ось ви всю ніч не спали через любов до нас.

— Скажіть краще, що я намагався не спати. Але мої очі зрадили мене.

— Ні, Дункане, не заперечуйте мені, — перебила його Аліса, вийшовши на освітлене місяцем місце. — Я знаю, як мало ви дбаєте про себе. Чи не можемо ми побути тут іще, щоб ви трохи відпочили? Ми б із Корою охоче пильнували, поки ви і ці люди ненадовго б заснули.

— Якби сором міг вилікувати мене від оцієї сонливості, то я ніколи більше не склепив би повік, — сказав юнак, утупивши допитливий погляд у кохані риси обличчя. На щастя, його підозра, що Аліса глузує з нього, не знайшла підтвердження.

Подальшу розмову перервав вигук Чингачгука. Усі насторожилися.

— Могікани відчули ворога! — прошепотів Соколине Око.

— Боронь Боже! — мовив Гейворд. — Ми вже пролили задосить крові.

Проте молодий офіцер схопився за свою рушницю, готовий захищати себе і своїх супутників.

— Може, це лісовий звір, — тихо припустив він.

— Тсс... — перебив його мисливець, сторожко прислухаючись. — Це люди. Я чую їхні кроки, хай би яким слабким був мій слух, порівняно з чутливістю індіанців. Напевне, той гурон, що втік, надібав один з індіанських загонів Монкальма й повів його нашими слідами. Відведи коней у блокгауз, Ункасе, а ви, друзі, теж сховайтесь там. Хоч якими нікчемними є його стіни, але вони можуть стати захистком від куль.

Дослухавшись поради мисливця, все товариство сховалось у блокгаузі. Запала мертва тиша.

Кроки людей, що наближалися, були тепер значно чутнішими, і невдовзі мандрівники вже розпізнавали й їхні голоси. Вони розмовляли однією з індіанських говірок, яку Соколине Око впізнав як мову гуронів.

Підійшовши до місця, звідки коней повели в хащі, переслідувачі, очевидно, загубили слід.

— Знають, злодії, що ми слабкі, — прошепотів Соколине Око, — інакше не стали б здійсмати таку бучу. Послухайте-но!

Хоч би яким хоробрим був Гейворд у бою, зараз він не міг відповісти на це спокійне зауваження мисливця. Він тільки міцніше стиснув свою рушницю і зосередився на вузькому отворі у стіні, крізь який було видно залиту місячним сяйвом галявину.

З шарудіння листя і гілок було зрозуміло, що супротивники ревно розшукували зниклі сліди. На щастя, місячне сяйво було не досить яскравим, щоб висвітлити хащі.

Проте невдовзі дикуни підійшли до каштанового гаю, що оточував галявину, на якій стояв блокгауз.

— Вони наближаються! — сказав Гейворд, відшукуючи отвір у стіні між колодами, щоб просунути свою рушницю. — Вистрілімо в них!

— Ні, поки що не треба. Тримайтесь у темряві, та ще й якомога тихіше: найменший шум дасть змогу цим кровожерливим чортам накинутися на нас. Якщо на те Божа воля, щоб ми билися, то довіртеся досвіді людей, які знають звички дикунів. Вони ж не відступлять, коли пролунає бойовий поклик!

Гейворд, роззирнувшись, помітив, що сестри з остраhu сховались у темному кутку блокгауза, тим часом як обидва могіканина стояли нерухомо, як муровані. Майор вгамував своє нетерпіння й мовчки став очікувати подальших подій.

Цієї миті куці навпроти блокгауза розсунулись і з них вийшов кремезний, добре озброєний гурон. Коли місяць осяяв його обличчя, всі побачили, з яким зацікавленням і надзвичайним подивом він розглядає блокгауз. За мить із його губів зірвався крик, і один з його товаришів негайно поспішив до нього.

Деякий час обидва стояли, пожвавлено розмовляючи і часто вказуючи на стару будівлю. Вони поводитись, як боязкі олені, у яких страх бореться із цікавістю. Нога одного з індіанців випадково натрапила на зелений могильний пагорбок, і він нагнувся, щоб ближче роздивитись підвищення.

У цю мить Соколине Око витяг свій ніж і підняв рушницю. Молодий офіцер слідом за ним теж приготувався до бою, котрий, схоже, був неминучим.

Дикуни були так близько, що найменший порух коней або навіть дихання когось із наших друзів могло їх виказати. Але гурони, побачивши, який горбок був

перед ними, жваво загомоніли. Їхні голоси звучали тихо й урочисто, але не без відчуття прихованого жаху. Потім вони обережно позадкували, увесь час озираячись на руїни, ніби очікували, що душі померлих вийдуть із цих стін. Невдовзі вони зникли в хащах.

— Ага, вони поважають мерців, — зауважив Соколине Око, зітхаючи полегшено. — Вони зберегли своє життя, а може, і життя більш гідних людей.

Гейворд виразно чув, як два гурони, повернувшись до своїх товаришів, довго розмовляли з ними, а потім їхні голоси стихли.

Соколине Око чекав на сигнал від Чингачгука, щоб вирушити в путь.

Коли Чингачгук подав цей знак, мандрівники поспішили вирушити в протилежному від гуронів напрямку. Дівчата не раз кидали боязливі погляди в бік блокгауза.

Глава XIV

Соколине Око знову став за провідника, але тепер, навіть після того як було подолано вже досить значну відстань, рухався ще з більшою обачністю. Він часто уповільнював крок, не раз змушений був зупинятися, щоб порадитись із могіканами.

Навколо було тихо. Ліс ніби вимер; не чути було ані найменшого шелесту, тільки звідкись іздалеку долинало жебоніння води. Люди, птахи і чотириногі, здавалося, були занурені в непробудний сон.

Дійшовши до берега невеличкої річки, Соколине Око зняв свої мокасини, звелів Гейвордові й Давидові вчинити так само, відтак першим увійшов у воду. Вони досить довго йшли річищем, не залишаючи по-

собі жодних слідів. Місяць уже зник за темними хмарами, що з'явилися на західному боці обрію, коли вони вийшли з річки на піщану, вкриту лісом рівнину. Тут мисливець, напевне, відчув себе знову як удома й продовжив путь з упевненістю людини, яка добре знає, що робить.

За якийсь час стежинка, якою вони прямували, стала звивчастою; обабіч над подорожніми височіли гори. Нарешті вони увійшли в глибоку ущелину.

Тут Соколине Око раптом зупинився, зачекав, щоб до нього підступила решта, і тихо заговорив:

— Немає ніяких хитрощів у тому, щоб знайти стежину в пустелі та знати розташування солоних джерел або струмків, — промовив він. — Але хто, побачивши цю місцевість, може здогадатися, що в затінку мовчазних дерев і голих скель переховується могутня армія?

— Значить, ми недалеко від форту Вільям-Генрі? — запитав Гейворд, виступаючи вперед.

— Ні, до форту нам іще треба багато пройти, — відповів Соколине Око. — Дивіться туди, — вів далі він, указуючи крізь дерева на маленький ставок, у воді якого відбивались зірки. — Це Кривавий ставок. Я не лише частенько бував тут, а й бився з ворогом — від сходу до заходу сонця.

— Отже, цей ставок став могилою сміливців, що бились у тому бою, — промовив Гейворд. — Я дещо чув про нього, але ніколи його не бачив...

— Так, повоювали ми тут! — вигукнув Соколине Око. — Три битви дали французам в один день. Вони рушили на нас, коли ми спробували їх обійти, і погнали перед собою, як стадо зляканих оленів, до самого Горикену. Але ми знову зібрались на силі й відплатили їм за ранкову поразку. Того дня сотні французів бачили сонце востаннє, а їхній ватажок потрапив нам до рук.

— Дійсно, це була славна битва! — вигукнув Гейворд із юнацьким запалом. — Слава про вас долетіла до південної армії.

— Так, чимало французів знайшли тут могилу. Коли все скінчилося, ми повкидали убитих і, як дехто казав, ще й живих у цей маленький ставок, вода якого почервоніла від крові.

— Що ж! Це годяща і, певно, спокійна могила для солдата! Тож ви добряче-таки повоювали на цьому кордоні?

— Так! — урочисто відповів мисливець, випростовуючись на весь свій зріст. — Не знайдеться жодного пагорба поблизу цих місць, біля якого б не свистіла моя куля. А стосовно спокою такої могили, то є й інша думка. Подейкують, що душі вбитих іноді залишають цю водойму і блукають її берегами... Але ж тихо! Ви нічого не бачите на тому березі ставка?

— Навряд чи в цьому лісі знайдеться ще якась безпритульна людина на кшталт нас.

— Гм... Ті, хто вже не зможе заросити ноги й чий дні минають у воді, не мають потреби дбати про притулок, — вимовив мисливець, із забобонним жахом хапаючи Гейворда за руку.

Юнак здивовано глянув на сміливця, який упевнено йде назустріч справжній небезпеці, але тремтить перед уявними жахами.

— Присягаю Богом, це людина, — промимрив Гейворд. — Вона прямує до нас. До зброї, друзі!

— Хто йде? — спитав тихий голос, що пролунав ніби заклик із того світу.

— Що це означає? — прошепотів мисливець. — Він говорить не англійською й не індіанською!

— Хто йде? — повторив той самий голос, після чого клацнув курок.

— Франція! — відповів Гейворд, виступаючи з-за дерев на берег ставка і зупиняючись за кілька кроків від вартового.

— Звідки ви? — запитав гренадер. — І куди йдете в таку ранню пору?

— Повертаюся з розвідки, йду спати!

— Ви офіцер короля?

— Звісно, товаришу. Я повертаюсь у табір з дочками коменданта форту. Я взяв їх у полон і веду тепер до генерала.

— Мені шкода вас, пані, — чемно вимовив молодий солдат, — але така оманливість долі! А втім, наш генерал дуже люб'язний із дамами.

— Такий звичай військових! — відповіла Кора, з дивною впевненістю.

— Прощайте, мій друже. Бажаю, щоб ви дістали приємніше завдання.

Француз увічливо вклонився, Гейворд побажав йому доброї ночі, і вони залишили на березі вартового, який і не підозрював, що пропустив ворога. Може, побачивши вродливих жінок, він згадав про кращі часи й про свою далеку милу Францію? У всякому разі подорожні чули, як він тихенько почав наспівувати пісеньку: «Нехай буде вино, нехай живе кохання!»

— Це щастя, що ми зрозуміли, про що патякав цей дурисвіт, — зауважив Соколине Око, коли вони трохи відійшли від ставка. — Я відразу здогадався, що це один із неспокійних французів. Йому поталанило, що його мова була люб'язною, бо і йому знайшлася б місчинка в цьому ставкові.

Раптом від ставка почувся протяжний стогін. Здавалося, що і справді духи померлих повстали зі своєї могили.

— Так, то дійсно була людина з плоті та крові, а не привид! — сказав Соколине Око.

— Звісно, тільки тепер я маю сумнів, чи залишився цей бідолаха живим. — Гейворд, роззираючись, помітив відсутність Чингачгука.

За другим, слабшим стогоном, почувся шум падіння у воду чогось важкого. Згодом усе затихло. Невдовзі індіанець випірнув із хащів й долучився до подорожніх, спокійно чіпляючи лівою рукою скальп до свого пояса, а правою ховаючи закривавлений томагавк. Потім він пішов уперед із задоволеним виглядом людини, що виконала свій обов'язок.

— Безумовно, для білої людини такий вчинок виглядає як нелюдська жорстокість, — пробурчав Соколине Око, — але не варто забувати про натуру індіанця. Як на мене, то я б краще здибався з яким-небудь мингом! Шкода цього веселого хлопця!

— Тихо! — сказав Гейворд, боячись, що дівчата здогадаються про те, що сталося. — Ліпше було б обійтися без цього, та нічого вже не виправиш. Виходить, ми потрапили в ланцюг ворожих сторожових постів. І що нам тепер робити?

— Ну, про це пізно розмірковувати, — сказав мисливець. — Напевне, французи оточили форт, отож проникнути в нього непоміченими — справа непроста.

— Та й часу обмаль, — додав Гейворд.

— У нас залишилося два способи прослизнути у форт. Один полягає в тому, щоб зсадити дам із коней, випустити тварин на волю, відрядити вперед могікан і по їхніх трупах пробитися через лінію постів у форт.

— Ні, це неможливо! — перебив його Гейворд.

— Дійсно... це була б надто кривава дорога для таких маленьких ніжок, — погодився Соколине Око. —

Але, як чоловік і воїн, я вважаю за свій обов'язок зробити таку пропозицію. В іншому випадку ми по власних слідах підемо назад від ворожого ланцюга, попрямуємо на захід у гори, де я зумію сховати вас так надійно, що жодна із цих проклятих собак, що служать Монкальмові, не вистежить.

— Ось це і треба зробити просто зараз! — вигукнув юнак.

Подальші слова були зайвими. Соколине Око сказав тільки: «За мною!» — і повернув назад, ідучи тим самим шляхом, який завів мандрівників у таке небезпечне становище. Без найменшого гаміру й з усілякими запобіжними заходами намагалися вони йти, щоб не натрапити на ворожий патруль.

Через якийсь час Соколине Око звернув з дороги й повів їх до гір, що облямовували західний бік вузької рівнини. З кожним кроком шлях ставав чимдалі важчим; доводилося йти уламками скель і перетинати вузькі ущелини, так що мандрівники досить повільно просувались уперед. Обабіч здійсалося чорне громаддя високих скель, уражаючи подорожніх своєю неприступністю.

Нарешті маленьке товариство стало підійматися по крутому схилу стежкою, котра майстерно зміїлась між скелями й деревами, що свідчило про працю людини, яка добре знала ці місця. Чим вище вони опинялися, тим дедалі більше розсіювався туман, який часто буває на початку дня, і всі предмети почали набувати свого справжнього забарвлення.

Коли наші друзі вийшли з рідкого гайка, що чіплявся за оголений скелястий схил, і опинились на порослій мохом площадці, вони побачили, що червоні промені ранкової зірниці пробилися крізь зелень сосон, які височіли на пагорбі по той бік Горикену.

Соколине Око допоміг дівчатам зійти з коней, зняв з утомлених тварин вуздечки та сідла й пустив їх на волю зі словами:

— Бувайте й намагайтеся знайти собі споживок, який може дати вам природа. Застерігайтеся лишень стати здобиччю голодних вовків.

— Хіба нам більше не потрібні коні? — запитав Гейворд.

— Подивіться туди й вирішіть самі! — сказав Соколине Око, підходячи до східного схилу і запрошуючи своїх супутників за собою. — Якби ми з такою самою легкістю могли б зазирнути в людську душу, як із цього місця можемо оглянути табір Монкальма, то на світі майже не зосталося б лицемірів, а підступність мингів зазнала б поразки у боротьбі з чесністю делавара.

Стоячи на краю прірви, мандрівники зрозуміли, якими справедливими були слова Соколиного Ока.

Гора, на якій вони перебували, мала форму конуса й досягала близько тисячі футів у височину. Безпосередньо біля її обніжжя простягся берег Горикену, який, поступово підіймаючись, переходив у рівне узгір'я. На півночі виднілося Святе Озеро з його незліченними затоками, фантастичними мисами й безліччю островів. На півдні лежала рівнина, про яку ми вже не раз згадували. Протягом багатьох миль гори, здавалося, неохоче поступалися своїм пануванням, але нарешті малопомалу знижувалися й зливалися з рівною піщаною смугою землі, якою й рухались наші мандрівники.

Прямо на березі озера й ближче до його західного краю, виднілися довгі земляні вали і низькі забудови форту Вільям-Генрі. Два передні бастіони розташовувалися просто біля води, що омивала їхні підвалини, а глибокий рів і довгі болота замикали його з інших боків.

На значній території перед фортом дерева були вирубані, але зелені шати природи виднілися скрізь.

Перед фортом стояли окремі вартові, а за валами було багато солдатів. На південному сході, безпосередньо поруч із фортом, розташовувався укріплений табір. Усередині табору Соколине Око помітив ті допоміжні війська, які вирушили з форту Едвард дещо раніше за майора Гейворда.

Але найбільшу цікавість молодого офіцера викликало видовище на західному березі озера. На вузькій смузі землі, яка з висоти здавалася зовсім мізерною, нездатною вмістити таку велику армію, а насправді простягалася на кілька сотень сажень від берегів Горикену до обніжжя гори, він побачив тисяч із десять білих армійських наметів. Цієї миті долиною прокотився грім гарматного пострілу.

— Цей постріл має розбудити наших, — зауважив Соколине Око. — Ми спізналися. Монкальм уже заповнив ліс проклятими ірокезами.

— Хіба немає жодної можливості пробитися до форту? — запитав Гейворд.

— Дивіться! — вигукнув Соколине Око, звертаючи увагу Кори на будинок її батька. — Ці французи рознесуть споруду швидше, ніж її було побудовано.

— Гейворде, небезпека, яка загрожує моєму батькові, доводить мене до відчаю! — сказала відважна Кора.

— Ходімте до Монкальма! Він не відмовить доньці в проханні приєднатися до батька.

— Ледь чи ви дійдете до наметів французів, зберігши на голові волосся, — суворо промовив мисливець. — Гм... Вогонь скоро припиниться, тому що он звідти насувається туман, який перетворить день на ніч і зробить індіанську стрілу не безпечнішою за

гармату. Якщо ви готові зважитись на сміливу спробу, то я ладен вести вас.

— Так, ми хочемо цього! — рішуче сповістила Кора. — Йдучи до батька, ми не боїмося жодної небезпеки!

Мисливець із повагою глянув на сміливу дівчину.

— Якби мені дали тисячу людей, котрі так само мало бояться смерті, як ви, то я за тиждень розігнав би до дідька цих негідних французів, — захоплено вимовив Соколине Око. — Але туман так швидко поширюється, що нам варто поквипитись, аби скористатися ним як прикриттям. Якщо зі мною щось трапиться, то йдіть так, щоб вітер віяв у ліву щоку.

З цими словами мисливець почав спускатися крутим схилом, яким вони тільки-но пройшли. Вже за кілька хвилин подорожні, що вирушили за ним, стояли навпроти західних воріт форту й чекали наближення туману, щоб під його прикриттям непомітно пройти через ворожий табір. Чингачгук скористався маленькою зупинкою і прослизнув у кущі. Коли він повернувся і щось прошепотів Соколиному Оку, мисливець сердито сказав:

— Хитрий француз поставив пікет просто на нашому шляху. Тут залягли й червоношкірі, й білі. Хто знає, чи не потрапимо ми їм до рук, замість обминути їх?

— Хіба ми не можемо їх обійти? — запитав Гейворд.

— Звісно, можемо, але, звернувши з дороги серед такого туману, не можна ручатися що знайдеш її знову.

Тут до мисливця підійшов Ункас і про щось довго та жваво говорив із ним.

— Можливо, мій хлопчику, — сказав Соколине Око. — Ходіть-но, туман ось-ось огорне нас.

— Але... принаймні поясніть нам, — почав був Гейворд.

— Гаразд! — нетерпляче перебив його Соколине Око. — Річ у тому, що маленька надія краща, ніж геть нічого. Чи бачите ви ту борозну, що залишилася на землі від гарматного ядра, випущеного з форту? Ми підемо цією борозною, якщо інших ознак дороги не буде. Отже, вперед! Інакше туман розвіється і ми станемо ціллю для обох армій.

Гейворд узяв сестер за руки і повів їх за собою. Соколине Око не перебільшував щодо туману: вже за кілька кроків наші друзі ледве могли розрізняти одне одного. Мандрівники зробили крюк ліворуч, потім звернули праворуч, і коли Гейворд вирішив, що вони пройшли половину відстані, що відокремлює їх від форту, почувся крик французькою:

— Хто йде?

— Уперед! — шепнув Соколине Око, звернувши трохи ліворуч.

— Це я! — відповів французькою-таки Гейворд.

— Дурню! Хто ти?

— Друг Франції.

— А мені здається, що ти ворог! Стій! Стріляйте, товариші, стріляйте!

Пролунав залп із п'ятдесяти рушниць, який, на щастя, нікого не поранив. Почулася команда стріляти, яка супроводжувалась наказом бігти навздогін, — і незабаром по всій рівнині сновигали постаї солдатів.

— Уперед, друже! — шепнув Гейвордові мислвець, — на кону ваше і наше життя!

Але Соколине Око через часті повороти загубив дорогу в цьому густому тумані. Він відчував, що вітер став дмухати йому не в ліву щоку, а в обидві.

Навколо них лунали зойки, прокляття й гуркіт пострілів. Раптом спалахнув яскравий вогонь, грім гарматного пострілу розлягся над рівниною.

— Це стріляли з форту! — вигукнув Соколине Око. — А ми, наче сліпі, бігли до лісу просто під ножі цих макуасів.

Гейворд охоче передав руку Кори Ункасові, щоб цілком присвятити себе Алісі, після чого обидві дівчини швидко пішли вперед.

Погоня наближалася, і щомиті їм загрожували полон і загибель.

— Ніякої пощади бранцям! — кричав один із переслідувачів французькою мовою.

— Тримайтеся! Будьте мужніми! — пролунав раптом чийсь владний голос. — Спочатку роздивіться ворога, а тоді вже й стріляйте!

— Батьку, батьку! — почувся з туману жіночий голос — Це я, Аліса! І Кора! Врятуй своїх дочок!

— Стій, на Бога, стій! — пролунав той самий чоловічий голос, тепер уже зі смертельною тугою. — Це мої діти. Господи, поверни мені їх. Мерщій відчиняйте браму, молодці! Але не робіть жодного пострілу, щоб не влучити в моїх дорогоцінних дітей! Відженіть цих французьких псів багнетами!

Гейворд, почувши, як рипнули завіси, поквапився на цей звук і побачив, що цілий загін солдатів у червоних мундирах вийшов із воріт. Він упізнав свій власний батальйон, швидко став на чолі його і в одну мить прогнав переслідувачів.

Кора й Аліса стояли збентежені та вражені тим, що Гейворд раптом залишив їх. Але перш аніж вони вимовили хоч слово, до них підбіг сивоголовий, войовничий на вигляд старець, який тремтливими руками притиснув дівчат до свого серця. Гарячі сльози коти-

лися по його зморшкуватих щоках, і він із помітним шотландським акцентом повторював:

— Дякую тобі, Боже! Дякую тобі за твою ласку! Тепер, хоч би що трапилося, твій раб готовий до всього.

Глава XV

Наступні дні минали серед таких утрат, хвилювань і небезпек облоги, що комендант форту Вільям-Генрі ледве чинив опір.

Вочевидь, генерал Вебб, котрий бездіяльно стояв зі своєю армією на березі Гудзону, зовсім забув про скрутне становище свого побратима по зброї.

Монкальм заповонив ліси, що оточували форт, дикунами, люті крики яких було чути в британському таборі, і це змушувало заходитися серця людей, і без того вже схильних перебільшувати справжню небезпеку.

Зовсім інший настрій панував у гарнізоні форту. Натхнені словами свого командира, заохочувані його особистою мужністю, солдати стійко витримували своє жахливе становище і плекали військову славу з таким завзяттям, яке робило честь войовничій вдачі їхнього полководця.

Французький генерал знехтував нагоду вчасно оволодіти всіма пагорбами, що лежали поблизу форту, з височини яких він міг би знищити своїми пострілами увесь форт разом з його гарнізоном. Але головною вадою тодішнього військового мистецтва була відраза до будь-яких висот, а також до зусиль, яких треба було докласти, щоб їх захопити. Подекуди це пояснювалося простотою індіанських боїв, у яких укрі-

пленням відводили незначну роль, а артилерія майже не застосовувалася.

Проте хай там як, а становище Мунро, який захищав форт, було надзвичайно складним: хоча його супротивник і не захопив висоту, але він виставив свої батареї на рівнини і звідти вправно стріляв по укріпленнях. Супроти такого вбивчого вогню французької артилерії обложені майже не мали засобів оборони, бо нашвидку побудоване укріплення саме по собі було дуже слабким, а допомоги їм не надсилали.

На п'ятий день облоги й на четвертий день свого перебування у форті Гейворд, скориставшись тим, що перестрілка стихла, пішов по шанцях, щоб відстежити наслідки облоги.

Сонце вже стояло на вечірньому пружі. Повітря було надзвичайно свіжим. Здавалося, сама природа, зрадивши перерві у пальбі, убралась у своє найбільш чарівне, святкове вбрання. Сонячні промені золотили місцевість, іще недавно огорнуту пороховим димом. Від зеленого лісу тягло духмяною свіжістю...

Майоріли два білі прапори: один — на валу форту, другий — на одній з батарей обложників. Це були знаки перемир'я, з появою яких не лише припинялися військові дії, а й зникало почуття ворожнечі між обома сторонами.

Близько сотні гамірких легковажних французів скупчилися на березі озера поблизу грізних, але німих гармат форту, і їхні веселі жарти долітали до вух обложених. То там, то тут яка-небудь компанія заспівувала солдатську пісню або розпочинала танці, які приваблювали червоношкірих, котрі з німим подивом спостерігали за веселощами своїх білих союзників. Словом, усе це нагадувало радше святковий день, аніж годину перепочинку, забрану у кривавої, жорстокої війни.

Гейворд замислено дивився на яскраве видовище, коли раптом його увагу привернув звук чужих кроків. Він вийшов на ріг бастиону й побачив Соколине Око, який наближався до форту в супроводі французького офіцера.

Вираз обличчя відважного мисливця був похмурим і сумним; напевне, він вважав за найбільше приниження потрапити до рук ворогів. Він був без своєї улюбленої рушниці, а його руки були зв'язані за спиною. Гейворд, упізнавши свого друга, надзвичайно здивувався, побачивши його в такому стані. Не тямлячи себе від нетерплячки, юнак став швидко спускатися з валу, щоб зустріти мисливця. Але тут звуки інших голосів вразили його слух, і юнак, забувши про свій намір, поспішив на них. Спустившись із валу, він зустрів обох сестер, що вийшли подихати свіжим повітрям.

Дункан не бачив дівчат відтоді, як залишив їх перед фортом. У той час вони були надзвичайно вражені пережитим, а тепер виглядали жвавими і квітучими, хоча все ще занепокоєними.

Не дивно, що цієї миті юнак забув геть усе на світі.

— Аж ось ви де, наш вірний лицарю, що залишив своїх дам у хвилину небезпеки! — жартівливо сказала Аліса. — Ми цілісінькими днями чекали, — додала вона, — коли ж ви поквипитесь до нас, щоб випросити собі пробачення!

— Аліса просто хоче разом зі мною виказати вам найщирішу подяку, — докинула більш серйозна Кора. — Проте ми дійсно були здивовані тим, що ви уникали нас усі ці дні.

— Ваш батько може підтвердити, що я ретельно дбав про вашу безпеку, — відповів молодий офіцер. — Увесь свій час я присвячував захистові он того села.

Саме за нього ми вели запеклий бій. Якби ворог оволодів ним, то оборона форту була б неможливою...

— Дункане! — вигукнула Аліса, підбігаючи до нього зі слізьми в очах. — Якби я знала, що скривдила вас, то прирекла б себе на вічне мовчання! Кора може підтвердити, як високо ми цінуємо вашу турботу, якою палкою й безмірною є наша вдячність.

Юнак радісно осміхнувся:

— І що скаже ваша серйозна старша сестра? Чи знайде виправдання недбалості лицаря, викликаний обов'язками солдата?

Кора мовчала, милуючись гладеньким плесом Горикену. Коли вона знову глянула своїми темними очима на юнака, в них був вираз такої глибокої душевної муки, що Гейворд злякався.

— Ви недужі, Коро! — вигукнув він. — А ми ще можемо жартувати, коли ви страждаєте!

— Нічого, — стримано відповіла дівчина. — Я не можу бути такою життєрадісною, як ця безжурна, квітуча ентузіастка, — додала вона, поклавши руку на плече сестри. — У цьому здебільшого винен мій життєвий досвід, а подекуди й моя нещаслива вдача. Роззирніться, майоре Гейворд, і скажіть самі, які почуття може викликати таке видовище у дочки солдата, найбільше щастя якого полягає у його військовій славі?

— Ні щастя, ні слава не можуть бути затьмарені обставинами, над якими Мунро не владен, — заявив Гейворд. — Але ваші слова нагадують мені про мої власні обов'язки. Мені треба поспішати до вашого хороброго батька, щоб дістати розпорядження стосовно захисту форту. Нехай береже вас Бог, Коро!

Вона подала йому руку, але її губи тремтіли, а щоким все більше блідли.

— Алісо, прощайте! — звернувся він до молодшої сестри, і голос його став надзвичайно ніжним. — Може, невдовзі побачимось, і сподіваюся, — після перемоги.

Не чекаючи відповіді, Гейворд поквапився до Мунро.

Той неспокійно ходив туди-сюди по своєму невеликому приміщенню.

— Я тільки-но хотів посилати за вами, майоре! — звернувся він до Гейворда.

— На превеликий жаль, генерале, я щойно бачив чоловіка, якого рекомендував вам у ординарці; його прислано до вас як французького бранця. Безумовно, немає жодного сумніву в його вірності.

— Відданість Довгого Карабіна мені дуже добре відома і є поза всілякою підозрою, — відповів Мунро, — хоча щастя на цей раз зрадило його. Монкальму вдалось схопити мисливця, якого він відправив до мене з улесливою чемністю своєї нації. Мовляв, він знає, як я високо ціную цю людину, і тому він не може затримувати її.

— А як же допомога генерала Вебба?

— О, ви надто нетерплячі, майоре! Треба дати час цим хлопцям для такого тривалого походу! — сказав старий з гіркою посмішкою.

— То що ж, вони таки прийдуть? Соколине Око знає про це?

— Він казав мені лише про один лист — Монкальм, напевне, тримає його в себе. Я думаю, якби там були погані новини, то чемний француз неодмінно передав би його нам.

— Так він прислав вам мисливця, а лист залишив собі?

— Саме так.

— А що каже Соколине Око? У нього є вуха, очі, язик...

— О, майоре, у нього задосить природного розуму. Але вся його доповідь полягає в тому, що на берегах Гудзону є форт Його Величності, під назвою Едвард, повний солдатів.

— Невже він не бачив ознак того, що вони збираються вирушати нам на допомогу, або якихось приготувань?

— Гм... Щоранку й щовечора тривають учення холостими набоями і... — Тут генерал перервав свою іронічну промову і, глибоко замислившись, промовив: — Якби мені тільки дізнатися, що було в тому листі!

— Треба ухвалити якесь рішення, до того ж якомога швидше, — сказав Гейворд. — Я не можу приховати від вас, генерале, що табір ледве тримається. Половина наших гармат повністю вийшла з ладу.

— Та й чи може бути інакше? Адже деякі гармати були виловлені нами з дна ставка, деякі іржавіли в цих лісах майже з часів відкриття цієї країни, а інші ніколи не були серйозною зброєю, бо служили лише окрасою... Чого ж можна чекати від такої артилерії?

— Наші мури невдовзі обваляться, наші припаси вичерпано, — вів далі Гейворд, не звертаючи уваги на нову хвилю обурення, — і в гарнізоні нарастають незадоволення й тривога.

— Майоре Гейворд, — сказав генерал, звертаючись до молодого офіцера, — я даремно прослужив би Його Величності аж півсторіччя, якби не знав того всього, про що ви мені розповідаєте. Безумовно, наше становище жахливе, але я мушу подумати про те, до чого мене закликає військовий обов'язок і честь нашої зброї. Доки в мене є хоч маленька надія на під-

кріплення, я захищатиму цей форт, хай навіть за допомогою каміння, яке лежить на березі озера. І зараз мені важливо знати, що було в тому листі.

— Чи можу я щось зробити для цього?

— Можете. Генерал запрошував мене на особисту зустріч, але я вважаю більш доцільним не надто поспішати на його поклик. Загалом, я хотів би відрядити вас замість себе.

Гейворд охоче погодився і, одержавши детальні вказівки, невдовзі залишив форт під захистом невеликого білого прапора.

Один із французьких офіцерів, дотримуючись звичайних формальностей, негайно відвів майора в намет знаного воїна, командувача французької армії.

Французький генерал прийняв молодого парламентаря в присутності своїх офіцерів і індіанських вождів, що брали участь у цьому поході.

Гейворд зупинився, коли серед індіанців раптом побачив хитре обличчя зрадника Магуа, який, між іншим, надзвичайно спокійно витримав його погляд. Першої миті з губ юнака зірвався навіть легкий зойк, але він швидко вгамував своє хвилювання і, обернувшись до французького генерала, зробив кілька кроків йому назустріч.

У той час маркіз Монкальм був у розквіті сил і на вершині своєї слави. Проте й у цьому високому становищі він був надзвичайно привітним, так що слава про його гречність і ввічливість могла зрівнятися з його гучною військовою славою і мужністю.

— Я був би надзвичайно втішений особисто вітати вашого коменданта, — заговорив Монкальм, відійшовши з Гейвордом углиб свого намету, — але щасливий, що можу познайомитися з його блискучим речником.

Гейворд чемно схилив голову.

— Ваш комендант, — вів далі Монкальм, — хоробра людина, здатна відбити будь-який напад. Але, майоре, чи не час поговорити про людинолюбство? На мою думку, ваш форт більше не може триматись і, таким чином, будь-яке кровопролиття є безсенсовим. Ви ж і самі знаєте, які у нас сили?

— Звісно, але ми також знаємо і свої обов'язки вірнопідданих Його Величності.

— Якщо ви вважаєте нашу розмову про гуманність передчасною, — посміхаючись, сказав генерал, — то не варто забувати про закони люб'язності щодо дам. Мені казали, що у форті перебувають доньки коменданта...

— Так, це правда, генерале. Одначе така обставина не лише не послаблює нашої енергії, а й навпаки, зміцнює її. Ці дівчата показують нам приклад виняткової мужності й надзвичайної духовної сили. Якби для відбиття атак такого видатного героя, як генерал Монкальм, потрібна була тільки рішучість, то я впевнено поклав би захист форту на старшу доньку Мунро.

— На щастя, ми не воюємо з тендітною статтю, — сухо вимовив Монкальм, але зі своєю звичною гречністю довідався: — Напевне, вам, майоре, доручено вести перемовини про здачу форту?

— Невже ваша ясновельможність гадає, що наш опір є настільки кволим, що потребує таких заходів?

— Гм... Мені буде шкода, якщо оборона затягнеться, бо це дратує моїх червоношкірих союзників. Мені й зараз коштує значних зусиль стримувати їх.

Гейворд мовчав, але в душі його воскресали сумні спогади про пережиті небезпеки і про ніжні створіння, які розділили з ним цю небезпеку.

— Це жахливі люди, — вів далі Монкальм. — Коли їх охоплює гнів, із ними не можна впоратись. Отже, пане майоре, чи не поговорити нам про умови капітуляції?

— Боюся, що ви, ваша ясновельможносте, введені в оману стосовно сил форту та чисельності його гарнізону.

— Гм... Нам, власне, доводиться тримати в облозі не фортецю, а земляне укріплення, зайняте двома тисячами сміливців, — зауважив генерал.

— Так, наші вали є земляними, — відповів Гейворд, — але форт стоїть на березі, який виявився згубним для барона Дискау та його хороброї армії. Крім того, в кількох годинах ходьби від нас розташовані бойові загони, на допомогу яких ми можемо розраховувати.

— Бойові загони, ватажок яких вважає безпечнішим для себе сидіти за мурами форту Едвард, аніж битися у відкритому полі, — не приховуючи іронії вимовив французький головнокомандувач.

Гейворд прикусив язика. А Монкальм продовжував розмову, наполягаючи на тому, що головною метою молодого офіцера має бути бажання поговорити про умови здавання форту. Гейворд, своєю чергою, докладав усіх зусиль, аби вивідати у генерала зміст листа, надісланого Веббом, але перехопленого розвідкою Монкальма.

Нарешті вони попрощалися.

Монкальм увічливо провів майора до виходу з намету і повторив своє запрошення комендантові форту Вільям-Генрі зустрітись на нейтральній території, між таборами обох армій.

Повернувшись до форту, Гейворд попрямував до генерала Мунро.

Глава XVI

Майор застав Мунро в товаристві дочок, які, проте, за знаком старого, відразу пішли.

Глянувши їм услід із гордістю люблячого батька, Мунро звернувся до Гейворда:

— Ось два чудові, благородні серця!

— Генерал Мунро знає мою думку про його доньок.

— Це правда, майоре, — погодився старий. — Ви вже відкрили мені свою душу, але я вважав, що такому старому солдатові, як я, непристойно говорити про весілля й радісне святкування, коли вороги короля можуть з'явитися непроханими гостями на ці урочистості. Але, Гейворде, хлопчику мій, я був неправий тоді й тепер готовий вислухати те, що ви мені скажете.

— Я надзвичайно щасливий, генерале, чути від вас ці слова, але моя зустріч із Монкальмом...

— До дідька француза й усе його кодро! — вигукнув ветеран. — Поки що він іще не оволодів фортом і ніколи тут не пануватиме, якщо Вебб учинить так, як має вчинити. Ні, сер! Слава Богу, ми ще не в такому жахливому становищі, щоб Мунро більше не мав часу дбати про свої власні родинні справи. Ваша мати, Гейворде, була єдиною донькою мого дорогого друга юності, і тому я вислухаю вас навіть у тому випадку, якщо всі лицарі ордена святого Людовика вишикуються перед фортом на чолі зі своїм патроном.

— Ви знаєте, сер, що вінцем мого шанобливого бажання стати вам за сина.

— Так, мій хлопчику, ваша поведінка й раніше була для мене досить зрозумілою. Але дозвольте ж мені запитати вас, сер: ви вже порозумілися з моєю донькою?

— Присягаю честю, ні! — вигукнув Гейворд. — Я вважав би це за зловживання тією довірою, яку ви до мене виказали.

— Такі погляди гідні чесної людини, майоре, і сама Кора...

— Кора?..

— Звісно, Кора! — Ви ж, звичайно, говорите про те, що претендуєте на руку моєї доньки?

— Так, але я... я думав про Алісу, — сказав, запнувшись, Гейворд.

— Аліса?.. — вимовив генерал із таким самим подивом, з яким Гейворд за хвилину доти повторив ім'я її сестри.

Майора здивувало раптове збентеження старого, на обличчі якого, мов у свічаді, віддзеркалилося почуття величезного розчарування, досади і жалю. Зі страхом Божим юнак чекав, що скаже Мунро.

Генерал, зробивши кілька кроків по кімнаті, трохи заспокоївся і, зупинившись перед юнаком, сказав:

— Дункане, я люблю вас заради тієї людини, чия кров тече у ваших жилах; я люблю вас за ваші власні чесноти, завдяки яким, я гадав, ви зробите щасливим моє дитя. Проте вся моя любов може перетворитися на люту ненависть, якщо мої підозри виявляться справедливими.

— Боронь Боже, щоб якась моя думка або вчинок могли так змінити ваші почуття до мене! — вигукнув юнак, витримавши запитливий погляд генерала.

— Ви хочете стати моїм сином, Гейворде, та все ще не знаєте історії мого життя. Сідайте, я хочу розкрити перед вами рани свого серця.

Генерал замовк. У цю хвилину доручення Монкальма було геть забуте і Дунканом, який його приніс, і Мунро, якому воно призначалося.

— Чи відомо вам, Гейворде, що я походжу з однієї старовинної, але бідної родини. Я був іще дуже молодим, таким, як ви, коли обмінявся обітницями кохання й вірності з Алісою Грехем. Батько Аліси повстав проти нашого шлюбу, і я вчинив так, як у такому випадку робить кожен порядний чоловік: я повернув дане мені Алісою слово і залишив батьківщину, вступивши під знамена короля. Мені чимало вже довелося побачити, брати участь у кривавих битвах у різних країнах світу, коли нарешті в справах служби я прибув до Вест-Індійських островів. Там я познайомився з дівчиною і покохав її, згодом вона стала моєю дружиною, матір'ю Кори. Вона була донькою багатого плантатора й жінки, яка мала дуже віддалені родинні зв'язки з тією нещасною расою, яка тепер стогне під гнітом нестерпного рабства. Та мені здається, майоре, що ви народилися на півдні й не зовсім, можливо, вільні від упереджень.

— Не зовсім, генерале, не зовсім, — збентежено відповів Гейворд.

— І ви кидаєте цей докір моїй доньці? — розпалився старий. — Вам соромно змішати свою чисту кров із кров'ю нащадка племені, яке зневажають, попри те, що моя донька чарівлива і сповнена чеснот?

— Крий мене, Боже, від таких несправедливих почуттів! — заперечив Дункан, у душі якого, проте, ці почуття знаходили досить сильний відгук.

— Слухайте далі! Коли смерть забрала від мене дружину, я повернувся, завдяки одруженню ставши заможною людиною, до Шотландії, на батьківщину. І чи повірите ви, Гейворде, що після двадцяти років розлуки я знайшов там ніжного, лагідного янгола, мою Алісу, яка так і не вийшла заміж. Вона зберегла кохання до чоловіка, котрий зміг забути її. Вона вибачила мені мою зрадливість і побралася зі мною.

— Саме вона стала матір'ю Аліси! — вигукнув Гейворд із такою полегкістю, наче з його душі впав важкий камінь.

— Так, — вів далі генерал, у голосі якого чулася глибока туга. — Вона стала матір'ю Аліси, але Бог зберіг її для мене лише на один короткий рік.

Раптом, немов засоромившись свого хвилювання, генерал підвівся зі свого місця і запитав Гейворда сухим діловитим тоном:

— Здається, майоре, ви musiли передати мені якесь доручення від генерала Монкальма.

Гейворд заляк від несподіванки, але, швидко отямившись, почав розповідати про свою зустріч із французом.

— Досить, майоре! — перебив старий доповідь Гейворда. — Отже, Монкальм хоче особисто говорити зі мною. Я збираюсь уволити бажання цього пана — бодай для того, щоб довести йому, що ми твердо тримаємося, попри численну перевагу його війська.

— Ви маєте рацію, генерале, — відповів Гейворд, котрий був певен, що після зустрічі Мунро з Монкальмом зміст того листа перестане бути для них таємницею.

— А втім, було б краще, якби він відвідав мій форт на чолі своїх штурмових військ, адже це найкращий спосіб розвідати про силу ворога і змінити нудний перебіг подій. Краса теперішнього військового мистецтва значною мірою послаблена різноманітними новими вигадками. Наші предки засоромилися б такого наукового боягузтва!

— Можливо, генерале, це й так, але ми повинні відповідати на мистецтво мистецтвом. Яке рішення ви прийняли?

— Я хочу зустрітися з французам, не відсуваючи справу на безрік. Ви маєте супроводжувати мене, Гейворде.

Юнак поспішив розпорядитися про необхідні приготування й невдовзі вже стояв з відібраними людьми біля воріт, де до них приєднався і генерал.

Ледве вони встигли відійти від шанців кроків на сто, як із ворожого табору вийшов Монкальм у супроводі свого почту.

З обох боків били барабани, обидва маленькі загони зупинилися на невеликій відстані один від одного, і головнокомандувачі, з гідністю розкланявшись, рушили назустріч один одному. Якщо Мунро здавався більш мужнім і рішучим, то француз вражав розкутістю й невимушеністю своїх манер.

Першої миті обидва дивились один на одного з неприхованою цікавістю і мовчали. Монкальм першим порушив мовчання. Оскільки Мунро не володів французькою, то маркіз звернув свою промову до Гейворда, який мав бути за перекладача.

— Я просив вашого коменданта про одну зустріч, — заговорив він, — бо сподівався переконати генерала в тому, що з його боку зроблено все, чого вимагала честь короля. Тепер вже варто подумати про закони простого людинолюбства. Я готовий визнати перед цілим світом, що генерал Мунро чинив опір доти, доки залишалася хоч найменша надія.

Коли Гейворд переклав ці слова Мунро, той відповів:

— Я високо ціную це свідчення генерала Монкальма, але спочатку мені хотілося б заслужити його.

Французький генерал посміхнувся, коли Гейворд переклав йому відповідь ветерана.

— Гм... У тому, що тепер запропоновано випробуваний мужності, може бути відмовлено даремній упертості. Чи не бажав генерал відвідати мій табір, щоб особисто переконатись у нашій перевазі й усвідомити, що подальший опір з його боку є безглуздом?

— Я знаю, що французький король має військо, — сказав відважний шотландець, — але й у мого повелителя є сильна й віддана армія.

— На щастя для нас, вона відсутня, — перервав його Монкальм, не дочекавшись Гейвордового перекладу, і додав: — Як у житті, так і на війні бувають випадки, коли людина підкоряється з тією-таки мужністю, з якою йде на ворога.

— Якби я знав, що генерал Монкальм володіє англійською мовою, — додав здивований Гейворд, — то не став би обтяжувати себе...

— Даруйте, майоре, — м'яко вимовив Монкальм, — але розуміти мову й говорити нею — різні речі. Останнє я роблю так недосконало, що змушений просити вас виконувати взятий на себе обов'язок. — Після маленької паузи він додав: — Ці гори дозволили мені обстежити ваше укріплення, тож я знаю його вади так само, як і ви.

— Запитайте в генерала, чи може він за допомогою своїх підзорних труб бачити Гудзон? — гордо вимовив Мунро. — І чи не знає він, коли сюди прийде армія Вебба?

— Нехай вам відповість сам генерал Вебб, — заявив Монкальм, простягаючи співбесіднику листа, що його той так сильно хотів побачити.

Ветеран квапливо схопив листа й почав читати його з такою увагою, що відразу стало зрозумілим, яке важливе значення він йому надавав. У міру того як Мунро читав, гордовитий вираз його обличчя зміню-

вався, стаючи скорботним. Губи старого затремтіли, аркуш випав із рук. Було очевидно, що всяку надію на допомогу втрачено.

Гейворд підняв лист і дізнався з нього, що Вебб не підтримував їхнього подальшого опору та спокійно вимагав, щоб вони здалися ворогові, тим паче, що він не в змозі відправити на допомогу хоча б одного солдата...

— Він зрадив мене! — вигукнув Мунро. — Накликав безчестя й ганьбу на мою сиву голову!

— Ви не знаєте Монкальма, — почав французький головнокомандувач, збагнувши, що відчуває в цей момент генерал. — Не думайте, що я зможу скористатися відомостями, здобутими із цього листа, щоб принизити хороброго воїна. Вислухайте спершу мої пропозиції!

— Кажіть!

— Захищати й надалі форт безглуздо. Інтереси мого повелителя вимагають знищити його. Стосовно ж вас і ваших хоробрих вояків, то вам буде надано всі пільги, якими дорожить солдат.

— Наші стяги? — спитав Гейворд.

— Віднесіть їх назад вашому королю.

— Наша зброя?

— Залиште її собі; ніхто не може вправніше володіти нею.

Гейворд переказав ці втішні слова своєму генералові, якого глибоко зворушила така несподівана шляхетність ворога.

— Нехай буде так! — покійно вимовив Мунро. — Йдіть із французом і все влаштуйте. Я надто старий, щоб пережити ситуацію, коли англієць показує себе боягузом, не надаючи допомоги своєму співвітчизникові, а француз виявляється настільки шляхетним, що поступається власним зиском.

Похнюпившись, старий повернувся до форту. Після того, як із формальностями було покінчено, військам офіційно оголосили, що віднині будь-які воєнні дії припиняються, оскільки генерал Мунро підписав угоду, внаслідок якої вранці форт буде переданий у руки супротивника. Захисники залишають за собою зброю, корогви, обоз і право на всі військові почесті.

Глава XVII

Ворожі війська провели ніч по-різному. Тим часом, як переможена сторона трималася тихо, переможці гучно раділи.

Тільки-но почало на світ благословлятися, як полотно найбільшого намету у французькому таборі був відкинутий і чоловіча постать вийшла на свіже повітря. Плащ, у який був закутаний чоловік, призначався не лише для того, щоб захищати від вогкості, а й щоб приховати обличчя від цікавих поглядів.

Вартовий перед наметом шанобливо віддав честь, і чоловік у плащі швидкими кроками рушив до форту Вільям-Генрі.

Незнайомець пройшов повз кількох вартових, які окликали його й відразу ж пропускали без будь-якої затримки.

Останній чатовий глянув услід незнайомцеві й вимовив:

— Ні, генерал ніколи не спить!

Людина, загорнута в плащ, рушила далі, не почувши цих слів, і зупинилась тільки поблизу західних шанців форту. Світло місяця було ще досить яскравим, щоб розрізняти обриси предметів. Зберігаючи обачність, чоловік притулився до дерева і з пильною

увагою почав спостерігати за укріпленнями англійців.

Погляд, який він кинув на вали, не був викликаний простою цікавістю: з явним розумінням військової справи француз роздивлявся один пункт за іншим. Нарешті, задоволений усім, що йому вдалося побачити, він зібрався повернутися до свого табору, аж раптом легкий шум на розі найвищого валу примусив його залякати на місці. Якась постать підійшла до виступу бастіону й стала вдивлятися у французський табір. Голова її була повернута до сходу, наче в очікуванні ранкової заграви.

Проте панування сутінок не завадило проникливому спостерігачеві відразу ж упізнати людину, яка стояла на валу в глибоких роздумах. Співчуття й обачність примусили француза сховатися від очей цієї людини за стовбур дерева. У цю хвилину його увагу привернули інші звуки. То був тихий, майже нечутний сплеск води і хрускіт камінців. Мить по тому він побачив, що якась темна постать випірнула зі ставка й обережно прокралася майже до того місця, де стояв француз. Потім можна було побачити, як здійснювся ствол рушниці, але, перш аніж пролунав постріл, рука француза лягла на курок.

— Хуг! — вигукнув дикун, якому несподівано завадили у своїх зрадницьких намірах.

Француз, не кажучи ані слова, поклав руку на плече індіанця й мовчки відтягнув його від того місця, де їхню розмову могли почути.

Коли француз скинув свій плащ, дикун упізнав Монкальма, котрий суворо запитав його:

— Що це означає? Хіба мій син не знає, що сокиру війни між його канадським батьком та англійцями зарито?

— Що ж робити гуронам? — заперечив дикун ламаною французькою мовою. — Ніхто з наших воїнів не здобув собі жодного скальпа, а блідолиці вже уклали мир.

— Гм... Лисице, я думаю, що така запопадливість є дещо дивною для людини, котра ще недавно була нашим ворогом. Скільки разів заходило сонце відтоді, як Лисиця опинився серед французів?

— Де це сонце? — вимовив упертий дикун. — Воно за горами, тому повсюди похмуро й холодно. Але коли воно повернеться, то буде ясно й тепло. Хитра Лисиця — сонце свого племені.

— Я знаю, що Хитра Лисиця високо стоїть серед свого народу, — відповів Монкальм. — Іще вчора він полював на скальпи своїх одноплемінців, а сьогодні вони слухають його поради.

— Магуа — великий вождь!

— Тож нехай він навчить свій народ, як слід поводитися з нашими новими друзями.

— Навіщо ж канадський вождь привів своїх людей у ці ліси? Навіщо він стріляє зі своїх гармат по цих валах? — запитав хитрий індіанець.

— Щоб узяти їх. Ця земля належить моєму повелителю, і він наказав мені вигнати англійців. Вони погодилися піти самохіть, і віднині я не вважаю їх за своїх ворогів.

— Добре. Магуа взявся за свої стріли, щоб забарвити їх кров'ю. Коли вони стануть червоними, тоді Магуа закопає їх.

— Магуа дав слово не соромити стяги Франції. Вороги великого короля по той бік Солоного Озера є також і ворогами Магуа, а його друзі — друзі й гуронам.

— Друзі! — з іронією вигукнув індіанець. — Нехай білий вождь дасть Магуа свою руку.

Монкальм, добре розуміючи, що його вплив на воївничі племена дикунів, яких він зібрав навколо себе, можна підтримати радше поступливістю, ніж силою, виконав прохання індіанця. Магуа приклав палець французького головнокомандувача до глибокого рубця на своїх грудях і урочисто мовив:

— Чи знає мій батько, що це?

— Який же воїн цього не знає?! Тут пройшла куля.

— А це? — запитав індіанець, показуючи французів свою голу спину.

— Гм... Це зла наруга над воїном. Хто завдав йому таких ударів?

— Магуа міцно спав у вігвах англіїців, і різки залишили сліди на його спині, — відповів дикун, а потім пихато додав: — Ідіть і скажіть своїм молодим воїнам, що оголошено мир. Проте Хитра Лисиця знає, що саме треба казати гуронам.

І не дочекавшись відповіді, індіанець перекинув рушницю через плече й попрямував до лісу, де розташувалися його товариші.

Монкальм після відходу індіанця задумливо стояв на своєму місці. Цієї миті він наочно переконався, що його червоношкірі союзники вважають кожен спосіб хорошим, якщо він іде їм на користь. Раптом генералові стало лячно від усвідомлення тієї відповідальності, яку він добровільно поклав на себе за таких друзів. Він збагнув, як небезпечно дати волю силі, доглядіти яку не здатна жодна влада.

* * *

Перші сонячні промені освітили французькі війська, які приготувалися зайняти форт. Серед англіїців також спостерігалось пожвавлення, хоча й сумне. Тут ішли приготування до формальної передачі укріплення

й відступу. Мунро мовчки стояв перед своїм військом. Із першого ж погляду було видно, що удар уразив ветерана в самісіньке серце й зробив глибоко нещасним.

Гейворд неабияк співчував старому воїнові. Він наблизився до Мунро, пропонуючи свої послуги.

— Подбайте про моїх дочок! — відповів старий. — Сьогодні я мушу залишатися на своєму посту й піклуватися про всіх своїх дітей.

Гейворд одразу ж поквапився до сестер, які вже приготувались до подорожі. Навколо них скупчились жінки й діти, наче інстинктивно відчуючи, що тут вони зможуть знайти для себе найкращий захист.

Кора виглядала блідою, але твердість духу не залишала її. Очі Аліси почервоніли від сліз. Обидві дівчини радо привітали Гейворда.

— Форт загинув, — мовила Кора, — але нашу честь, я сподіваюся, буде врятовано.

— Вона сяє яскравіше, ніж будь-коли! Але тепер конче треба потурбуватися про вашу безпеку. Обов'язок і честь вимагають, аби я і ваш батько в такі хвилини залишалися з солдатами. Проте де ж знайти вам захист серед цього безладу?

— Ми не потребуємо його, — запевнила Кора. — Хто може заподіяти нам лихо?

— Я б не хотів залишати вас самих. Подумайте, адже в Алісі немає вашої рішучості.

— Напевне, ви маєте рацію, — зазначила Кора, гірко посміхаючись. — Але тут є друг.

Гейворд озирнувся і побачив, що до них поспішає вчитель співів із книгою псалмів у руках. Майор швидко пішов назустріч Давидові й поділився з ним своїми побоюваннями.

— Не хвилюйтеся, — відповів йому щиросердий учень царя ізраїльського, — дівчата сповнені такої

чарівності й музичності, що ми, переживши вже стільки небезпек, знову будемо насолоджуватися миром у товаристві одне одного.

— Ваш обов'язок — подбати, щоб ніхто не наважився підійти до них із лихим наміром.

— Я зроблю це.

— Якщо хтось із солдатів ворожої армії або індіанці підійдуть до дівчат, досить буде нагадати їм умови капітуляції й пригрозити, що поскаржитесь на них Монкальму.

— А коли й ні, тоді допоможе ось ця свята книга! — піднесено вигукнув Давид. — У ній містяться слова, котрі, якщо їх виголосити з належною інтонацією й у супроводі відповідної мелодії, не забаряться заспокоїти.

— Добре, добре! — нетерпляче перебив його Гейворд. — Я маю йти.

Юнак попрощався з дівчатами, нагадавши, що він зробив усе необхідне, щоб вони були у безпеці, але, загалом, їм нічого не загрожує.

Потім він швидко попрямував до свого батальйону, оскільки англійські війська вже вирушили. Сестри побачили, як французькі гренадери в білих мундирах посіли місце біля воріт приреченого капітулювати форту. Тієї-таки миті просто над їхніми головами здійнявся французький прапор.

— Ходімо! — звернулася Кора до сестри. — Тут не місце дочкам англійського генерала.

Аліса міцно вхопилася за руку сестри, і разом із жінками й дітьми, які їх оточували, вони пішли.

Оскільки всі вози були зайняті пораненими та хворими, дівчата вирішили долати труднощі подорожі пішки.

Коли цей строкатий галасливий натовп залишав вали укріплення, французька армія стояла при зброї

на відстані, пильно спостерігаючи за відступом переможених. Англійців було лише близько трьох тисяч, і вони довгою вервечкою тяглися до лісу, через який лежав їхній шлях.

Узлісся було заповнене індіанцями, які, ніби шуліки, дивились услід ворогові, що відступав. Напевне, вони ледве стримували бажання негайно накинутися на давно очікувану здобич. Деякі червоношкірі дуже близько підходили до англійців, але не наважувалися на яке-небудь насильство.

Коли голова колони, яку вів Гейворд, сховалася за деревами, Кора почула сварку й обернулась убік роздратованих сперечальників. З'ясувалося, що кілька дикунів напали на одного хлоп'ягу з метою відібрати в нього частину речей, які він ніс із собою. Цей молодець нізащо не хотів позбутися свого скарбу, і їхня суперечка привернула увагу багатьох людей.

Раптом, як із-під землі, вигулькнула ціла сотня дикунів, хоч раніше їх було не більше за дюжину.

Тієї миті Кора помітила серед червоношкірих темне обличчя Магуа, який щось говорив своїм побратимам. Жінки й діти збилися в гурт, ніби отара зляканих овець. Але жадібність індіанців невдовзі була задоволена, і рух поновився.

Дикуни відступили, либонь, вирішивши без перешкод пропустити своїх ворогів. Одначе, коли перед ними проходили жінки, строката шаль однієї з них привабила свавільного гурона, і той швидко підскочив до неї, прагнучи заволодіти гарною річчю. Жінка, налякана радше поведінкою дикуна, ніж можливістю втратити шаль, закутала в неї своє немовля й міцніше притиснула його до грудей. Кора хотіла порадити жінці віддати дикунові шаль, але гурон уже вирвав дитину з рук матері. Нещасна кинула до ніг дикуна

все, що в неї було, тільки б звільнити своє дитя. Проте гурон, вишкіряючись, простяг одну руку до шалі, ніби погоджуючись на обмін, а другою високо підняв немовля, тримаючи його за ноги.

— Візьми, візьми все! — закричала мати, охоплена жахом. — Віддай тільки моє дитя!

Немудрі прикраси жінки не сподобалися дикунові, а коли він побачив, що шаль стала здобиччю іншого, заскреготав зубами і, вдаривши дитину головою об камінь, кинув тріпотливе тільце до ніг матері.

Секунду нещасна стояла нерухомо, дивлячись на незграбне тіло малюка, який за кілька хвилин до цього весело сміявся в неї на руках. Здійнявши руки до неба, вона прокляла недолюдка.

Сп'янілий від вигляду крові дикун тієї самої миті розтрощив жінці череп своїм томагавком. Жінка впала на землю, схопивши мертве дитя, яке вона з ніжністю обіймала навіть після смерті.

Аж тут Магуа вигукнув страшний войовничий клич, котрому вторувало люте виття його товаришів. Від цього звуку, який, здавалося, вилітав не з людських грудей, а з пащі розлючених тварин, кров холонула в жилах у білих і смертна туга охоплювала їхні серця.

Понад дві тисячі дикунів вискочили з лісу. Ми не будемо зображувати жахливу сцену, що відбувалася потім. Смерть була повсюди. Опір тільки розпалював оскажених убивць, які й далі завдавали удари навіть тоді, коли їхні жертви давно вже віддали Богу душу. Кров лилася рікою по рівнині, й деякі з гуронів, нахилиючись до землі, з радісним виттям угамовували нею свою спрагу.

Усі солдати, що трапилися поблизу, стали щільними лавами, але нічого не могли вдіяти через свої незаряджені рушниці.

У такі хвилини ніхто не пильнує час; можливо, не минуло й десяти хвилин, які, проте, здалися цілим століттям. Дві сестри, злякані та пригнічені кривавим видовищем, опинились у зовсім безпорадному стані. Навколо них скупчились ошалілі зі страху жінки й діти, позбавляючи дівчат найменшої можливості втекти. Зусібіч чулися зойки, стогін, прокляття й благання. Нарешті Аліса втратила залишок останніх сил і непритомна впала на землю. Кора з ніжністю схилилася над нею, та обійняла.

— Справжній бісівський шабаш, — промовив Давид, який незмінно залишався на своєму посту. — Це місце геть зовсім непридатне для християн. Біжімо!

— Рятуйтеся самі, — відповіла йому Кора, дивлячись на свою зомлілу сестру. — Ви все одно нічим не зможете мені допомогти. — Рішучість, із якою вона вимовила ці слова, переконала Давида в тому, що цю дівчину ніщо не може налякати. На мить співак безпорадно роззирався на всі боки, потім його постать випросталася, в очах запалав священний вогонь і він урочисто мовив:

— Якщо єврейський юнак міг звуками своєї арфи та псалмами приборкати злого духа, що вселився в царя Саула, то й я хочу випробувати звуки музики!

Чистим, піднесеним голосом заспівав він один зі своїх улюблених псалмів, звуки якого було чути навіть серед цієї кривавої бійні. Багато дикунів підбігали до них, щоб зірвати із сестер їхні сукні або забрати із собою їхні скальпи, але, побачивши дивну постать співака, зачудовано зупинялись і слухали Давидові співи.

Подив, викликаний натхненним співом, невдовзі обернувся на повагу, і вони почали шукати собі інших жертв, голосно висловлюючи задоволення з того, що білий воїн так мужньо й рішуче виводить свою перед-

смертну пісню. Введений в оману успіхом свого мистецтва, Давид напружував усі сили, щоб вплинути на вбивць. Але трапилось інакше. Надзвичайні звуки святого гімну долетіли до вух лютого дикуна, який перебігав від одного гурту до іншого, розшукуючи собі жертву, яка була б гідною його.

Це був Магуа.

Побачивши, що його нещодавні бранці знову в його владі, він переможно завив.

— Ходіть! — вигукнув він, хапаючись за сукню Кори своєю закривавленою рукою. — Вігвам гурона відчинено. Хіба він не кращий за це місце?

— Геть! — відповіла дівчина й затулила рукою очі, щоб не бачити лютого дикуна.

Індіанець насмішкувато вишкірився й вимовив, піднявши вгору закривавлену руку:

— Ця рука почервоніла від крові білих.

— Чудовисько! Кров на твоїй душі! Це ти влаштував різанину!

— Магуа — великий вождь, — запевнив дикун. — Чи хоче чорнокоса дівчина йти в його вігвам?

— Ніколи! Вбий мене, якщо хочеш угамувати цим своє жалюгідне прагнення помсти!

Магуа вагався лише мить, а відтак раптом схопив на руки непритомну Алісу й легкими кроками попрямував зі своєю ношею до лісу.

— Стій! Стій! — закричала Кора, кидаючись услід за ним, наче навіжена. — Облиш дитя!

Проте Магуа ніби не чув її. Він відчував свою владу й вирішив скористатись нею. Вірний Давид чимчикував за невтійною сестрою, співаючи свої псалми й відбиваючи рукою такт. Так вони простували рівниною, до того ж Кора не раз могла загинути під ударами томагавків дикунів, але дивакуватий співак, що йшов

поруч із нею, рятував її: дикуни вважали Давида божевільним і тому не чіпали їх.

Магуа спустився у вузький вияроч й увійшов до лісу, де вже чекав індіанець із кіньми дівчат. Поклавши на одного з них усе ще непритомну Алісу, Магуа зробив знак Корі, щоб вона сідала на іншого. Дівчина покірливо сіла на коня, але при цьому з таким благанням простягла руки до сестри, що гурон не став їй заважати й переніс Алісу на Кориного коня. Потім він узяв повіддя і вирушив з полонянками вглиб лісових хащів.

Коли Давид побачив, що його залишили напризволяще, напевне, уважаючи занадто нікчемним і не вартим навіть того, щоб убити, він перекинув свою довгу ногу через спину іншого коня та поскакав за викрадачами так швидко, як дозволяла вузька стежка.

Невдовзі дорога, якою вони їхали, пішла вгору. Кора, надто заклопотана Алісою, котра потроху тепер опритомнювала, не звертала уваги на те, в якому напрямку рухається Магуа.

Але коли вони досягли рівної вершини гори й підійшли до її східного краю, вона впізнала те місце, де їм уже доводилося бути в дружньому товаристві мисливця. Тут Магуа наказав Корі зійти з коня, і вона із цікавістю, змішаною з жахом, глянула вниз, де перед нею відкрилася жахлива картина.

Жорстока різанина все ще тривала. Полонені метушливо бігали рівниною, тікаючи від своїх безжальних переслідувачів, тим часом як французькі солдати бездіяльно стояли, спостерігаючи за кривавою бійнею. Їхня поведінка, яку нічим не можна було пояснити, лягла вічною плямою на блискучу репутацію Монкальма.

Нарешті, коли користолюбство взяло гору над кровожерністю, жорстокі вбивства припинилися.

Крики поранених поступово почали стихати, а стогони тих, що вмирили, потонули в переможному завиванні дикунів.

Глава XVIII

Третій день після капітуляції форту Вільям-Генрі завершувався. На берегах Горикену панувала тяжка тиша.

Заюшені кров'ю жертв переможці пішли; їхній табір стояв порожній. Від форту залишилися задимлені руїни. Повсюди визирали дерев'яні бруси, розбиті гарматні стволи й розкидане збіжжя.

Погода змінилася на гірше. Сонце сховалося за непроникною завісою хмар, і сотні людських трупів, обличчя яких стали бурими від променів серпневого сонця, залякли через дочасну холоднечу.

Зникло дзеркальне плесо Горикену; сердиті зелені хвилі з шумом розбивались об берег, ніби повстаючи проти розіграних тут жаских сцен. На просторій рівнині, повністю випаленій, тільки де-не-де можна було побачити невеликі місця, де збереглася трава, що росла серед цього смутного запустіння.

Усе навколо, що раніше здавалося таким любим, було здичавілим і порожнім.

Із тужливим посвистом проносився над цим сумовитим краєвидом вітер, ніби наспівуючи жалісну пісню, і з шумом мчав до лісу, зриваючи листя з дерев. Голодні круки кружляли над рівниною, а потім спускалися, щоб правити свій огидний бенкет.

За годину до заходу сонця п'ять осіб вийшли з хатців у тому місці, де стежка, що вела до Гудзону, тікала до лісу, і вирушили до зруйнованого форту.

Спочатку вони рухалися надзвичайно обережно, немов відчуваючи надзвичайну огиду до місця жахливої різанини або побоюючись повторення кривавої розправи. Попереду всіх виступав стрункий індіанець; другий, теж індіанець, ішов трохи осторонь від інших і пильнував узлісся. Троє білих прошкували за ними.

Жахливе видовище, що виникло перед подорожніми, через неоднаковість характерів уразило їх по-різному.

Юнак, який ішов попереду, крадькома кидав швидкі погляди на спотворені трупи, намагаючись заглушити свої справжні почуття. Але він був іще настільки недосвідченим, що не міг приховати власних почуттів.

Його червоношкірому товаришеві була невідома така слабкість. Твердо й спокійно проходив він повз трупи. Навіть у білих враження від жаскої картини були різними. Один із них, сивочолий, зі зморшкуватим обличчям і солдатською виправкою, в якій легко можна було впізнати військового, не соромився часто зупинятись і тяжко зітхати.

Юнак, що йшов поруч із ним, здавалося, придушував власні почуття через повагу до похилого віку свого супутника. І тільки той, хто йшов останнім, давав собі повну волю, не замислюючись над тим, що про нього подумують. Він дивився на наслідки різанини поглядом, у якому не можна було прочитати жодної тіні страху, але водночас у ньому було стільки обурення, що негайно ставало зрозумілим, як він ставиться до того, що тут трапилося.

Читаць, безумовно, упізнав у двох індіанцях наших друзів могікан, а в трьох білих — Мунро, Гейворда й Соколине Око. Усі п'ятеро вирушили на пошуки Аліси й Кори.

Коли Ункас дійшов до середини рівнини, він видав крик, на який поспішили його супутники. Молодий

воїн стояв біля купи жіночих трупів. Зі страшним калатанням серця Мунро та Гейворд кинулися туди, щоб переконатися, чи немає там милих їм істот. Серця люблячого батька і закоханого трохи заспокоїлися, коли вони не побачили там ані найменшого сліду дівчат. Тут Соколине Око вперше порушив мовчанку.

— Я бачив багато кривавих бойовищ, — сказав він, — але ніде рука диявола не залишала такого чіткого відбитку, як тут. Почуття помсти — споконвічна властивість індіанця. А я, біла людина, хочу сказати: якщо хто-небудь із цих французів підійде до мене на відстань пострілу, то мій вірний «звіробій» працюватиме доти, доки витримає його ствол. Томагавк і ножі я визнаю за тими людьми, яких від природи наділено вмінням володіти ними. Що скажеш ти, Чингачгуче? Невже гурони можуть безкарно пишатися такими подвигами?!

Іскра гніву промайнула на темному обличчі могіканина, він витяг свій ніж, але потім знову спокійно поклав його до піхов, ніби й не було жодних глибоких і могутніх пристрастей, які могли б розхвилювати його.

— О Монкальме, Монкальме! — вів далі мисливець. — Кажуть, що для кожної людини настає момент, коли вона мусить прозвітувати за всі звершені нею вчинки. Горе тому, хто відповідатиме за такий злочин! Але що це? Он лежить червоношкірий — без скальпа на голові. Подивіться-но сюди, делавари, може це один із ваших одноплемінців? Тоді його труп треба спалити, як чинять із загиблим воїном. По твоїх очах я бачу, Чингачгуче, що гурони жорстоко поплатяться за це, перш аніж місяць відкриє нам своє повновиде обличчя.

Могіканин підійшов до холодного трупа, перевернув його горілиць і знайшов відзнаку, яка доводила

приналежність мерця до одного з шести племен, які, доки вони билися в лавах англійців, були ненависними його народу. Він з огидою відкинув труп ногою, наче якесь падло.

— Лише найвища мудрість і всемогутність у змозі зі світу зжити таку кількість людей, — засвідчив Соколине Око. — Перша може виправдати доконечну потребу в жорстоких заходах, а друга годна повернути землі втрату... Я вважаю за гріх убивати іншого оленя, коли одного ще не з'їли, але зовсім інакша справа воїн: його доля — загинути від кулі або томагавка.

— Хуг! — раптом вигукнув Ункас. Підвівшись на пальчики, він пильно вдивлявся в далечінь.

— Що там, хлопчику мій? — запитав мисливець. — Дай Боже, щоб це був якийсь француз, котрий відбився від гурту й никає тут у пошуках здобичі. Мій «звіробій» продемонструє своє мистецтво.

Ункас, не відповівши нічого, стрибком опинився біля одного з кущів та з переможним виглядом замахав клаптем зеленої Кориної вуалі.

В одну мить усі зібралися біля нього.

— Мої доньки! — зойкнув Мунро голосом, сповненим страждання. — Поверніть мені моїх дочок!

— Ункас намагатиметься зробити це, — пролунала коротка зворушлива відповідь молодого воїна.

Бідолашний батько притулив шматок тканини до своїх вуст, а його погляд хутко перебiгав від одного куща до іншого, ніби він сподівався знайти там Кору.

— Тут немає вбитих, — проговорив Гейворд хрипким, приглушеним голосом. — Буря, напевне, помилювала це місце.

— Це ясно як Божий день, — зазначив Соколине Око, — проте або вона, або той, хто викрав її, про-

ходили тут. Ти маєш рацію, Ункасе, чорнокоса дівчина була тут. І вона побігла в ліс, наче злякана лань. Ніхто з тих, що вміють бігати, не став би чекати на вірну смерть. Ми спробуємо якомога швидше розшукати їхні сліди, — сказав мисливець і додав: — Та це й не важко, адже око індіанця здатне знайти навіть слід колібрі в повітрі.

Ледве мисливець устиг вимовити останнє слово, як з узлісся, де Ункас ретельно обдивлявся кущі та ґрунт, пролунав крик. Підійшовши ближче, вони побачили інший клопоть вуалі, що майорів на низькій гілці бука.

— Тихіше, тихіше, — вигукнув Соколине Око, стримуючи Гейворда, який поспішав уперед. — Ми тепер знаємо, що нам робити, тільки не затоптуйте слідів. Один передчасний крок може завдати багато клопоту. Не сумнівайтесь, ми розшукаємо дівчат.

— Нехай благословить вас Бог, хоробрі люди! — вигукнув розчулений Мунро. — Отже, куди ж утекли мої діти?

— Шлях, який вони обрали, залежить від різних обставин. Якщо дівчата втекли самі, то вони, напевне, заблукали й ховаються де-небудь поблизу. Але якщо вони потрапили до рук гуронів або інших французьких індіанців, то, скоріше за все, перебувають на кордоні Канади. Ну то й що? — жваво додав мисливець, помітивши розчарування на обличчі старого. — Перед нами їхні сліди, і ми зможемо знайти їх, хай навіть вони пішли за сотні миль.

— Хуг! — вигукнув Чингачгук, із непоборною відразою вказуючи на одне місце в траві.

— А... Чоловічий слід, — констатував Гейворд. — Отже, вони в полоні.

— Усе ж таки це краще, ніж загинути від голодної смерті, заблукавши в пустелі. Закладаюся на сто бо-

брових шуб, що ми знайдемо вігвами гуронів раніше, ніж знову зійде місяць.

Ункас ліг на землю, щоб ретельніше роздивитися слід від мокасинів. Підвівшись, він сказав:

— Хитра Лисиця.

— Як ти дізнався? Усі мокасини між собою схожі.

— Схожі! — вигукнув Соколине Око. — Скажіть іще, що одна нога схожа з іншою! Ми ж знаємо, що ноги можуть бути довгими, короткими, широкими й вузькими, деякі люди ходять, ставлячи передки назовні, інші — всередину.

Із цими словами мисливець нагнувся до сліду, й, уважно глянувши на нього, мовив:

— Ти маєш рацію, хлопчику. Ось сліди, які ми вже часто бачили. Індіанець, який випиває, завжди дужче спирається на передки, ніж непитущий. Чи не так, Чингачгуче?

Старий могіканин теж подивився на слід і спокійно сказав:

— Магуа!

— Отже, немає жодних сумнівів, що тут пройшли Магуа й чорнява леді.

— А Аліса? — з тривогою запитав Гейворд.

— Про неї ми поки що нічого не можемо сказати, — відповів мисливець, пильно роздивляючись землю, кущ і гілки. — Але що це? Схоже, верескливий інструмент співака, — сказав він, нахилиючись, щоб підняти камертон. — Ункасе, треба пошукати його сліди.

— Значить, Давид залишився з бідними дівчатами! — зазначив Гейворд. — Принаймні у них є друг.

— Так, — сухо мовив Соколине Око. — Він може співати для них псалми. А чи зможе він настріляти для них дичини, щоб угамувати їхній голод? Чи годен він відшукати дорогу, подивившись на мох, що росте

на деревах? Або зламати карк якому-небудь гурону? Якщо ж він не вміє цього робити, то перша-ліпша мухоловниця, що трапиться їм на шляху, виявиться кориснішою. — Ти щось знайшов, Ункасе?

— Ось слід ноги, але не Аліси, а темноволосої дівчини. Проте він надто маленький як для її високого зросту. Напевне, співак покритв його своєю п'ятою.

— Ну що ж, — нетерпляче втрутився Гейворд, — нам треба мерщій вирушати в путь. За таких обставин кожна хвилина може здаватися нашим полонянкам вічністю.

— Найпрудкіший олень не завжди втікає далі за всіх, — заперечив Соколине Око. — Ми лише знаємо, що підступний гурон, Давид і чорнокоса леді проходили тут, але є ще леді із золотавими локонами й голубими очима! Хіба в неї немає друга, який би подбав про неї?

— Немає друга! Невже ми не намагаємось її знайти? Стосовно мене, то я не заспокоюся доти, доки не знайду її.

— У такому випадку, вперед! — вигукнув мисливець. — Ми мусимо знайти її сліди. Ункасе, оглядай опале листя, а твій батько нехай обдивляється землю.

— Чи не можу й я щось робити? — запитав Гейворд.

— Ви! — мисливець осміхнувся. — Звісно, можете. Йдіть за нами і намагайтеся не наступити на який-небудь слід.

Після ретельних пошуків індіанці раптом зупинились і жваво заговорили між собою, дивлячись то на землю, то один на одного.

— Вони знайшли слід маленької ніжки! — вигукнув Соколине Око, поспішаючи до червоношкірих. — Ага, знову коні з дивною ходою! Тепер усе зрозуміло. Тут коні зупинились, а ось туди прямує дорога на Канаду.

Ункас показав на блискучий предмет, знайдений ним у листі, і Гейворд негайно упізнав у ньому маленький медальйон, який Аліса постійно носила на шиї. Він схопив маленьку дрібничку й майже відразу впустив її, так що його друзі не змогли знайти медальйон у листі. Але в той час він уже спочивав біля палкого серця Гейворда.

— Гм... А оце вже ознака близької старості, — досадливо пробурчав Соколине Око, побачивши, що пошуки марні. — Схоже, очі починають слабнути.

— Облиште цю іграшку, — сказав Гейворд. — Нам іще далеко йти й тому треба поспішати.

— Молода кров — гаряча кров, стверджує приказка. Адже ми йдемо не на вивірок полювати, попереду — тривалий перехід пустелею, де зрідка ступає нога людини. Жоден індіанець не вирушає в таку експедицію, не викуривши трубки коло багаття. І хоча я білий, але цілком схвалюю цей мудрий звичай. Саме тому й нам варто повернутися до руйновища форту, переночувати там, а вранці, свіжими й бадьорими ми візьмемося до своєї важкої праці, як належить зрілим чоловікам, а не балакучим жінкам або нетерплячим парубійкам.

Голос мисливця лунав із такою твердістю, що Гейворд не став заперечувати.

Глава XIX

Діставшись руїн фортеці, вони розпалили багаття, по-вечеряли м'ясом ведмедя й закурили свої люльки. Проте невдовзі Гейворд скочив із місця, щоб трохи пройти рівниною. Йому було ніяково від почуттів, що його охопили. Коли Дункан підійшов до купки дерев на невеликій височині, звідки міг бачити могікан, котрі си-

діли біля вогнища зі своїм білим другом, до його слуху долинуло якесь легке шарудіння. Швидко повернувшись до друзів, він запропонував мисливцеві сходити до того горбка, звідки лунали загадкові звуки.

Соколине Око, недовго думавши, узяв свою рушницю й вирушив за юнаком. Неподалік указанного місця він зупинився, прислухаючись. Але навколо було тихо.

— Що б це могло бути? — тихо запитав Гейворд.

— Не знаю. На війні індіанець рідко спить. Можливо, пошуки здобичі привели сюди якого-небудь гурона, хоча Монкальм зі своїми військами й союзниками вже давно залишив ці місця.

— Тсс... Ви чуєте? Знову щось заворушилося! Чи це вітер гойдає листя?

— Еге ж, тепер і я чую. Коли їжі забагато, вовк такий самий нахабний, як і тоді, коли її обмаль, — спокійно відказав мисливець. — Людей тут поблизу немає, привидів не існує, отож... Тихіше! Це шарудіння не від вовка.

Соколине Око зробив знак своєму супутникові, і вони відійшли на таке місце, яке не освітлювали зблиски багаття. Відтак чоловіки з напруженою увагою почали чекати повторення підозрілого звуку.

Проте їхні намагання виявилися даремними.

— Треба погукати Ункаса, — після паузи сказав мисливець. — Індіанець може почути те, що є недосяжним для нашого слуху.

Ункас, дізнавшись, чого від нього хочуть, умить зник із-перед очей Гейворда.

— Що це з ним? — здивовано запитав майор.

— Тсс... Говоріть тихіше! Можливо, нас підслуховує чутливе вухо якогось минга. Ункас поповз по траві, щоб перебратися через рівнину й застукати зненацька гурона, якщо такий є поблизу.

— Ви гадаєте, що хтось із індіанців Монкальма залишився тут? У такому випадку треба сказати про це нашим супутникам.

— Ані слова, якщо тільки ви шануєте життя! Подивіться на сагамора, який сидить біля вогнища зі спокоєм, гідним індіанського вождя. Якби на його обличчі можна було помітити найменшу тінь хвилювання, тоді ворог зрозумів би, що ми відчуваємо близьку небезпеку.

Постріл із рушниці перервав його слова — куля потрапила всередину вогнища, так що від нього полетіли головешки й іскри.

Соколине Око і Гейворд приготувалися до бою. Проте, як з'ясувалося, напад невідомого ворога обмежився лише одним пострілом.

Прислухавшись, мисливець і майор вловили легкий хрускіт у кущах, а потім шум від падіння чогось у воду, за яким пролунав інший постріл.

— Це стріляв Ункас, — сказав мисливець. — Я знаю звук пострілу з його рушниці не гірше, ніж батько знає голос своєї дитини.

— Але що ж це все означає? — запитав Гейворд. — Напевне, нас запряисяглися знищити, якщо так наполегливо вистежують.

— Почутий вами постріл доводить, що то був наш ворог. Одначе в нього нічого не вийшло.

Чингачгук, який зник серед диму й попелу, що здійнявся з багаття в момент першого пострілу, тепер спокійно підходив до них.

— Ну що, сагаморе, невже ж ці минги серйозно хочуть нас переслідувати? Чи, може, це єдиний чолові'яга з тих, хто шукає тут здобичі та скальпів? — звернувся до нього мисливець.

Чингачгук спокійно здійняв догори один палець і коротко відповів:

— Один.

У цей час підійшов Ункас і з виглядом стомленої людини знову посів своє місце серед наших друзів.

Нетерплячий Гейворд, який вважав мовчазність індіанців нестерпною, запитав його:

— Ну ж бо, Ункасе, що сталося з тим ворогом, який ховався? Ми чули ваш постріл і сподіваємося, що ви стріляли не даремно...

Молодий вождь відгорнув зборки своєї мисливської сорочки й показав на пасмо волосся, що висіло біля пояса, — красномовний доказ перемоги.

Чингачгук, поклавши свою руку на скальп, одну мить уважно роздивлявся здобич, а потім відкинув її від себе і з величезним презирством мовив:

— Хуг! Онайда!

— Онайда! — повторив Соколине Око. — Боже мій, якщо онайди никають тут поблизу, то ми будемо оточені зусібіч оцими чортами. Для очей білого, звісно, немає ніякої різниці між клаптем черепної шкіри того чи того індіанця, але Чингачгук каже, що це скальп якогось минга. Наче цей скальп для нього — аркуш друкованої книги, а кожна волосинка — літера. Яке право маємо ми, християни, пишатися своїми знаннями, тоді як дикуни розуміють таку мову, яка є недоступною найрозумнішим із-поміж нас?!

— Напевне, бідолаха помилився, визнавши нас за французів, — зазначив Гейворд, — інакше він не побавив би життя нашого друга.

— Щоб він сплутав могіканина в бойовому розфарбуванні з гуроном? Ніколи! Це все одно, якби ви переплутали білу форму французів із червоними мундира-

ми англійців. Щоправда, хоч онайди й служать моему повелителю, я сам, не замислюючись, застрелив би цього диявола, якби той зустрівся на моєму шляху.

— Але ж ламання договору суперечить вашому характеру.

— Коли людина перебуває в постійному контакті з яким-небудь народом, — відповів Соколине Око, — і цей народ чесний, та й сама людина не шахрай, то між ними зав'язуються дружні стосунки. Безумовно, через підступність білих у головах індіанців виникла величезна плутанина щодо таких уявлень, як ворожнеча і дружба. Саме тому гурони й онайди, котрі говорять однією мовою, здирають одне з одного скальпи, а плем'я делаварів розпалося на дві частини, з котрих одна, більша, мешкає в Канаді й відчуває ненависть до мингів. Проте індіанці нездатні змінювати свою приязнь залежно від змін у політиці, а тому дружба між могіканами й мингами є так само неможливою, як між людиною та землею.

Гейворд, надто стурбований, щоб заснути, пішов до маленького бастіону. Його супутники, впевнені у своїй цілковитій безпеці, віддалися відпочинку.

Коли наші друзі знову зібралися біля багаття, Чингачгук, набивши тютюном люльку, закурив її. Вдихнувши достатню кількість духмяного диму, він передав люльку мисливцеві. Так вона обійшла маленьке коло тричі, перше ніж хтось із чоловіків розтулив рота.

Нарешті сагамор, як старший, почав викладати план дій. Ункас уважно слухав батька і тільки зрідка перебивав мовчання, відповідаючи на запитання мисливця. З жестів та виразів облич своїх друзів Гейворд міг зробити висновок, що Чингачгук із сином дотримувались однієї думки, а Соколине Око мав зовсім іншу.

Індіанці часто показували на лісову стежину, тож можна було зрозуміти, що вони хочуть почати пошуки саме в цьому напрямку, тим часом як Соколине Око вказував на Горикен.

Після тривалого обговорення мисливець нарешті підвівся і заговорив з усім мистецтвом тубільного красномовства. Піднісши руку, він показав шлях сонця і повторював цей рух так часто, що стало зрозуміло: їм знадобиться багато днів для виконання замисленої справи. Похилий вік Мунро та його хирлявість були зображені теж вельми красномовно. Гейворд помітив, що і його здібностям мисливець не надавав великого значення, коли, вказавши на нього, вимовив: «Щедра Рука». Це прізвисько союзні індіанці дали майорові за його щиросердність. Потім Соколине Око описав легкі рухи човника порівняно з хиткою ходою втомленої людини. На завершення він тицьнув пальцем у скальп онайди, нагадавши про необхідність хутчіше покинути місце їхньої стоянки, не залишаючи по собі жодних слідів.

Судячи зі ствердних жестів могікан, вони нарешті погодилися з доказами мисливця, і той із задоволеним виглядом ліг перед напівзгаслим багаттям, сподіваючись заснути.

Цим скористалися могікани, щоб порадитися між собою. Чингачгук облишив серйозно-урочистий тон вождя і м'яко звернувся до свого сина. Важко передати милозвучність їхньої мови, яка особливо відчувається в сердечній розмові батька із сином. У такі хвилини вся лють зникала з обличчя сагамора, а в юнака вираз гордовитої серйозності змінювався на лагідну веселість.

Нарешті й Чингачгук вирішив дати собі перепочинок. Він закутав голову у своє вовняне покривало й простягся на голій землі. Ункас турботливо підсунув розжеві-

лі залишки багаття до батькових ніг, а потім і сам обрав собі місце для відпочинку. Гейворд узяв з нього приклад, і невдовзі глибока тиша запанувала навколо.

Глава XX

Зорі ще виблискували в небі, коли Соколине Око розбудив Мунро й Гейворда. Щодо могікан, то вони були вже готові вирушати. Мисливець знову став попереду всіх, як це було й раніше.

— За мною, — сказав він, — але не кажіть ані слова, бо голос білого не може пристосуватися до лісової тиші, як ми вже бачили на прикладі Давида. Ми спустатимемось оцим рівчаком, отож побережіть свої ноги від каміння та колод.

Супутники пристали на його пораду, хоча для одного з них причина такої надзвичайної обачності залишалася загадкою. Спустившись у рівчак, що оточував укріплення з трьох боків, подорожні побачили, що він страшенно загромаджений уламками колод, камінням і землею. Проте їм таки вдалося, йдучи слідами мисливця, досягти піщаного берега Горикену.

— Цей слід можна відчутти тільки носом, — зазначив Соколине Око, зиркнувши на шлях, який вони насилу подолали. — Трава — брехливий килим для втікачів, а дерево й камінь не залишають на собі сліду від мокасинів. — Ану, Ункасе, підштовхни пірогу ближче до берега. На піску сліди дуже помітні. Обережніше, обережніше! Не треба торкатися берега, інакше ці пройдисвіти дізнаються, в якому місці ми відчалили.

Молодий могіканин зробив усе, як звелів мисливець. Після цього Соколине Око поклав біля води великий камінь, по якому треба було йти до човна, і зробив

офіцерам знак посісти свої місця. Потім він сам сів у пірогу, не залишивши на березі жодних слідів.

Гейворд мовчав, поки обидва індіанці відводили пірогу на деяку відстань від розвалин форту, а потім запитав:

— Що ж змушує нас так таємниче від'їжджати?

— Якби кров онайди не забарвила ці хвили, то ви б не поставили такого запитання, — відповів мисливець. — Хіба ви забули ту гадину, яку підстрелив Ункас?

— Ні, але ж ви казали, що він був один, а мерців нічого боятися. Та й авторитет генерала Мунро врятував би вас від гніву наших союзників, тим паче, що пройдисвіт заслужив на таку долю. Сподіваюся, ви не змінили зазначений маршрут через цю незначну обставину?

— Чи не думаєте ви, що куля того ошуканця звернула б убік, якби на її шляху стояв сам король? — запитав мисливець. — Чому ж тоді великий француз не поховав томагавки гуронів, якщо слово білого має хоч якусь владу над індіанцями?

— За це генерал Монкальм відповість перед Богом, — сказав Гейворд, тим часом як Мунро тяжко зітхнув.

Уже вечоріло, коли наші друзі досягли вузьких місць Горикену. Пірога безшумно пливла повз численні маленькі острови. Це була дорога, яку Монкальм обрав зі своєю армією, і мандрівники не могли знати, є тут поблизу індіанці чи немає.

Чингачгук відклав своє весло вбік, а Ункас і мисливець і далі спрямовували човен вузькою протокою, де кожен пройдений фут міг наблизити їх до нової небезпеки. Погляд сагамора перебігав зі швидкістю блискавки від одного острова до іншого, від куща до куща, стрибав по голих скелях і лісовій гущавині.

Раптом, на знак старого могіканина, Ункас і мисливець перестали гребти.

— Хуг! — злетіло з уст Ункаса майже тієї-таки миті, як його батько подав сигнал про близьку небезпеку.

— Що трапилося? — запитав Соколине Око. — Озеро гладеньке мов дзеркало, і я можу бачити на милі вперед...

Чингачгук підняв своє весло і вказав їм кудись убік. Гейворд простежив за його жестом.

На відстані кількох сажнів перед ними лежав один зі згаданих маленьких острівців. Він здавався тихим і спокійним, ніби на нього ніколи не ступала людська нога.

— Я не бачу нічого, крім землі й води, — сказав майор.

— Тихо! — перебив його мисливець, — Чингачгук нічого не робить без причини. Це лише тінь, але в ній дуже мало природного. Майоре, ви, певно, бачите туман, що висить над островом?

— Так, він здійснюється з води.

— Це відомо кожній дитині. Проте що означає темна смуга, що облямовує туман ізнизу? Схоже, це дим від багаття, яке вже майже згасло.

— Тоді причалимо до острова й огляньмо це місце. На такому маленькому клаптику землі може перебувати лише невелика кількість людей.

— Якщо ви судитимете про хитрість індіанців із погляду білого, то легко схибите і, швидше за все, поплатитесь за це власним життям. Ми можемо обрати одне з двох: або повернутись назад, облишивши будь-яку думку про переслідування гурона, або хутко промчати на своєму човні між цими островами.

— Тоді вперед, уперед! — закричав молодий чоловік, і могікани налягли на весла. За незначний час

вони досягли місця, з якого стало видно північний берег підозрілого острівця, що раніше був схований від їхніх очей.

— Дивіться, — прошепотів Соколине Око, — два човники та слід від багаття! Цим паскудам, напевне, очі заволік туман, інакше ми б уже почули їхній воювничий поклик. Мерщій обігнімо острівця, аби не потрапити під їхні кулі.

Гуркіт пострілу з рушниці й голосне виття з острова перервали його слова, а вмить потому дикуни кинулись у свої човники, які невдовзі застрибали на хвилях.

Як помітив Гейворд, дії ворогів не справили жодного враження на могікан і мисливця — вони навіть почали сильніше гребти, так що маленький човен майже летів по поверхні води.

— Тримай їх на такій самій відстані, Чингачгуче, — сказав Соколине Око. — У цих гуронів жодна рушниця не б'є так далеко, а «звіробій» їх дістане.

З такими словами він підняв свою рушницю, але вигук Ункаса змусив його зупинитися.

— Що трапилося? — запитав Соколине Око. — Своїм криком ти врятував життя одному з гуронів. Навіщо ти це зробив?

Ункас указав на скелястий берег, звідки до них прямував другий човен.

Тільки тепер усі усвідомили небезпеку свого становища. Мисливець відклав рушницю вбік і знову взявся за весла, а Чингачгук скерував пірогу до західного берега, щоб збільшити відстань між ними і їхніми новими ворогами.

Дикі переможні вигуки нагадали мандрівникам про тих, хто переслідував їх від маленького острова. Навіть Мунро вийшов із заціпеніння.

— Зупиніться! — закричав генерал. — Даймо бій цим дикунам!

— Хто бажає перемогти індіанців, — заперечив Соколине Око, — той мусить без фальшивих гордоців навчитися цього у них-таки. Спрямуй човен просто до берега, Чингачгуче. Ми випередимо тих чортів.

Веслярі почали напружено працювати, завдяки чому гурони не змогли скористатися своєю вогнепальною зброєю. Але втікачі докладали чимало зусиль, аби відірватися від погоні, й це не могло тривати довго, до того ж переслідувачі перевершували їх чисельністю.

Гейворд із хвилюванням помітив, що Соколине Око почав стурбовано роззиратися на всі боки, ніби шукаючи інший спосіб полегшити їхнє становище.

— Скеруй човен у тінь, далі від сонця, — сказав мисливець. — Я бачу, що один із бузувирів узявся за рушницю, а нам одна прострелена рука коштуватиме скальпів. Греби геть від сонця, щоб острів став перпоною між нами й гуронами.

Порада Соколиного Ока виявилася дуже корисною. На невеликій відстані від них лежав довгий острів, і, коли вони проминули його, переслідувачі змушені були об'їхати суходіл з іншого боку.

Наші друзі скористалися цією обставиною, напружили всі свої сили, і, коли обидва човни знову виплили з-за острова, з'ясувалося, що вони неабияк виграли у відстані. Гейворд, спостерігаючи за ворогами, вигукнув:

— Гурони збираються стріляти! А оскільки вони на одній лінії з нами, то навряд чи схиблять.

— Лягайте на дно човна, майоре, — сказав Соколине Око. — І ви теж, генерале!

Гейворд, усміхнувшись, зазначив:

— Хіба можуть старші чини ухилятись і ховатися, коли воїни стоять під вогнем?

— Боже мій! — вигукнув мисливець. — Ось вона, справжня мужність білого, яка межує з нерозважністю!

Цієї миті почулися постріли і куля вибила з рук Чингачгука легке весло, відкинувши його далеко вперед.

Гурони привітали цей постріл виттям і збільшили вогонь. Ункас спрямував човен таким чином, щоб його батько міг дістати своє весло, та індіанці взяли-ся гребти ще завзятіше.

З човників переслідувачів чулися вигуки: «Великий Змій! Довгий Карабін! Прудконогий Олень!»

— Чи не хочете повеслувати за мене, майоре? — запитав Соколине Око. — Мій «звіробій» зуміє їм відповісти.

Гейворд узявся за весла, намагаючись компенсувати брак веслярського вміння тією завзятістю, з якою він почав гребти. Соколине Око швидко прицілився, вистрілив — і гурон, що стояв на носі човна, упав. Його товариші опустили весла, й обидві ворожі піроги, наблизившись одна до одної, зупинилися.

Могікани скористались із цього, щоб перевести дух, тим часом як Гейворд і далі веслував, не складаючи рук. Батько й син глянули один на одного, воліючи переконатися, що куля не зачепила нікого з них. Великі краплі крові стікали з плеча Чингачгука, і коли вождь помітив, що погляд сина прикутий до цього місця, він зачерпнув долонею води та промив рану, давши зрозуміти, наскільки нікчемною є ця подряпина.

— Послухайте, майоре, гребіть не так сильно, — попросив мисливець, — інакше ми вийдемо на відстань, що перевищує дальність пострілу з рушниць,

а я хотів би послати цим чортам іще один гостинець зі свого «звіробоя».

— Але ви забуваєте про нашу справу, — заперечив Гейворд.

— Мої доньки! — вигукнув Мунро. — Не бавтеся більше пекучою журбою батька! Віддайте мені швидше моїх дітей!

Мисливець, звиклий коритися старшим та особам, які посідають більш високе становище, ніж він сам, опустил свою рушницю. Потім він із жалем подивився на ворожий човник і замінив на веслах утомленого Гейворда.

Оскільки його зусилля охоче підтримали обидва могікани, то вони хутко відірвалися на значну відстань від ворогів. Гейворд полегшено зітхнув.

Тепер озеро значно розширилось і шлях їхньої піроги лежав уздовж скелястого берега. Острови траплялися дедалі рідше. Усе повільнішими та правильнішими ставали удари весел, але замість того, щоб спрямувати човен до західного берега, куди вела мета їхньої подорожі, обачні індіанці трималися ближче до тих гір, через які Монкальм повів свою армію до неприступної фортеці Тикондерога.

У такій завбачливості, можливо, не було потреби, оскільки гурони припинили переслідування. Проте могікани веслували ще протягом кількох годин, доки не досягли бухти на північному краю острова.

Тут човен причалив, і маленький загін висадився на берег. Соколине Око в супроводі Гейворда зійшов на невелике узвишшя й окинув знавецьким поглядом місцевість, після чого привернув увагу свого супутника до невеличкого чорного предмета, що бовванів на березі.

— Бачите? За що може сприйняти цей предмет око білої людини? — запитав він.

— Зваживши на досить значну відстань, яка відокремлює нас, я сприйняв би його за птаха...

— Це човник із хорошої березової кори, який належить підступним мингам. Пройдисвіти, напевно, зайняті своєю вечерею, а з настанням темряви вони, швидше за все, кинуться нас наздоганяти. Нам треба навести їх на хибний слід, інакше ми не зможемо переслідувати Хитру Лисицю.

— Значить, ми не можемо гаяти жодної хвилини.

— Мені не подобається той легкий дим, що підіймається за скелею. Клянуся своїм життям, що це — сигнал і що бачать його не тільки наші очі. Проте словами справі не зарадиш, час діяти.

Соколине Око замислено пішов назад до берега, сповістив могіканам свої припущення, і між ними розпочалася серйозна нарада. Ледве вона закінчилась, як усі троє взялися за виконання прийнятого ними рішення.

Вони витягли човен із води й понесли його на плечах углиб лісу, при цьому намагаючись залишати помітні сліди. Дійшовши до струмка, чоловіки перетнули його вбрід і наблизилися до голої скелі. Тут, де їхні сліди вже не були помітними, вони повернули назад, до того самого струмка, але цього разу йшли з надзвичайною обережністю. Таким чином, пересуваючись річищем струмка, вони дісталися самого озера і там знову опустили пірогу на воду. Невеликий виступ берега став для них сховком від зацікавлених поглядів, і вони спокійно попливли далі, доки мисливець не вирішив, що вже час пристати до берега.

На новому місці висадки подорожні дочекалися вечора, а потім знову сіли в пірогу і з усілякими запобіжностями переправилися на західний берег.

Знову витягнувши човен із води, друзі ретельно сховали його в кущах, після чого взяли свою зброю та припаси.

Соколине Око оголосив Гейвордові й Мунро, що нарешті прийшов час розпочати серйозні пошуки обох дівчат.

Глава XXI

Маленький загін дійшов до кордонів місцевості, яка й тепер так само мало відома жителям Штатів, як аравійські пустелі або монгольські степи. Але Соколине Око й могікани йшли уперед з відвагою людей, звиклих до труднощів, утрат і небезпек.

Після дуже стомливого переходу вони зупинилися, розклали багаття і стали на ночівлю. За їхнім прикладом обидва англійські офіцери поринули в сон, хоч і неспокійний. Удосвіта наші друзі продовжили свою подорож.

Коли вони пройшли кілька миль, кроки мисливця уповільнилися. Він часто зупинявся, щоб глянути на кору дерев, що траплялись їм на шляху, і не пропускав жодного струмка. Соколине Око звертав увагу не лише на кількість води в ньому, а й на швидкість течії, колір. Коли його опановував сумнів, він радився з могіканами.

Одного разу їхня нарада тривала більше ніж звичайно, і мисливець повідомив Мунро й Гейворда, що вони опинились у складному становищі.

— Коли я побачив, що шлях гуронів веде на північ, — розпочав він, — то вирішив, що вони будуть триматися долин і місць між Гудзоном та Горикеном, доки не дістануться витоків канадських рік, які ведуть у самісіньке серце французьких земель. Але ми вже підійшли до Скаруну — і не натрапили ще на жоден слід! Людині властиво помилятися, і, можливо, ми обрали хибну дорогу.

— Крий нас, Боже, від такої помилки! — вигукнув Гейворд. — Чи не порадить чого-небудь Ункас?

Молодий могіканин відповів на це прохання жвавим поглядом. Наче прудкий олень, він скочив на маленький горбок, що стояв перед ними, і з урочистим виглядом зупинився перед грудкою свіжої землі, напевно, нещодавно наритою якоюсь твариною.

— Він знайшов слід! — вигукнув мисливець, поспішаючи до юнака. — Так, у цього хлопця пильне око й проникливий розум.

— Дивно тільки, що він так довго мовчав, — зазначив Гейворд.

— Дивним було б, якби він заговорив без дозволу. Ні, ні! Звісно, ваші юнаки, нахапавшись знань із книжок, часто випереджають своїх батьків. Але там, де вчителем є життєвий досвід, учень уміє цінувати старших і поважати старість.

— Дивіться! — вимовив Ункас, указуючи на північ і на південь, куди вели сліди. — Чорнява дівчина пішла в ліс.

— Це щастя, велике щастя! — скрикнув мисливець. — Ви бачите кінські сліди? Цей гурон подорожує ніби білий генерал. Напевне, він втратив глузд. Треба глянути, чи немає слідів від коліс екіпажа, — додав він, посміхаючись. — Таки стережися, що цьому дурневі заманеться подорожувати в кареті, і він не помітить, як за ним спостерігають три пари найпильніших очей у всій Америці.

Гарний настрій мисливця і надзвичайний успіх пошуків після пройдених майже сорока миль повернули нашим друзям надію.

Того-таки дня, дійшовши до берегів річки Скарун, вони дісталися місця, де гурон, вочевидь, зупинявся. Обвуглені гілки лежали поблизу джерела, поряд ва-

лялися рештки дичини, а на кущах залишилися начні прикмети недавнього перебування тут коней. Проте саме в цьому місці слід раптово обривався. Сліди копит свідчили, що тварини самі по собі блукали поруч, шукаючи поживи.

Нарешті Ункас і Чингачгук знайшли яскраві докази того, що ті, кого вони так довго шукали, перебували тут незадовго до їхнього приходу. Чингачгук повідомив про це відкриття своїм супутникам. Поки він розмовляв із ними, Ункас вивів із-за кущів пару коней з розірваними сідлами й попонами.

Дивлячись на них, можна було стверджувати, що минуло вже кілька днів, як тварин кинули напризволяще.

— Що це означає? — спитав Гейворд, бліднучи й роззираючись навсібіч, немов побоюючись знайти страшну відповідь на незрозумілу загадку.

— Те, що наша подорож завершується і що ми тепер на землі ворога, — відповів мисливець. — Якби пройдисвіт поспішав, а у дівчат не було коней, щоб устигати за ним, то він, можливо, зняв би з них скальпи. Утім, не боячись переслідування, він не зачепив жодної волосинки на їхніх головах. А щодо лихого поводження з жінками, то на це не здатен навіть минг, хай він страшенно розлючений. Проте, зазвичай, індіанець удається тільки до свого томагавка. Навряд чи він зневажить жіночу честь. Ні, ні, я чув, що французькі індіанці прийшли в ці місця, щоб полювати на оленів, отож ми, певно, стоїмо біля їхнього табору. Але гурони рушили далі. Нам треба відшукати стежку, якою вони вийшли з табору.

Із цими словами Соколине Око й могікани розпочали ретельні пошуки, які дуже довго залишалися безрезультатними, аж поки, нарешті, Ункасові не по-

таланило знайти на дні висохлого струмка слід від мокасинів.

— Цей юнак може уславити своє плем'я! — вигукнув мисливець. — Одначе це не слід індіанця; нога занадто спирається на п'яту, а відбиток передка занадто широкий... — Нахилившись нижче, він упізнав слід ноги Давида, що змінив черевики на мокасини.

— Тепер я про все здогадуюся, — сказав мисливець. — Гурон примусив співака йти вперед, а інші йшли по слідах його величезних лапиц.

— А дівчата?.. — промурмотів Гейворд.

— Їх несли на руках, аби збити переслідувачів із пантелику. Але я поручуся, що небавом ми побачимо сліди маленьких прекрасних ніжок.

Невеличкий загін знову рушив уперед, ідучи річищем струмка і не відриваючи очей від слідів, доки струмок не завернув за величезну скелю. Тут чоловіки зупинилися, воліючи переконатись у тому, чи не залишили гурони річище струмка саме в цьому місці.

Щастя, що вони здогадалися зупинитись, бо спритний і бачущий Ункас зумів відшукати відбиток ноги на шматку моху. Тримаючись потрібного напрямку, молодий індіанець вийшов до низькорослого чагарника, де втрачені сліди знову знайшлися — так само чіткі та свіжі, як то вони були доти, доки не ввійшли у річище струмка.

— Гм... Це задумано з геть чисто індіанською хитрістю, яка, звісно, запаморочила б голову білому, — зазначив мисливець.

— Хіба ми не підемо далі? — запитав Гейворд.

— Терпіння, майоре, терпіння! Дорогу ми знайшли, але все ж треба добре роздивитись. Ось тут пройшли три пари мокасинів і дві маленькі ніжки. Дивно, як людська істота може ходити такими маленькими ніжками.

— Тендітні ноги моїх дочок не створені для цих поневірянь, — вимовив Мунро, з батьківською ніжністю дивлячись на маленькі відбитки. — Напевне, ми знайдемо бідолашок у лісі зомлілих або навіть неживих.

— Ні, ні! — заперечив Соколине Око. — З відбитків бачимо, що їхні кроки були легкими і помірними. А ось співак, як видно, відчував біль у ногах — про це свідчить його слід. Дивіться, він просто волочив свої ноги, ніби йдучи на лижах.

Незабаром друзі з іще більшим завзяттям продовжили свій шлях, окрім того Гейворд і Мунро напружили всі свої сили, щоб устигати за мисливцем і могіканами. Ніхто з них не мав сумнівів щодо правильності обраного шляху, оскільки гурони навіть не намагалися приховувати своїх слідів. Після години ходьби Соколине Око уповільнив крок і став занепокоєно роззиратися на всі боки, ніби відчуваючи небезпеку. Нарешті він зупинився та сказав могіканам:

— Я відчуваю, що гурони десь поблизу! Он там, між верховіттям, просвічує небо, і ми, напевно, перебуваємо коло їхнього табору. Чингачгуче, йди праворуч від схилу гори, Ункасе — ліворуч, берегом ріки, а я піду прямо по слідах. Якщо щось трапиться, то наш умовний знак — триразовий крик крука. Я тільки-но бачив цих хижаків, що, до речі, цілком може свідчити про те, що лігво гуронів близько.

Гейворд пішов за своїм провідником. Йому нетерпеливилося якомога швидше побачити ворога, котрего вони так ретельно розшукували. Соколине Око попросив майора обережно підійти до узлісся, облямованого низькорослим чагарником, і там зачекати його, поки він з іншого боку дороги роздивиться деякі підозрілі предмети.

Гейворд підкорився і невдовзі став очевидцем несподіваного видовища, яке вразило його своєю незвичністю й новизною.

На невеликій відстані від того місця, де він стояв, струмок перетворився на маленький ставочок, на березі якого стояв ряд охайних осель, круглих землянок, очевидно добре пристосованих для захисту від негоди. Це село спочатку здалося Гейвордові відлюдним, але незабаром він побачив кілька постатей. Окрім того, з двох-трьох хатинок визирнули темні голови. Якоїсь миті все ожило. Темні істоти так хутенько перебігали з одного місця на інше, що майор ніяк не міг їх роздивитися.

Стривожений цими незрозумілими рухами, він хотів був подати сигнал, аж раптом почутий поблизу шурхіт гілок примусив його глянути в інший бік.

Юнак здригнувся від несподіванки, побачивши не далі як за двісті кроків від себе індіанця. Лишень один погляд на нього переконав Гейворда, що той його не помітив. Індіанець, здавалося, так само, як і майор, спостерігав за селом і дивними пересуваннями його мешканців. Виразу його обличчя не було видно через грубу розмальовку, а втім, Гейвордові здалося, що його обличчя мало на собі відбиток радше якоїсь туги, ніж люті.

Голова індіанця була поголеною, за винятком класичного пасма волосся на маківці, в яку було встромлено кілька соколиних пір'їн. Подертий плащ прикривав його тіло, а нижній одяг складався із сорочки, рукави якої заміняли індіанцеві штани. Напівголі ікри були дуже подряпані, а ноги — взуті в мокасини з ведмежої шкіри.

Коли до майора нечутно підійшов Соколине Око, Гейворд швидко шепнув йому:

— Ви маєте рацію, це їхній табір. А ось і один із дикунів.

— Гм... — Соколине Око здивовано вглядався в дивну постать індіанця. — Це не гурон і взагалі не воїн одного з канадських племен. — Проте, судячи з його вбрання, він пограбував якогось білого чоловіка. Зброї в нього, здається, немає.

— Але він може переполошити все село, якщо побачить нас.

Мисливець ошелешено подивився на свого співбесідника і залився тим беззвучним, але веселим сміхом, який був однією з особливостей його характеру.

— Усе село! — повторив він. — Тоді не спускайте з нього очей, а я підкрадуся ближче і спробую захопити його живцем.

Мить по тому мисливець був уже в кількох кроках від індіанця. Тієї-таки миті почувся сплеск води і Гейворд побачив, як сотні темних істот кинулись у ставок.

Дикун витяг шию, з дурнуватою цікавістю спостерігаючи за ними. Ось тоді рука Соколиного Ока була вже готова схопити його за горло, але, на подив Гейворда, мисливець опустил її, знову засміявся без явної причини і, легко поплескавши індіанця по плечу, сказав:

— Ну що, друзяко? Чи не збираєтеся ви навчати співати бобрів?

— Чому ж ні? Вони, напевне, не бояться втратити розум.

Легко собі уявити Гейвордів подив: індіанці відразу перетворилися на бобрів, страшний ворог виявився його відданим другом Давидом Гамутом. Присутність останнього розбурхала в майорові бажання хоч щось дізнатися про сестер, і він умить опинився біля своїх товаришів.

Соколине Око тим часом не міг угамувати свого сміху, повертаючи вірного Давида на всі боки і запевняючи, що гурони його вдало причепурили. Відтак він подав умовний сигнал могіканам і звернувся до співака:

— Ну, розповідайте! Де дівчата?

— У полоні в цих язичників! — відповів Давид. — На щастя, попри душевну тугу, вони здорові й не знеславлені.

— Обидві? — запитав Гейворд, ледве зводячи дух.

— Обидві.

— Благослови вас Боже за цю звістку! — вигукнув Мунро. — Значить, я зможу обійняти своїх дітей, здорових і неушкоджених.

— Гм... Так швидко на це не можна розраховувати, — зауважив Давид. — Ватажок дикунів — справжній диявол, якого може приборкати тільки всемогутній Бог.

— І де ж цей пройдисвіт? — запитав Соколине Око.

— Сьогодні він пішов полювати лосів, а потім, як я чув, вони хочуть іти далі, до кордонів Канади. Старшу дівчину відвели в полон у сусіднє плем'я, оселі якого розташовані он за тією чорною скелею. Молодша залишилася серед гуронських жінок, табір яких розташовано всього у двох милях звідси.

— Аліса! Моя ніжна Аліса! — прошепотів Гейворд. — Бідолашна, вона позбавлена товариства своєї сестри.

— А чому вони вас залишили на волі? — розпитував Соколине Око.

Співак відповів зі зворушливою покорою:

— Сила мого священного співу вчинила диво! Мені дозволено вільно пересуватися.

Мисливець, ляснувши себе рукою по лобі, сказав:

— Індіанці не здолають лиха недоумкуватим. Але якщо ви були на свободі, то чому не повернулися назад і не сповістили нас про все?

— Хоча моя душа звеселилася б, знову побачивши християнські житла, — просто відповів Давид, — я таки волів бути поруч із довіреними мені ніжними душами, що перебувають у полоні.

Чоловіки з теплою вдячністю потиснули співакові руку. Соколине Око при цьому сказав Давидові:

— А ось, друже, і ваш верескливий інструмент! Я хотів був викинути його у воду, але, знаючи, як ви його цінуєте, вважав за потрібне зберегти його для вас.

Гамут узяв камертон із почуттям величезної радості й хотів одразу ж скористатися ним, проте Гейворд утримав його від доброчесного поривання, поставивши йому безліч запитань стосовно сестер.

Давидова розповідь була короткою.

Діставшись вершини гори, Магуа почекав слухного моменту, відтак вирушив далі й пішов західною стороною Горикену до Канади. Оскільки гурон добре знав дорогу й не боявся переслідування, то подорож не була ні дуже швидкою, ані втомливою. Присутність Давида Магуа терпів, оскільки навіть він відчував повагу, яку індіанці мають до людини, в голові якої оселився Великий Дух.

Прийшовши з полонянками в табір свого племені, Магуа вчинив згідно зі звичаями індіанців: розлучив дівчат.

Кору він відправив до племені, яке зупинилось у найближчій долині. Давид не міг знати, що це за плем'я і які в нього звичаї. Він знав тільки, що в останній експедиції французів вони не брали участі, хоча й належали до числа союзників Монкальма.

— А чи бачили ви їхні ножі? — перебив співака Соколине Око. — Якої вони роботи, англійської чи французької?

— Я не думав про такі абищиці, а дбав лише про те, щоб утішити дівчат.

— Може, настане час, коли ви припините дивитися на ніж індіанця як на марну річ, — зазначив мисливець із неприхованою зневагою. — Чи не помітили ви бодай особливостей їхнього розфарбування?

— Так, вони мають на собі зображення огидної черепахи.

— Хуг! — вигукнули одночасно обидва могіканина, а Соколине Око похитав головою, наче дізнавшись важливу, але дуже неприємну новину. Потім усі троє почали розмовляти між собою делаварською говіркою.

Чингачгук під час цієї розмови підніс руку і вказав нею на свої груди, ніби бажаючи надати більшої виразності своїм словам. Гейворд побачив, що на його грудях блакитною фарбою намальовано зображення тварини, згаданої Давидом.

У той самий час Соколине Око звернувся до майора:

— Ми зробили відкриття, яке з Божої волі може виявитися для нас як хорошим, так і поганим. Сагамор походить зі шляхетної крові делаварів і його вважають великим вождем цих «черепах». Із розповіді Давида ми дізналися, що багато побратимів нашого друга є серед того племені, про яке говорив співак. Наш шлях стає тепер небезпечнішим, бо друг, обличчя якого відвернене від нас, може стати нашим найлютішим ворогом.

— Поясніть мені чому, — попросив Гейворд.

— Це старовинний і сумний переказ, до якого я переходжу дуже неохоче, тим більше, що головна про-

вина лежить на блідолицих. Після тривалого протистояння брат підняв томагавк на брата і делавари почали воювати разом із цими мингами.

— Тож Кору утримують серед частини цього племені...

Соколине Око ствердно кивнув, і Гейворд висловив бажання негайно вирушити в дорогу, щоб звільнити сестер. Навіть Мунро прочунав від своєї летаргії та втрутився в спільну розмову.

Але мисливець узявся переконувати їх, що поспіх може тільки зіпсувати справу.

— Було б найкраще, — сказав він, — якби наш співак подався до цього племені та сповістив дівчат про те, що ми вже близько. Потім, за допомогою сигналу, ми знову викличемо його. Чи можете ви відрізнити каркання ворона від крику степового півня, друже? — звернувся він до Давида.

— Так, це чудовий птах із м'яким меланхолійним голосом, тільки такт не зовсім правильний.

— Про це зараз не час думати, — сказав Соколине Око. — Але якщо вам подобається цей звук, то нехай нашим сигналом буде триразовий посвист степового півня. Зачувши його, ви маєте квапитися на те місце, звідки він пролунав.

— Я піду з ним, — утрутився Гейворд.

— Ви! — закричав здивований мисливець. — Хіба вам життя набридло?

— А хіба Давид не є живим доказом того, що й гуронам властиве співчуття?

— Так, але Давид уміє володіти своїм горлом так, як не годна жодна нормальна людина.

— Ну й я вдам божевільного. Я на все готовий, аби звільнити тих, кого люблю. Облиште ваші переконання, моє рішення непохитне.

Соколине Око, звиклий до Гейвордової поступливості, з подивом глянув на нього, а молодий чоловік, не дочекавшись відповіді, додав:

— Ви знаєтеся на перевдяганні. Уберіть мене, розфарбуйте — словом, оберніть мене на кого завгодно, хоч на блазня. Ви чули, що повідомив нам цей вірний супутник сестер: індіанці належать до двох різних племен, а може, й народів. У одного з них, що вважається гілкою делаварів, перебуває та, яку ви називаєте «чорнокосою». Інша, молодша, перебуває, без сумніву, в руках наших ворогів гуронів. Моя молодість, мужність і звання зобов'язують мене відважитися на визволення Аліси, а ви й ваші друзі мусите в цей-таки час визволити Кору.

Коли молодий офіцер говорив ці слова, очі його палали так яскраво, що Соколине Око, котрий добре уявляв усю небезпеку такого заходу, не став сперечатися з ним.

— Ну що ж, нехай буде по-вашому, — мовив він, посміхаючись. — Ідіть до Чингачгука, він умить перетворить вас на справжнє опудало за допомогою своїх фарб, так що ви й самі себе не впізнаєте.

Чингачгук дійсно так по-мистецьки розфарбував Гейворда, що з його знанням французької мови той легко міг зійти за лицедія, котрий прибув із фортеці Тикондероги.

Соколине Око дав юнакові кілька порад, домовився з ним про сигнали та призначив місце, де вони мали зустрітися на випадок успішного завершення їхньої справи.

Прощання Гейворда з Мунро було теплим і щирим. Потім Соколине Око відвів майора вбік і повідомив про свій намір залишити ветерана в надійному місці під охороною Чингачгука, тим часом як вони з Унка-

сом будуть розшукувати народ, який вважається гілкою делаварського племені. На прощання мисливець із глибокою задусевністю вимовив:

— Нехай Господь не залишає вас! Ви виявили мужність, і я поважаю вас за це. У вас хоробре серце, але повірте засторозі досвідченої людини: щоб перемогти мингів, вам доведеться скористатись усією своєю хоробрістю, а особливо проникливістю, якої, на жаль, не навчають ваші книжки. Благослови вас Боже! Якщо гуронам вдасться зняти ваш скальп, я обіцяю: вони заплащать своїми життями за кожную волосинку з вашої голови.

Гейворд щиро потиснув мисливцеві руку, знову нагадав йому про свого старого друга, а потім дав знак Давидові, щоб той вів його.

Шлях Давида й Гейворда пролягав якраз через колонію бобрів, уздовж берега ставка. Тільки-но майор залишився наодинці зі своїм слабким, так мало придатним для якоїсь відважної справи супутником, він уперше подумав про небезпеку, на яку себе наражав. Але перед ним виникало кохане обличчя Аліси в усій своїй чарівності — й про всіляку небезпеку було забуто.

Обігнувши берег ставка, вони звернули вбік і почали підійматися схилом невеликого пагорба, що стояв серед рівнини. Через півгодини ходьби подорожні досягли краю галявини, яку колись, напевне, населяли бобри.

Гейворд трохи уповільнив ходу, перш аніж вони вийшли з лісу, й уважно роззирнувся навколо. По той бік галявини, де з шумом падав струмок, він помітив до шістдесяти хиж, побудованих із брусів, гілок і землі. Їх було безладно розкидано, так що красою й чистотою своєю вони значно поступалися перед баченими ним раніше хатками бобрів. У сутінках здивований

погляд майора міг розрізнити від двадцяти до тридцяти постатей, які по черзі вставали з високої трави, що росла перед хижками, а потім раптово зникали, ніби провалювались крізь землю. Давид, помітивши, що його товариш зупинився, сказав:

— Тут чимало благодатного ґрунту, і я можу без жодного лукавства зазначити, що з часу мого перебування тут якесь добре насіння впало в родючу землю. Шкода тільки, що ці люди нехтують свій природний хист. Я небагато бачив людей, які мають такі здібності до псалмоспівів, як оці язичники.

— Про кого ви говорите?

— Про цих дітей диявола, котрі гаять час на такі забавки.

Тим часом ватага юних індіанців видала таке страшне виття, що Давид швидко заткнув свої вразливі вуха, а Гейворд, усміхнувшись, рішуче вимовив:

— Ходімте ж туди.

Глава XXII

Давид і Гейворд раптом опинилися серед натовпу дітей, що бавились, але, побачивши прибульців, заволали в один голос і миттю зникли з очей. При цьому темні голі тіла дітлахів так мало відрізнялися від навколишньої трави, що здавалося, ніби їх поглинула земля. Але, придивившись, Гейворд помітив там і тут спрямовані на нього цікаві погляди.

Дитячий вереск привернув увагу дюжини воїнів, які, озирнувшись, із похмурим виглядом чекали наближення іноземця.

Давид, якого ця сцена не вразила, вів Гейворда просто до тієї хижі, перед якою юрилися воїни. Ця

будівля, незграбно споруджена з гілок і кори, була найбільшою в селі й слугувала місцем для зборів громади.

Гейворд намагався йти якомога невимушено, хоча в нього сироти виступили на шкірі, коли він опинився в безпосередній близькості від нещадних ворогів. Проте зовні він був зовсім спокійним. Ідучи за Давидом, Гейворд увійшов до хижі й, витягнувши в'язку гілок сафраса з вороху в кутку, мовчки сів на неї. Воїни, які увійшли за прибульцями, стали навпроти них, не виказуючи жодного зацікавлення або нетерплячки.

Нарешті наперед виступив старший воїн, звертаючись до Гейворда мовою веяндотів, або гуронів, якої юнак не розумів. Проте, судячи з жестів, його слова мали явно дружельюбний зміст.

— Чи не говорить хтось із моїх братів англійською або французькою? — запитав Гейворд французькою мовою.

Відповіддю на це запитання була могильна тиша.

— Мені шкода, — вів далі майор, намагаючись як можна чіткіше вимовляти кожне слово, — що жоден із цього мудрого й хороброго племені не розуміє мови, якою говорить великий монарх зі своїми дітьми. Його серце сповнилося б туги, якби він дізнався, що червоні воїни виказують до нього обмаль поваги.

Тривала довга й урочиста пауза, під час якої дикуни жодним рухом не виявили того враження, яке справили на них слова майора. Нарешті старий воїн, той, що вже раніше розмовляв із Гейвордом, звернувся до нього канадською говіркою:

— Але хіба великий батько, говорячи зі своїми дітьми, вживає мову гуронів?

— Він не робить жодної різниці між своїми дітьми, хоч би якою була їхня шкіра — біла, червона чи чор-

на, — ухильно відповів Гейворд, — хоча з усіх своїх дітей він найдужче любить хоробрих гуронів.

— А що він скаже гуронам, — запитав хитрий вождь, — коли йому донесуть про кількість скальпів, які п'ять ночей тому були на головах інгізів?

— Це його вороги, — сказав Гейворд, мимохіть здригаючись, — і він, звісно, скаже: «Добре, мої гурони дуже хоробрі».

— Проте, як видно, наш канадський батько не думає так. Замість того, щоб нагородити своїх індіанців, він звертає погляд у минуле. Він дивиться на мертвих інгізів, а не на гуронів. Тож що це означає?

— Такий великий вождь, як він, має в голові більше думок, аніж слів. Він озирається назад, щоб подивитися, чи не крадуться вороги по його слідах.

— Човник убитого воїна не попливе більше Горикеном, — похмуро вимовив дикун. — Його вуха відкриті для делаварів, наших ворогів, які вливають у них брехню.

— Цього не може бути. Він відрядив мене до своїх дітей — гуронів, які живуть біля великих озер, щоб запитати, чи немає серед них хворих, аби я, людина, яка знається на мистецтві лікування, міг зцілити їх.

Під час мовчання, яке запанувало після цих слів, очі дикунів уп'ялися в Гейворда, наче вони хотіли зрозуміти, що в цих словах є правдою, а що ні.

— Хіба мудрі люди, що живуть у Канаді, зафарбовують свою шкіру? — запитав знову дикун. — Адже вони вихваляються, що їхня шкіра є білою.

— Коли індіанський вождь приходить до своїх білих братів, — спокійно заперечив Гейворд, — він знімає свій одяг зі шкіри бізона і вбирається у запропоновану йому сорочку. Мої брати дали мені фарби, щоб я розмалював себе.

Глухий схвальний шепіт почувся у відповідь на ці улесливі слова, і Гейворд вдихнув вільніше. Невдовзі інший воїн забажав звернутися до нього з промовою. Та ледве він розтулив рота, як із лісу донісся глухий, але страшний звук, за яким почулося люте виття. Усі воїни вибігли з хижі до того місця, звідки пролунав шум. Гейворд, вийшовши за ними, опинився серед юрби чоловіків, жінок та дітей. Молоді й старі, здорові та хворі — усі вони радісно кричали та плескали в долоні.

Група воїнів, що показалаь із хащів, повільно прямувала до селища. Один із них, що йшов попереду, ніс коротку жердину, на якій висіло кілька скальпів. Неможливо змалювати той дикий захват, з яким індіанці зустріли переможних воїнів свого племені. Усе селище почало ворухитися. Чоловіки, розмахуючи ножами над своїми головами, стали в два ряди, створивши живу вулицю, якою індіанці йшли аж до своїх осель.

Жінки хапали сокири, ломаки і все, що траплялося під руку, щоб узяти участь у жорстокій розвазі, яка мала невдовзі розпочатися. Навіть діти не хотіли відставати від дорослих; хлопчаки, які ледве тримали зброю, вихоплювали з-за пояса своїх батьків томагавки і продиралися в їхні лави. Повсюди височіли купи хмизу, які жінки почали розкладати, щоб освітити дорогу прибулим одноплеменцям, і червоне полум'я багать робило цю картину ще жакливішою.

Трохи попереду прибулих воїнів стояли двоє полонених, вочевидь обраних головними учасниками майбутнього видовища.

Облич їхніх не можна було роздивитися, тільки видно було, що вони по-різному сприймають те, що сталося.

Один із них, готовий як герой прийняти свою долю, стояв із високо піднесеною головою. Інший натомість похилився, опутивши очі під тягарем жаху або сорому.

Наш шляхетний Гейворд, хоч і намагався заглушити свої почуття, проте дуже співчував першому. Він підійшов ближче до шереди воїнів, але в цей час почувся сигнал, за яким розляглося дике виття.

Зажурений бранець і далі стояв нерухомо, тим часом як інший зі спритністю оленя зробив довгий стрибок, але, замість швидко пробігти між рядами своїх ворогів, як усі того чекали, він перескочив через їхні голови й опинився на зовнішньому, безпечному від лютого натовпу боці.

Цю хитрість зустріли сотнею прокльонів, і всі дикуни з голосними криками розсіялися полем.

Дюжина палаючих смолоскипів освітила місце, де кровожерні демони збиралися відзначити своє огидне свято.

Цілком зрозуміло, що опинившись серед величезного натовпу ворогів, утікач не мав ані секунди на роздуми щодо того, в який бік йому бігти. Якусь мить здавалося, що він хоче дістатися лісу, але переслідувачі помчали йому назустріч і погнали назад. Він ризикнув кинутись у інший бік, але й там на нього чекали вороги.

Невдовзі Гейворд побачив, що полонений, якому не вдалось утекти, вже стояв біля стовпа, вкопаного в землю перед головною хижою селища.

Особистість його тепер була недоторканною з огляду на старовинний, свято шанований звичай, за яким його ніхто не міг зачепити, доки старійшини племені не винесуть над ним свого вироку. Проте гамірлива юрба, яка оточила бранця, обсипала його різноманіт-

ними прокльонами та кпинами. Одна стара, затрусившись від люті, підійшла до нього й прошипіла:

— Делаваре! Твоє плем'я — бабине плем'я, і мотика більше пасує до ваших рук, аніж рушниця. Ваші жінки є матерями оленів, але якби вони народили вам ведмедя, дику кішку чи змію, то ви б порозбігалися від жаху.

Навколо пролунав злісний регіт, але жоден м'яз на обличчі полоненого не поворушився. Він і далі байдуже стояв, повернувши свою голову до того місця, де був майор, і той негайно впізнав Ункаса.

Не тямлячи себе від жаху, вражений безпорадним становищем свого друга, Гейворд не знав, що йому робити. Цієї миті один із воїнів узяв Ункаса за руку й завів його до хижі, куди увійшли всі вожді та найвидатніші воїни, а з ними й Гейворд.

Прямо та спокійно стояв Ункас серед своїх ворогів. Гордий вигляд юнака не міг не справити враження на індіанців, які кидали на нього погляди, сповнені захвату від його мужності.

Інша справа була з його розпачливим товаришем, який теж увійшов у хижу. Гейворд мимоволі зрадів, що хоча б оцей чоловік не був йому знайомим. До того ж, він помітив на ньому розпізнавальний знак гуронського племені. Замість того, щоб злитися з натовпом своїх одноплемінців, гурон сів збоку, низько схиливши голову.

Після кількох хвилин мовчання один із вождів звернувся до Ункаса говіркою ленні-ленапів.

— Делаваре, — сказав він, — хоч ти й належиш до племені жінок, проте показав себе чоловіком. Я охоче нагодував би тебе, але той, хто сідає обідати з гуронном, має стати йому другом, а тому май спокій до

завтрашнього ранку, коли ми ознайомимо тебе зі своїм рішенням.

— Сім днів і сім ночей я постував, переслідуючи гуронів, — спокійно відповів Ункас. — Діти ленапів уміють іти дорогою правих, не підкріпляючи себе їжею.

— Двоє з наших воїнів переслідують твого товариша, — сказав дикун. — Коли вони повернуться, наші мудрі люди скажуть тобі: «Живи або помри!»

— Хіба гурон не має вух? — зневажливо вигукнув Ункас. — Двічі відтоді, як делавар став вашим полоненим, він чув постріли з рушниць, які він добре знає. Ваші воїни ніколи не повернуться.

Лиховісне мовчання запанувало після цієї рішучої звістки молодого могіканина. Гейворд збагнув, що Ункас натякав на рушницю Соколиного Ока.

— Якщо ленапи такі спритні, то чому ж ти, їхній найкращий воїн, наразі тут?

— Він наздоганяв боягуза, що тікав, і потрапив у пастку. Адже й хитрого бобра можна виловити.

Із цими словами Ункас показав на гурона, що сидів самотньо. Усі погляди втупились у ту людину, і загрозливий гомін пробіг рядами присутніх.

Старші вожді тихо радилися між собою. Нарешті один із них устав перед гуроном.

— Хиткий Очерете! Хоч Великий Дух дав тобі вроду, але краще б ти ніколи не народжувався! Твій гучний голос добре чути у вігвамі, але не на бойовищі. Ворог бачив твою спину, але жодного разу не бачив кольору твоїх очей. Твоє ім'я ніколи більше не буде вимовлено твоїми одноплемінцями.

Сором, жах і гордощі, здавалося, боролись у душі гурона. Він спідлоба зиркав на людей, доки нарешті

гордість не взяла гору над іншими почуттями. Підвішись зі свого місця, він оголив груди і пильно подивився на ніж, що виблискував у руці неблаганного судді. Коли ж смертоносна зброя встромиласть йому в груди, він навіть осміхнувся, радіючи, що смерть виявилася не такою вже й страшною, як він гадав.

Дикуни безшумно, ніби тіні, вислизнули з хижі, й Гейвордові здалося, що він залишився тут сам на одинці з іще охопленою агонією жертвою правосуддя. Але тієї-таки миті зрозумів, що помилився, бо почув голос Ункаса.

— Гурони — собаки! — шепнув йому на вухо юнак. — Вигляд крові боягуза не змусить тремтіти справжнього воїна. Сива Голова й Чингачгук у безпеці, а рушниця Соколиного Ока не дрімає ніколи! Йдіть! Ункас і Щедра Рука тепер чужі. Годі.

Гейворд неохоче розлучився з Ункасом і розчинився у натовпі, що оточив хижу.

Невдовзі декілька воїнів винесли з хижі труп гурона і в глибокому мовчанні попрямували до лісу. Не помічений ніким, Гейворд пішов тинятися селом. Він обережно зазірав у всі хижі, сподіваючись відшукати сліди тієї, заради кого наважився на такий відважний вчинок. Проте всі його пошуки не мали успіху, і він вирішив знайти Давида, щоб спитати в нього поради.

Повернувшись у хижу для нарад, молодий чоловік побачив, що в ній знову багато воїнів, які сиділи, наче нічого й не трапилося, спокійно пихкаючи своїми люльками. Прихід Гейворда, як видно, нікого з індіанців не здивував, і юнак із гідністю посів своє місце.

Бистрий погляд, яким він змряв присутніх, переконав його, що Гамута серед них немає. Гейворд охоче просидів би мовчки, оскільки розумів, що будь-яке

необережне слово може виказати його. Але індіанці були про це іншої думки, і, ледве майор устиг сісти, як один із вождів звернувся до нього французькою мовою:

— Отже, наш канадський батько не забуває своїх дітей? Ми йому дуже за це вдячні. Злий дух уселився в дружину одного з моїх воїнів. Чи не може чужоземець вигнати його?

Гейворд був трохи знайомий з тими безглуздими обрядами, які індіанці здійснюють, воліючи вигнати злого духа, а тому, сподіваючись, що цей випадок, можливо, стане йому у пригоді, відповів:

— Духи бувають різними: одні поступляться перед силою мудрості, а інші є дужчими за неї.

— Мій брат — великий цілитель, — зазначив хитрий дикун, — чи не бажає він спробувати вигнати духа?

Із цими словами гурон витяг із рота люльку й хотів уже вести Гейворда до хворої жінки, аж раптом біля входу з'явилася висока постать. Людина мовчки зробила кілька кроків і сіла недалеко від Гейворда. Коли майор кинув оком на свого сусіда, то його пройняв холодний піт: він упізнав у прибульцеві Магуа.

Раптовий прихід цього хитрого й небезпечного воїна змінив настрої зборів. Багато хто знову палив свої люльки, а Магуа наповнивши тютюном чашечку, видовбану в держаківі томагавка, узявся палити з такою байдужістю, ніби він нікуди не відлучався й не пробув цілі два дні далеко від своїх одноплемінців на тяжкому полюванні.

Хвилин із десять проминуло в глибокому мовчанні, доки нарешті один із дикунів не заговорив.

— Щиро вітаємо! — вимовив він. — Чи знайшов мій друг лося?

— Юнаки гнуться під його вагою, — відповів Магуа. — Нехай Хиткий Очерет піде їм назустріч і допоможе принести здобич.

Знову запала тиша. Через якийсь час зі свого місця підвівся старий сивий воїн.

— Це брехня! У мене не було сина! — вигукнув він. — Того, кого так назвали, забуто. Його кров була блідою й текла не з жил гуруна. Безбожний чиппевей звабив мою дружину — Великий Дух хоче, щоб на-сіння Уїсс-ентуша вимерло.

Утім, стоїчна твердість була, напевне, не під силу вбитому горем батькові, бо він, затуливши своє обличчя покривалом, поспіхом залишив збори.

— Делавари ходили навколо нашого села, наче ведмеді навкруги діжки з медом. Але хто може застука-ти гуруна сплячим?

— Делавари озер.

— Ні. Вони навіть на березі власної річки носять спідниці. Один із них потрапив до рук нашого пле-мені.

— Чи мої брати зняли з нього скальп?

— Його ноги були надто прудкими, — відповів вождь, показуючи на Ункаса.

Магуа обернувся до полоненого, який стояв позаду нього, їхні погляди зустрілися. Майже хвилину оби-два вороги пильно дивились у вічі один одному.

— Прудконогий Олень!

Почувши добре відоме ім'я, вожді й воїни повска-кували зі своїх місць. Лячне і водночас шановане ім'я переходило з вуст у уста; очі дикунів виблискували, і минуло кілька хвилин перш аніж вони заспокоїлися, набувши знов байдужого вигляду.

— Могіканине, ти помреш! — погрозив бранцю Магуа.

— Цілюща вода ніколи не поверне до життя вбитих гуронів, — відповів могіканин. — Ваші чоловіки — баби, ваші жінки — сови. Поклич сюди всіх собак гуронів, щоб вони глянули на справжнього воїна. Мій нюх скривджено — він відчуває запах крові боягуза.

Глузливі слова Ункаса глибоко образили гуронів.

Тоді Магуа звернувся до одноплеменців із промовою. Він розповів їм про те, що відбулося біля гленнського водоспаду, оповів про смерть товаришів і втечу ворогів. Про те, як він полонив дівчат, Хитра Лисиця промовчав й одразу ж перейшов до розповіді про їхнє звільнення Довгим Карабіном.

Потім Магуа почав славити вбитих, щоб схилити на свій бік родичів небіжчиків.

— Чи спочивають кістки моїх молодих воїнів серед рідних їм могил гуронів? — вигукнув він насамкінець. — Ні! Їхні душі відлетіли в країну заходу сонця і тепер вирушають через великі води в країну вічного полювання. Але вони зібралися в путь без їжі, без зброї, без мокасинів, голими жебраками. Хіба можна таке допустити? Невже їхні душі мають увійти в поселення праведних немов голі ірокези чи недоумкуваті делавари? Що подумають наші пращури, забачивши своїх одноплеменців у такому стані? Смутними поглядами осягнуть вони своїх дітей і скажуть їм: «Геть! Під іменем гуронів прийшли сюди чиппевеї». Брати! Ми не мусимо забувати померлих! Навалімо на спину цього делавара дарів, щоб він зігнувся під їхньою вагою, й пошлімо його до наших убитих воїнів. Тоді вони побачать, що ми не забули про них, і будуть щасливі, а наші діти казатимуть: «Так чинили наші батьки зі своїми друзями, і так будемо чинити ми». Що важить один інгиз? Багатьох із них ми вбили, але земля все ще не налилася кров'ю. Пляму на імені

гурона можна змити лише кров'ю індіанця. Цей делавар має померти!

Воїни, розпалені промовою Магуа, люто завили. Один із них у пориві ненависті кинув свій томагавк в Ункаса. Магуа, вчасно побачивши рух дикуна, відтрутив його руку, і сокира, пролетівши повз могіканина, увіп'ялась у стіну якраз над його головою.

— Ні, — вимовив Магуа. — Сонце має освітити ганьбу делавара. Жінки мусять побачити, як тріпотітиме його тіло. Ходіть, відведіть полоненого в надійне місце. Ми подивимося, чи зможе делавар спати вночі перед своєю смертю.

Молоді воїни зв'язали Ункасові руки й вивели його з хижі. Погляд, який юнак послав Гейвордові, свідчив, що він іще не втратив надії на порятунок.

Магуа, задоволений собою, залишив зібрання, не звернувши жодної уваги на Гейворда. Інші воїни знову взялися за свої люльки. Минуло з півгодини, перш аніж вождь, котрий звернувся до Гейворда по допомогу, нарешті підвівся зі свого місця й дав знак молодому чоловікові вирушати за ним.

Проте замість того, щоб іти до хиж, він повів Гейворда до скелі, що височіла над селом гуронів. Біля обніжжя цієї гори ріс густий чагарник, крізь який проходила вузька, звивчаста стежинка. Не встигли вони зробити кількох кроків, як їм дорогу загородила якась темна істота, у якій Гейворд упізнав ведмедя.

Тварина сердито гарчала, але не виказувала ворожих намірів. Гурон, вочевидь упевнений у цілковитій нешкідливості тварини, лише уважно глянув на неї і спокійно продовжив свій шлях.

Гейворд відав, що індіанці часто приручають ведмедів, тому він припускав, що перед ним одна з таких тварин, і безтурботно йшов за своїм провідником. Але

коли майор озирнувся й побачив, що ведмідь прямує за ним, він захвилювався.

Тим часом вони зайшли до хижі, до якої вождь і вів удаваного цілителя.

Гейворд мерщій зачинив двері, але, на його жах, ведмідь теж увііз у хижу і став просто позаду його. Вони опинились у вузькому й довгому проході, звідки неможливо було піти, не опинившись поруч зі страшним звіром.

Гейворд ішов за своїм провідником, чуючи сердите гарчання тварини, лапа якої іноді навіть торкалась його плеча.

Нарешті вони увійшли у глибоку печеру, яка вдень освітлювалася завдяки природному отвору вгорі, а ввечері — смолоскипами. Ця печера правила гуронам за комору, сюди ж вони перенесли хвору жінку, котра, як вони вважали, була одержима злим духом.

Коли Гейворд наблизився до хворої, то серед жінок, які її оточували, він на свій превеликий подив помітив і Давида.

Єдиного погляду на хвору було досить, щоб переконатися: будь-яка допомога є марною. Жінка була уражена паралічем та вже нічого не відчувала й не тямила. Проте юнак вирішив дограти свою роль до кінця. Несподівано для себе Дункан зрозумів, що Давид хотів випробувати дію музики на хвору, і навіть зрадив, що може відкласти своє «лікування». Давид заспівав один зі своїх улюблених гімнів. Усі уважно дослухалися до його співу: індіанці — через повагу до співака, а Дункан — через можливість відкласти випробування, яке випало на його долю. Раптом юнак злякано відсахнувся, почувши за собою повторення псалма чи то людським, чи то потойбічним голосом.

Озирнувшись він побачив, що кудлате чудовисько, стоячи на задніх лапах та розгойдуючись усім тілом, видає якісь звуки, що справді трохи скидалися на мелодію псалма.

Легко уявити собі, яке враження на Давида справило це дивне відлуння. Широко розплющивши очі, він перервав свій спів. Гейворда охопило почуття, що скидалося на страх, а Давид, не тямлячи себе від жаху, метнувся геть із печери, крикнувши на ходу: «Вона близько і чекає на вас!»

Глава XXIII

Слова Давида пробудили в Гейвордові цілий рій думок, але він так і не зміг дійти жодного висновку щодо того, де він має шукати Алісу. Втім, він і не мав доволі часу поміркувати про це, оскільки його провідник звернувся до нього зі словами:

— Нехай тепер мій брат покаже свою майстерність!

Зібравшись на силі, Гейворд поспішив пригадати ті заклинання, за допомогою яких індіанські чаклуни забивають баки своїм темним одноплеменцям.

— Злі духи ревнують, — промовив гурон, звертаючись до Гейворда, та додав — я залишу тебе самого. Брат мій, не забудь, що ця жінка є дружиною одного з моїх найхоробріших воїнів.

Із цими словами він пішов. Жінки рушили за вождем, залишивши Гейворда наодинці з приреченою на смерть та розлюченим звіром. Останній почав дослухатися до кроків гуронів, що віддалялися, а потім, переконавшись, що все затихло, обернувся до Гейворда, котрий вочевидь хвилюючись, шукав зброю. Настрій тварини одразу змінився. Сердите гарчання припини-

лось, а пелехате тіло затрусилося нібито від придушеного сміху. Його грубі лапи почали гладити свою вищирену морду, і раптом... голова тварини звалилася вбік і на її місці з'явилося обличчя Соколиного Ока.

— Тес... — промовив мисливець, воліючи запобігти здивованому вигуку Гейворда. — Негідники вештаються навкруги.

— Але що означає цей маскарад?

— Гм... Бувають випадки, коли доводиться забувати про завбачливість, — відповів мисливець. — Утім, будь-яку історію треба розповідати від самого початку. Отже, розлучившись із вами, я повів Мунро та Чингачгука до покинутої колонії бобрів, де наші друзі будуть у більшій безпеці від гуронів, аніж у форті Едвард, бо ці північно-західні індіанці все ще почувають забобонну повагу до бобрів. Потім Ункас та я вирушили до іншого поселення. Чи не бачили ви юного могіканина?

— На превеликий жаль, бачив. Він у полоні та засуджений на смерть. Страта відбудеться завтра на світанку.

— Я завжди боявся цього, — з сумом мовив Соколине Око. — Це лихо, власне кажучи, й привело мене сюди. Відважний юнак не мусить залишитися в руках дикунів... Проте я оповім далі свою історію. Ункас і я наткнулися на групу гуронів, які поверталися з полювання. Запальність неабияк оволоділа Ункасом, коли він переслідував боягуза, що тікав, та потрапив у пастку. Можете уявити мої дії, коли ці пси схопили хороброго могіканина. Кількох із них мій «звіробій» умить заспокоїв, проте супроти цілого натовпу я нічого не міг удіяти. Я близько підійшов до осель гуронів, і щасливий випадок привів мене туди, де один з їхніх найулюбленіших чаклунів займався перевдяганням. Ударом по голові я оглушив цього проклятого брехуна,

міцно його зв'язав та без подальших церемоній убрався у його костюм, щоб самому зіграти роль ведмедя.

— І ви надзвичайно добре впоралися зі своїм завданням.

— Ну, проживши стільки років у пустелі, неважко наслідувати звички цього звіра. Але скажіть мені, де ж юна леді?

— Бог знає! Я не знайшов і щонайменшого сліду...

— Хіба ви не чули слів Давида: «Вона близько і чекає на вас»?

— Я гадав, що співак мав на увазі нещасну хвору.

— Ні, ні. Ця печера має кілька відділів. Утім, ведмідь добре вміє лазити, а тому я видеруся нагору та погляну, що відбувається у сусідньому відділенні.

Із цими словами мисливець видерся на перегородку та, ледве зазирнувши до сусіднього приміщення, швидко зістрибнув на землю та прошепотів Гейвордові:

— Вона там. Пройдіть до неї крізь ці двері. Я не хотів налякати її своєю страшною подобою. Щоправда, майоре, ви теж виглядаєте не найкращим чином.

— Авжеж, мій вигляд напевне злякає ніжне створіння.

— Цьому легко можна зарадити. Ось тут, біля ліжка хворої, є кружка з водою. Змийте з себе малюнки Чингачгука, а я потім знову розфарбую вас. Оскільки чаклуни часто змінюють свою зовнішність, то це нікого не здивує.

Гейворд хутко змив фарбу зі свого обличчя та попрямував у сусіднє приміщення, де на купі оленячих шкір сиділа бліда, перелякана, але все ще чарівлива дівчина.

Давид попередив Алісу про скору зустріч із Гейвордом.

— Дункане! — скрикнула вона тремтливим голосом.

— Алісо! — відповів він, підбігши до неї.

— Я знала, що ви ніколи не покинете мене, — вела далі дівчина. — Але хіба ви сам?

Гейворд розповів їй про останні події та закінчив свою розповідь словами:

— За допомогою нашого великодушного друга Соколиного Ока ми зможемо втекти із цього дикого племені, але для цього, Алісо, вам знадобиться уся ваша мужність. Пам'ятайте про те, що ви повернетеся в обійми батька, котрий жадає вас бачити.

— Через любов до нього я відважуся на все! — прошепотіла Аліса.

— І через кохання до мене, — ніжно додав Гейворд. — Чи не так?

— Дункане, — твердо промовила дівчина, — не питайте мене про це, аж доки присутність мого батька не дозволить мені сказати більше.

Юнак хотів їй відповісти, аж раптом легкий удар у плече змусив його озирнутися, і він побачив злостиве обличчя Магуа.

Бісівська усмішка дикуна так розізлила Гейворда, що він ледь не накинувся на нього. Проте майор розумів, що сутичка була б нерівною, до того ж він мусить подбати про порятунок Аліси.

Магуа, який пробрався до печери крізь другий вихід, через що і вислизнув із-під уваги мисливця, подумав, насамперед, про те, як позбавити свого нового бранця можливості втекти. Він швидко замкнув вихід та, наблизившись до Гейворда, промовив:

— Блідолиці ловлять у пастки розумних бобрів, але червоношкірі знають, як спіймати інгизів.

— То роби свою мерзенну справу! — крикнув схвилювано Гейворд, забувши, що йдеться про життя двох людей. — Ти і твоя помста однаково огидні!

— Чи готовий білий чоловік повторити ці слова біля стовпа тортур? — криво посміхнувшись, спитав Магуа.

— Як тут — тобі в обличчя, так і там — перед усім твоїм плем'ям! — була рішуча відповідь.

— Хитра Лисиця — великий вождь, — заявив індіанець. — Він покличе своїх молодих воїнів, щоб ті дивилися, як хоробро годен сміятися блідолиций над своїми муками.

Із цими словами Магуа відвернувся і хотів пройти у двері, крізь які раніше увійшов до Аліси юнак, але приглушене сердите гарчання змусило його зупинитися. Показався ведмідь, який, хитаючись то в один бік, то в другий, загородив собою вихід. Магуа глянув на нього так само, як раніше дивився індіанський вождь. Він був вищий за забобони свого племені й тому, побачивши добре відомий йому одяг чаклуна, збирався йти далі. Але більш гучне виття знову його зупинило. Дикунові, вочевидь, набридла ця забавка, і він рішуче зробив крок уперед.

Тоді звір піднявся на задні лапи, а передніми почав загрозово махати, розсікаючи повітря.

— Блазень! — горлав Магуа. — Йди лякати жінок та дітей, а розумним людям дай спокій.

Щоб звільнити собі дорогу, він витяг свій ніж, але в цей час ведмідь раптом схопив його в обійми, котрі за своєю силою не поступалися справжній ведмежій хватці.

Гейворд уважно стежив за всіма рухами Соколиного Ока і, тільки-но побачив, що мисливець міцно стиснув гурона, швидко дістав волон'ячі ремені та зв'язав ними Магуа. Це все тривало не більше як дві хвилини. Невдовзі гурон, що спочатку чинив опір, став зовсім знесилений, і Гейворд, узявши його по-

перек тулуба, наче дитину, поклав на землю. Магуа не видавав жодного звуку, але коли Соколине Око скинув ведмежу шкуру, з вуст приголомшеного гурона вирвалося неодмінне:

— Хуг!

— Ага, знайшов-таки свого язика, — посміхнувшись, сказав мисливець. — Ну тепер маємо заткнути тобі пельку, а то ще часом переполошиш усіх своїх побратимів.

Коли ворог був позбавлений можливості видати хоча б найменший звук, мисливець спитав Гейворда:

— Як потрапив сюди цей щезник? Повз мене жодна душа не проходила.

Гейворд мовчки показав на другий вихід.

— Ну то виводьте юну леді, ми маємо поспішати.

— Вона зомліла, подивіться самі!

— Тоді закутайте її в ці волов'ячі шкури. Сховайте її маленьку фігурку, бо в пустелі не знайдеться другої такої ніжки — і вона її видасть. Беріть дівчину на руки та йдіть за мною!

Вони поквапилися до дверей, за якими лунав шум багатьох голосів — це родичі хворої очікували на результат заклинань цілителя.

— Ми маємо лишень один спосіб урятуватися, — прошепотів Соколине Око своєму супутникові. — Скажіть дурисвітам, що ми зачинили злого духа у печері й тепер несемо хвору до лісу, щоб свіже повітря та цілюще коріння відновили її сили.

Мисливець, і далі граючи роль ведмедя, відчинив двері, Гейворд ішов позаду, і вони обоє опинилися перед схвильованими родичами та друзями хворої, які оточили їх щільним кільцем.

— Чи прогнав мій брат злого духа? — поцікавився батько жінки.

— Недуга відступила від твоєї доньки, — поважно сказав Гейворд. — Її хворобу замкнено тепер у цій печері. Я несу жінку до лісу, щоб вона змогла поновити свої сили. Зі сходом сонця вона зможе повернутися у вігвам свого чоловіка.

Задоволений шепіт заглушив слова удаваного цілителя.

Вождь промовив, звертаючись до Гейворда:

— Добре, прямуй до лісу. Я — чоловік і воїн, і тому піду в печеру та буду битися зі злим духом.

— Хіба мій брат утратив глузд? — вигукнув Гейворд. — Він зустрінеється в печері з хворобою, яка перекинеться на нього, а потім переслідуватиме і його доньку в лісі. Ні, мої діти мають стерегти вхід до печери і, якщо злий дух наважиться вийти з неї, побити його ломаками.

Це застереження дало бажаний результат. Чоловіки витягли свої ножі, схопилися за томагавки та поставали біля входу.

Діти вже давно спали, а воїни все ще стояли на варті коло печери. Тим часом Гейворд зі своєю дорогоцінною ношею хутко просувався лісом.

Аліса, котра невдовзі прийшла до тями, відразу заявила:

— Я хочу йти без вашої допомоги, Дункане.

— Ні, Алісо, ви ще занадто слабкі.

Однак дівчина вислизнула з рук юнака й мужньо пішла поряд із ним, прямуючи за вірним Соколиним Оком, одягненим у ведмежу шкуру. Мисливець, щойно вони віддалилися на досить значну відстань від селища індіанців, зупинився та сказав:

— Ця стежка приведе вас до струмка. Йдіть його північним берегом до маленького водоспаду, потім зійдете на пагорб і звідти побачите вогнища іншого

племені. Там живуть справжні делавари, і серед них ви будете в безпеці. Бігти з дівчиною далеко не можна. Гурони наздоженуть вас і заволодіють вашими скальпами, перш аніж ви пройдете дюжину миль. Ідіть, і нехай Господь благословить вас.

— А ви? Хіба ви хочете залишити нас? — запитав здивований Гейворд.

— Гурони взяли у полон делавара. Останній нащадок благородної крові могікан перебуває в їхній владі. Я спробую врятувати його, якщо це можливо. Ункас не може загинути, поки живий Соколине Око. Я чув, що юність знає тільки одне почуття, котре міцніше прив'язує чоловіка до жінки, ніж батька до сина. Мабуть, так. Ви важили власним життям заради цієї дівчини, бо вас, імовірно, спонукало саме це почуття. Щодо мене, то я навчив Ункаса користуватися рушницею. Я не раз бився з ним поряд у бою. Не одне літо та не одну зиму ми ходили разом із ним пустелею, ділили труднощі та їжу, по черзі пильнували сон одне одного... Ні, присягаю всемогутнім Господом, скоріше загине світ, радше мій «звіробій» стане так само непотрібним, як верескливий інструмент співака, ніж помре молодий могіканин.

Сказавши це, мисливець потиснув Гейвордові руку та рішуче повернув назад, до селища гуронів.

Гейворд і Аліса рушили далі.

Соколине Око, покладаючи надію на ті міцні вузли, якими він зв'язав Магуа, пішов навпростець до хиж. Наблизившись до них, він, однак, уповільнив свою ходу й пильно роззирнувся навсібіч. У хижі, яка стояла усамітнено, тьмяно світилося.

Вдаючи із себе ведмедя, мисливець підкрався до цієї хижі та увійшов до неї, де й знайшов Гамута, заглибленого у власні думки. Переконавшись, що його

друг сам, він сів перед зляканим співаком, котрий, із жахом вихопивши свій камертон, вигукнув:

— Похмуре й таємниче чудовисько! Я не знаю ні тебе, ані твоїх намірів, але якщо ти замислив щось лихе, вислухай спершу натхненні слова царя Ізраїлю!

Ведмідь відповів:

— Сховай свистульку й навчи свою горлянку скромності. П'ять простих слів англійською мовою мають більше ваги, ніж ціла година твого концерту.

— Хто ти? — спитав збентежений Давид.

Тоді Соколине Око відкинув убік ведмежу голову та, показавши своє обличчя, промовив:

— Друг, який має сказати вам кілька слів.

— Спочатку скажіть мені, де дівчина й хоробрий юнак, який з'явився сюди за нею?

— Вони щасливо уникли томагавків цих пройдисвітів. Але чи не могли б ви показати мені, де є Ункас?

— Звичайно, можу.

— Тоді поспішайте, нам не можна гаяти жодної миті.

Дорогою мисливець дізнався, що Давидові, як недоумкуватому, дозволили входити до Ункаса без перепон.

Хижка, де був замкнений молодий могіканин, розташовувалася в самісінькому центрі селища, що, звісно, заважало непомітно потрапити до неї. Проте у наміри Соколиного Ока й не входило робити це таємно, і він, покладаючись на свій костюм, попрямував одразу до цієї хижі.

Такої пізньої години все селище вже спало міцним сном і лише перед дверима тієї хижі, де перебував ув'язнений Ункас, ходили кілька дикунів. Вони спокійно пропустили Давида та переодягненого мисливця. Але їх конче треба було якось відвести подалі від

хижі, і з цією метою Давид, навчений Соколиним Оком, вигукнув:

— Делавари — боягузливі жінки! Інгизи, мої дурні співвітчизники, звеліли їм іти проти своїх канадських батьків, після чого вони забули свою справжню статть. Чи не бажають мої брати почути, як Прудконогий Олень буде заливатися слізьми перед гурунами, стоячи біля стовпа?

— Хуг! — пролунав радісний вигук воїнів.

— Тож нехай мої брати дозволять чаклунові наслати на нього свої чари.

Спокушені такою заманливою обіцянкою, гурони відступили назад та дали знак удаваному чаклунові увійти до Ункаса, але ведмідь із гарчанням зупинився біля дверей.

Це не оминуло уваги Давида, котрий знову заговорив:

— Мудра людина боїться, що його подих потрапить і на його братів та забере їхню мужність. Для безпеки буде ліпше, якщо вони відійдуть якомога далі.

Гурони слухняно відійшли на доволі велику відстань від хижі, але не спускали з неї очей.

Коли мисливець увійшов до Ункаса, всередині хижі було тихо й похмуро. Юнак, освітлений слабким мерехтінням ліхтаря, лежав у кутку. На ведмедя він навіть не кинув оком, але коли той видав тихе шипіння змії, могіканин із коротким вигуком «хуг» обернувся до нього.

— Розріжте вузли, — звернувся Соколине Око до Давида, і той поспішив виконати наказ.

Ункас був звільнений від лозини, що його зв'язувала. У той самий час мисливець скинув із себе ведмежу шкуру та простяг молодому могіканинові блискучий ніж зі словами:

— Гурони стоять за дверми, треба бути наготові.

— Ходімо! — коротко відповів Ункас.

— Куди?

— До Черепах, вони діти моїх предків.

— Так, та сама кров, що тече й у ваших жилах, але як ми розправимося з шістьма молодцями, що вартують тебе. Адже на співака надії нема.

— Гурони — хвальки! — презирливо вимовив Ункас. — Їхнім тотемом є олень, а бігають вони, наче слимаки. Делавари — діти черепах, а бігають швидше за оленів.

— Це так, але руки білої людини спритніші за її ноги. Якщо треба підстрелити якогось гурона, то я це зроблю не гірше за іншого, але для біганини я не придатний.

Ункас, який вже стояв біля дверей, хутко повернувся назад, тим часом як Соколине Око вів далі:

— Випускай свої стріли по оленях, а я знову надягну ведмежу шкуру та спробую врятуватися хитрістю.

Молодий могіканин не рухався, і мисливець запитав його:

— Чого ти чекаєш?

— Ункас залишається.

— Чому?

— Щоб битися поруч зі своїм другом і загинути разом із ним.

— Ось справжній могіканин! — вигукнув Соколине Око, потискаючи юнакові руку. — Ну, що ж, чого не можна досягти хоробрістю, спробуймо взяти хитрістю. Надягай цю шкуру.

Ункас, не гаючи часу, виконав наказ мисливця.

— А тепер, друже Давид, — сказав Соколине Око, — поміняйся зі мною костюмом. Ти маєш довірити мені твої окуляри, книги та інструмент.

Давид залюбки погодився на цей обмін, і Соколине Око швидко переодягся в костюм співака.

— Послухай, Давиде, — звернувся він до співака псалмів, — ти схильний до боягузтва?

— Мій дух так само миролюбний, як і моє покликання, але мене ніколи не залишала надія на Господа.

— Ну то й залишайся із цим, друже! Тобі не загрожує велика небезпека, бо твою особу жалують і поважають. Найгірше буде тієї миті, коли вони дізнаються, що ми їх обдурили. Тримайся подалі в темному кутку та уникай показувати обличчя. Тепер сам вирішуй, чи йти тобі з нами, чи залишитися тут.

— Добре, я залишаюся замість делавара! — твердо відповів співак. — Заради мене він наражався на різні небезпеки, і я хочу віддячити йому тим самим.

— Ти вчиняєш як справжній чоловік! — вигукнув мисливець. — Тільки намагайся не показувати їм своїх ніг, інакше вони вмиють здогадаються. Ну, прощай! Якщо ці чорти знімуть із тебе скальп, від чого борони тебе Боже, то знай: я помщуся їм.

Потиснувши співакові руку, Ункас і Соколине Око вийшли з хижі та опинилися посеред юрми гуронів, котрі втопили свої уважні погляди в обох друзів.

Один із гуронів, поклавши руку на плече «співака» запитав:

— Ну, що поробляє собака делавар? Чи відчуває він страх? Чи почують гурони його волення?

Соколине Око, боячись, що його мова може видати його, не знав, як відповісти, і Ункас прийшов йому на допомогу. Він видав таке сердите ревіння, що індіанець мимохіть відступив, не знаючи, чи має він справу зі справжнім ведмедем, чи з удаваним.

Тим часом мисливець і могіканин спокійно відходили від селища, щоб не викликати в індіанців пі-

дозри. Діставшись лісу, вони хотіли прискорити крок, але раптом почули страшне войовниче виття.

Ункас скинув шкуру. Соколине око, показавши йому на дві рушниці, що були сховані в кущах за камінням, потряс у повітрі своїм «звіробоем».

— Нехай лише вони підійдуть ближче, і тоді щонайменше на двох із них чекає неминуча смерть! — вигукнув він.

Потім обидва друга хутко пішли уперед та невдовзі сховалися в лісі.

Глава XXIV

Гурони, майже одразу по тому, як чаклун пішов, увійшли до хижі, щоб якомога швидше пересвідчитись у змінах, які відбулися з Ункасом.

Тільки мить вони лишалися жертвами своєї помилки, але коли Давид випадково поворухнувся, обман одразу було розкрито. Зрозумівши, що перед ними лежить аж ніяк не могіканин, дикуни почали жахливо вити.

Вибух люті гуронів був такий страшний, що бідолашний Давид дійсно подумав, що настала його остання година. Думки співака сплуталися, і він знову спробував удатися до свого співу. Він затяг поховальний гімн, і це врятувало йому життя, бо нагадало дикунам, що вони мають справу з недоумкуватим.

Коли селищем прокотилася чутка про втечу полоненого, зібралися всі воїни. Не вистачало лишень одного Магуа, і кожен з подивом запитував, що могло його затримати. У цей час привели нещасного індіанського чаклуна.

Щойно чаклун скінчив свою нехитру розповідь, як з'явився батько хворої жінки й розповів про те, що знав і міг засвідчити.

Обидві ці звістки навели індіанців на справжній слід. Рішучіші кинулися до печери, волюючи дізнатися, що ж власне сталося. Тут вони побачили хвору, яку вдаваний цілитель нібито поніс до лісу. Вона була мертва. Коли вони пройшли трохи далі, то знайшли зв'язаного Магуа. Отямившись від здивування, воїни поквапилися звільнити свого вождя, і той скочив, як роздратований лев.

Старший воїн, підвівши голос, запитав його:

— Мій друг натрапив на ворога? Скажи, де він, і гурони помстяться йому.

— Нехай делавар загине! — проревів Магуа.

Настала тяжка пауза, після якої воїн знову заговорив:

— Молодий могіканин має прудкі ноги, але мої воїни вже йдуть по його слідах.

— Хіба він утік? — запитав Магуа.

— Злий дух засліпив наші очі.

— Злий дух! — глузливо промовив Магуа. — Це той самий дух, котрий забрав життя багатьох гуронів, той, що зняв їхні скальпи біля священного джерела, той, хто зв'язав Магуа.

— Про кого каже мій друг?

— Про пса, в котрого під білою шкірою ховаються розум та хитрість гурона, — відповів Магуа. — Про Довгого Карабіна.

Це ненависне ім'я справило на гуронів своє звичне враження. Вони скреготали зубами від люті, обурювалися, що страшний ворог продерся в самісіньке серце їхнього племені. Вожді й воїни почали радитись, як зловити втікачів, щоб потім якнайжахливіше

їх стратити. Магуа мовчки слухав пропозиції своїх одноплемінців.

Невдовзі повернулися воїни, відряджені навздогін за втікачами. Вони повідомили, що ті знайшли собі притулок у сусідньому селищі делаварів.

Читачам уже відомо, що Кору з Алісою було розлучено. Магуа, який добре знав, що в особі Аліси він має важливу заставу того, що Кора не втече від нього, утримував першу коло себе й за це поступився своїм товаришам значною частиною здобичі. Дбаючи про власні інтереси, хитрий вождь не забував і про ближчі йому цілі. Чимало змушений він був зробити, щоб повернути собі втрачену довіру свого племені.

Несподівані події зруйнували всі його хитрі плани. Утікачі вислизнули від нього, і він змушений був звернутися по допомогу до тих, над ким волів би панувати. Після того, як усі вожді сказали своє слово, заговорив і Магуа.

Спочатку він улестив самолюбство своїх слухачів, перелічив подвиги гуронів, навів купу прикладів їхньої хитрості й мудрості, що не мала переваг. Потім він перейшов до недавніх подій.

— З одного боку, — казав Магуа, — наш великий канадський батько дивиться на нас гнівними очима відтоді, як ми скропили кров'ю свої томагавки. З другого ж — народ, так само численний, як і ми, але той, що говорить іншою мовою, намагається накликати на нас гнів великого білого вождя.

Магуа розповідав про їхні потреби, про ті дари, на які вони мають право сподіватися за їхні заслуги, про своє далеке рідне село, про рідні мисливські угіддя, про ту мудрість, завдяки якій треба досягати справдження своїх бажань, не вступаючи у відкритий бій. Словом, він зумів улестити людей найрізноманітні-

ших уподобань. Думка Магуа взяла гору над пропозиціями інших вождів, і йому доручили виконувати його підступний задум. Хитра Лисиця, в такий спосіб, досяг своєї першої мети: він знову став на чолі свого племені.

До табору делаварів були відряджені розвідники та шпигуни. Воїнам наказали готуватися до наступу, жінкам і дітям — розійтися та справляти сувору мовчанку.

Магуа, дружина якого вже давно померла, сидів у своїй хижі, обмірковуючи план помсти. Так він провів майже всю ніч. Уранці він очолив загін та попрямував разом із ним до лісу. Індіанці, немов тіні, ковзали один по одному і невдовзі зникли з-перед очей. Коли вони проходили повз уже відомий нам бобровий ставок, деякі тварини випірнули з води, але знову швиденько сховалися, і лише в одній із віддалених бобрових споруд стирчала велика темна голова. Тварина без страху дивилась услід дикунам, які віддалялися. Щойно останній індіанець зник у кущах, як власник цієї голови підвівся і з-під хутряної маски з'явилося серйозне обличчя Чингачгука.

Глава XXV

Плем'я делаварів, про яке ми так часто згадували, достоту як і його сусіди, пішло за генералом Монкальмом в області, що належали англійській короні, та брало участь у сміливих набігах на мохоків. Проте у вирішальну мить делавари відмовилися допомагати французам, надіславши своїх емісарів сказати Монкальму, що їхні сокири затупилися й що потрібен час, аби погострити їх.

Того самого ранку, коли Магуа зі своїми воїнами вирушив у похід, можна було помітити надзвичайне пожвавлення в таборі делаварів. Жінки старанно поралися по господарству, воїни тут і там стояли окремими групами, ведучи серйозну розмову. Дехто морочився зі своєю зброєю, інші складали власне майно.

Раптом на краю селища з'явилася постать якогось індіанця. Він був незброєний, і розмальовка на його обличчі радше пом'якшувала, ніж робила жорсткішою природну суворість рис. Побачивши, що делавари помітили його, прибулець на знак своїх мирних намірів здійняв руку до неба, а потім опустив її, приклавши до серця. Мешканці селища приязно відповіли незнайомцеві та запросили його підійти ближче.

Коли він наблизився, делавари впізнали в ньому добре відомого вождя гуронів Магуа, названого Хитрою Лисицею. Його прийняли дуже стримано, але старший з племені промовив:

— Вітання мудрому гурону! Він, звичайно, прийшов для того, щоб разом зі своїми братами скуштувати сакка-туш¹.

Діставши ствердну відповідь, найшановніші вельможі племені повели свого гостя, щоб він розділив з ними їхню трапезу. Коли голод був угамований і жінки прибрали залишки обіду, обидві сторони приготувалися до розмови, в котрій хитрість та обережність мали відіграти головну роль.

— Хіба обличчя мого канадського батька знову повернене до його дітей гуронів? — запитав один із делаварів.

— А коли було інакше? — удавано здивувався Магуа. — Він називає мій народ найулюбленішим.

¹ Страва з розмеленого маїсу та бобів.

Делавар, котрий добре знав про брехливість цього твердження, втім, ствердно кивнув і сказав:

— Томагавки ваших воїнів були дуже червоними.

— Так, але тепер вони тупі, бо інгизи вбиті, а делавари — наші сусіди.

Після невеличкої паузи Магуа з показовою байдужістю поцікавився:

— Чи моя полонянка не завдає клопоту моїм братам?

— Вони дуже раді їй.

— Шлях між гурунами й делаварами короткий та вільний. Нехай мої брати відправлять її до наших жінок, якщо вона їх обтяжує.

— Вони їй дуже раді, — повторив делавар із притиском на останньому слові.

Зазнавши невдачі у своїй першій спробі отримати назад Кору, Магуа запитав:

— Може, чужі мокасини залишили у лісах свої сліди? Чи не зустрічали мої брати блідолицих?

— Нехай приходить мій канадський батько, — ухильно відповів делавар. — Його діти завжди раді зустріти його.

— Так, великий вождь приходив до індіанців, щоб викурити люльку миру. Гуруни завжди раді йому. Але в інгизів довгі руки та ноги, що не знають утоми.

— Вони ніколи не заскочать делаварів сплячими.

— Це добре. Воїн, очі якого розплющені, завжди побачить свого ворога. Але я приніс моему братові подарунки.

Із цими словами Магуа розклав перед делаварами свої подарунки — дешеві дрібнички, зняті з жінок, убитих біля форту Вільям-Генрі. Хитрий Магуа одразу ж помітив, яке сильне враження справила його щедрість на делаварів, особливо на його співрозмов-

ника, котрого він навмисне обдарував щедріше за інших. Останній уже лагідно сказав йому:

— Мій брат — мудрий вождь. Ми дуже раді йому.

— Гурони люблять своїх братів делаварів. Червоношкірі мають бути друзями і пильно стежити за бідолицями. Чи не бачив мій брат чого-небудь підозрілого?

Делавар відповів тепер уже з більшою охотою.

— Сліди чужих мокасинів опинилися в нашому селищі.

— Мій брат прогнав тих собак?

— Цього не можна зробити. Мандрівник — завжди бажаний гість у делаварів.

— Мандрівник — не шпигун.

— Хіба інгизи посилають шпигувати жінок? Хіба вождь гуронів не сказав, що взяв жінок під час бою?

— Це так. Але інгизи послали розвідників, і ті вже побували в моїх вігвамах. Проте вони не знайшли нікого, хто б їх прийняв. Тоді вони втекли до делаварів. «Делавари — казали вони, — тепер наші друзі, бо вони розлюбили свого канадського батька».

Ці слова гурона влучили в ціль, оскільки нещодавня відсутність делаварів під час битви і справді викликала незадоволення французького головнокомандувача. Вони мали підстави боятися його гніву, бо їх далекі селища, сотні жінок і дітей, ба навіть частина воїнів перебували на французькій території.

Тому делавар відповів дещо стурбованим тоном:

— Мої молоді воїни бачили нещасливі сні й тому не хотіли вирушати в похід, але вони поважають і люблять свого білого вождя.

— Як же він повірить у це, коли дізнається, що його найлютіший ворог був приязно прийнятий у таборі делаварів? Мій канадський батько не дурень.

— Де ж цей ворог і хто він?

— Довгий Карабін.

Делаварські воїни здригнулися, почувши добре відоме їм ім'я.

Невдовзі звістка про появу знаного гуронського вождя поширилася по всьому селищу.

Після нетривалої наради делавари вирішили зібрати все плем'я. Магуа вийшов із делаварськими вождями на відкрите місце перед тією хижою, де він щойно був. Там уже стояв цілий натовп індіанців. Трохи пізніше до них приєдналися три делавари похилого віку.

Середній з них уже дійшов безлітньої старості й заледве ходив, з обох боків підтримуваний побратимами. Усе плем'я дивилося на нього з глибокою повагою, радше навіть із благоговінням. «Таменунд! Мудрий Таменунд!» — чулося зусібіч.

Магуа вже чув про мудрість і справедливість цього старця, котрий, як подекували його одноплеменці, спілкувався з Великим Духом. Тому гуронський вождь із великим зацікавленням дивився на старого, поки його увагу не відволікла раптова поява полонених, яких привели на соборне місце. Це були Кора, котра стояла руч-об-руч із Алісою, Гейворд та Соколине Око. Ункаса між ними не було.

Один зі старих воїнів кинув запитливий погляд на Магуа, ніби говорячи: «Делавари чекають».

З урочистим виглядом Магуа виступив уперед та став навпроти полонених. Потім оглянув усе зібрання, і його погляд, перебігаючи з одного обличчя на інше, красномовно свідчив про те, що відбувалося в його душі.

Коли він звернув свій погляд на мисливця, в його очах запалав ворожий вогонь, змішаний, проте, з повагою до свого супротивника. На Гейворда він дивив-

ся зі страшною ненавистю, на Алісу — зневажливо і, нарешті, на Кору — з болісною пристрасстю.

Витримавши паузу, Хитра Лисиця почав свою промову.

— Великий Дух, — сказав він, — створив людей з різним кольором шкіри. Одні з них чорні, як ведмеді. Їх він призначив бути рабами. Іншим він дав бліді, мов шкіра лісового горностая, обличчя. Їх він зробив торговцями, собаками у ставленні до своїх жінок і вовками — до своїх рабів. Він дав цьому народові природу голуба: невтомні крила, дітей, незчисленних, як листя на деревах, та апетит, який ладен проковтнути землю. Він дав їм брехливу, наче кішка, мову, заяче серце, хитрість свині, а не лисиці, та довгі, як ноги лося, руки. Хитрість цього народу допомагає йому привласнювати собі земні скарби. Його руки обіймають землю від берегів Солоного Озера до великих островів. Бог дав йому доволі землі, але він хоче заволодіти геть усім. Такими є блідолиці.

Іншим Великий Дух дав червону та сяйливу, мов сонце, шкіру та створив їх за своєю подобою. Він дав їм цю землю з її деревами й дичиною. Сонце та дощі вирощували їм плоди. Вітер охолоджував їх улітку, шкури гріли їх узимку. Якщо вони билися один з одним, то це тільки тому, що хотіли показати, що вони є чоловіками. Вони були хоробрі та справедливі, вони були щасливі! Чи знають мої брати ім'я народу, якого Великий Дух найдужче любить?

— Ленапи! — почулися голоси в натовпі делаварів.

— Так, ленапи, — повторив хитрий Магуа. — Сонце, підіймаючись із Солоного Озера та пірнаючи у солодкі води, ніколи не ховалося від їхніх очей. Хіба мушу я, гурон, нагадувати мудрому народу про його перекази? Невже маю я згадувати про його колишню

славу, велич і героїчні справи, про його щастя, втрати, смуток та сум? Хіба серед делаварів немає людей, котрі це все бачили, котрі знають, що це правда? Я замовкаю, але вуха мої відкриті.

Коли голос промовця стих, очі делаварів звернулися до мудрого Таменунда. Той з гідністю розпрямився й запитав глухим, слабким голосом:

— Хто згадує про дітей ленапів? Хто каже про те, що пройшло? Навіщо говорити делаварам про щастя, котре минуло? Чи не краще дякувати Маніту за те, що залишилося?

— Це я кажу, друг Таменунда, — відповів Магуа.

— Що привело сюди гурона? — суворо запитав старець.

— Бажання знайти справедливість. Його бранці перебувають у його братів, і він бажає забрати те, що йому належить, — пояснив один із делаварів.

Таменунд вислухав і тихо мовив:

— Справедливість — заповідь великого Маніту. Діти мої, дайте чужинцю їжі. А потім, гуроне, візьми своє і йди.

Жоден делавар не наважився заперечувати шанованому старцю. П'ять воїнів одразу ж підійшли до Гейворда й Соколиного Ока та зв'язали їм руки. Магуа переможно глипнув на полонених і зупинив свій погляд на тій, котра була йому дорожчою за все. В очах Кори він побачив холодну байдужість.

— Вельмишановний делаваре! — вигукнула дівчина, упавши до ніг Таменунда. — Від тебе залежить наша доля. Зглянься на нас! Залишся глухим до слів цього безсоромного чудовиська! Він отрує твій слух брехнею, щоб наситити свою жагу помсти.

Немовби прокинувшись зі сну, Таменунд підняв свої важкі повіки й запитав:

— Чого ти хочеш?

— Пощади, коли не для мене, то хоча б для моєї сестри, котра досі не знала, що таке страждання. Вона — дочка старої, згасаючої вже людини. Вона занадто добра й шляхетна, щоб стати жертвою негідника.

— Я знаю, — відповів Таменунд, — що блідолиці є гордим та жадібним народом. Я знаю, що вони не тільки хочуть мати усю землю, а й найнижчого зі своїх людей цінують вище за червоношкірих. Собаки та ворони почнуть гавкати й каркати, щойно в їхній вігвам увійде жінка, колір шкіри якої поступається своєю білістю снігу. Вони не мають хвалитися перед обличчям великого Маніту! Вони прийшли у цю землю, коли сходило сонце, але можуть легко її залишити, коли воно сідатиме.

Кора, зазнавши невдачі у своєму проханні, змогла лише вимовити:

— Серед твого власного народу є чоловік, якого ти не вислухав. Нехай він скаже, поки ти ще не відпустив Магуа.

Таменунд питально роззирнувся на всі боки, й один з його делаварських вождів зауважив йому:

— Це змія, червоношкірий найманець інгизів. Ми зберегли його для катування.

— Привести його! — звелів старець.

Глава XXVI

Делавари розступилися, щоб пропустити Ункаса. Усі задоволено милувалися прекрасною постаттю молодого могіканина, його гордою, сповненою величі поставою і тим холодним спокоєм, із яким він приймав свою долю.

— Якою мовою говорить бранець? — запитав патріарх, не підводячи очей.

— Мовою його батьків делаварів.

Гучні крики зустріли цю несподівану відповідь. Таменунд із зусиллям розплющив очі та сказав.

— Делавар! Я жив досить довго і бачив, як ленапів прогнали від їхніх вогнищ та розсіяли по горах ірокезів, ніби овець. Я бачив, як сокири чужинців валили наші дерева. Я бачив, як лісові звірі й птахи оселились у наших вігвамах, але досі я не зустрічав делавара настільки ничого, щоб він міг, ніби підступна змія, прокрастися в табір свого племені.

— Брехливі птахи повідкривали свої дзьоби, і Таменунд почув їхню пісню, — заперечив Ункас мелодійним голосом.

Старець схилив голову вбік, ніби бажаючи ухопити звуки мелодії, що завмирала.

— Чи не бачить сон Таменунд? — раптом він вигукнув: — Що за голос торкнувся його вуха? Чи не повернулися назад мої літа? Чи не прийшла знову весна до ленапів?

Запала глибока тиша. Патріарх, здавалося, був занурений у глибокі роздуми. Нарешті він підвів голову та промовив:

— Делавар! Ти недостойний свого племені. Воїн, що полишає власний народ у нещасті, двічі зрадник. Закон Маніту є справедливим. Полонений належить вам, діти мої! Учиніть же з ним по закону.

На обличчі Ункаса не затремтів жоден м'яз, коли навколо нього пролунало люте виття. Один із вождів оголосив, що Ункас засуджений до спалення на вогнищі. Натопи делаварів так поспішно кинувся готуватися до страти, що Соколине Око почав занепокоєно роззиратися навсібіч, а Кора знову впала навколішки

перед Таменундом, благаючи про пощаду. Гейворд безпорадно стискав свої зв'язані руки.

Тільки Ункас залишався незворушним. Юнак спокійно дивився на делаварів, які метушилися, а коли кати повели його до багаття, зберіг свою горду велич. Один із дикунів у запалі лютої жорстокості зірвав із молодого могіканина його мисливську сорочку і тієї-таки миті, вражений чимось, раптово зупинився. Його широко розплющені очі були готові, здавалося, вискочити з орбіт, а сам він не міг вимовити жодного слова і тільки мовчки показував на груди бранця.

Здивовані делавари обступили Ункаса, втупивши погляди в зображення блакитної черепахи на його грудях.

Одну мить Ункас насолоджувався своїм тріумфом, а потім гордівливим поглядом зміряв натовп і, виступивши уперед із величчю царя, вигукнув:

— Воїни ленні-ленапів! Мій рід підтримує Всесвіт! Ваше кволе плем'я стоїть на моїй броні! Хіба вогонь, запалений делаваром, може спопелити сина моїх батьків? Кров такої породи загасила б ваше полум'я.

— Хто ти? — спитав Таменунд.

— Ункас, син Чингачгука, один із синів великої Унаміс — Черепахи.

— Остання година Таменунда наближається! — вигукнув старець. — Нарешті після ночі настав день! Дякую тобі, Маніту, за те, що тут є той, хто замінить мене біля вогнища ради! Очі вмирущего орла бачать сонце, що сходить!

Придивившись до рис обличчя молодого могіканина, Таменунд додав:

— Чи не став я юнаком? Невже я бачив уві сні, як мій народ розвіявся, ніби пісок, який жене вітер? Рука Таменунда висохла, мов гілка майже вмерлого

дуба, а втім, перед ним стоїть Ункас — достоту такий, як за часів, коли він воював проти блідолицих. Ункас, пантера племені, наймудріший сагамор могікан! Скажіть мені, делавари, чи не проспав Таменунд сто зим?

Індіанці, затамувавши подих, слухали слова старця. Нарешті Ункас відповів:

— Чотири воїни його роду жили й померли відтоді, як друг Таменунда водив свій народ у бій. Кров Черепахи текла в жилах багатьох вождів, але всі вони повернулись у землю, з котрої вийшли, і zostалися живими тільки Чингачгук та його син.

— Так, тепер я пригадую! Наші люди часто казали, що два воїни благородного племені були в горах інгізів. Але чому їхні місця коло вогнища ради так довго лишалися порожніми?

Ункас підвів голову і, піднісши голос, заговорив:

— Колись ми спали там, де гнівно нуртує Солоне Озеро. Тоді ми були власниками й сагамирами всієї країни. Але коли біля кожного струмка почали траплятися блідолиці, ми пішли слідом за оленями до нашої рідної річки. Делавари зникли, і лише небагато воїнів лишилися там, щоб гамувати спрагу водою з річки. Тоді мої батьки сказали: «Тут ми будемо полювати. Води річки течуть у Солоне Озеро. Якщо ми підемо на захід сонця, то знайдемо річки, що виливають прісні води у великі озера; там могікани і зможуть померти. Якщо великий Маніту скаже нам: «Ходіть!», тоді ми підемо по річці до моря й повернемо назад те, що нам належало». Ось, делавари, перекази дітей Черепахи. Я все сказав.

Нащадки ленапів із забобонною шаною дослухалися до промови молодого сагамора. Ункас, тим часом підійшовши до свого друга мисливця і перерізавши

вербові лози, якими були зв'язані руки полоненого, підвів його до Таменунда.

— Батьку, — сказав Ункас, — подивись на цього блідолицього. Він — друг делаварів.

— Яке ім'я заслужив він своїми вчинками?

— Ми, делавари, називаємо його Соколиним Оком, бо його око не хибить ніколи. Минги, незліченну кількість яких він убив, кличуть його Довгим Карабіном.

— Блідолиций не мусить бути тобі другом, — заперечив Таменунд, — він завдавав удари моїм воїнам.

— Якщо Ункас є бажаним гостем делаварів, то Соколине Око перебуває серед своїх друзів.

— Коли якийсь минг обмовив мене, — сказав мисливець, — то це свідчить про брехливість його язика. Я не буду заперечувати того, що вбив багатьох макуасів, але ніколи моя рука не підіймалася на делавара.

— Що скаже на це гурон? — запитав Таменунд. — Хіба вуха його заткнути?

Магуа, почуття якого легше було зрозуміти, ніж описати, сміливо виступив уперед зі словами:

— Справедливий Таменунд не триматиме в себе того, кого гурон довірив йому на певний час.

— Повідай сам, сину мій, — звернувся старець до Ункаса, — і виріши, чи має право ця людина називатися переможцем?

— Ні! Пантера може потрапити в пастку, але вона вміє й виборсатися з неї.

— А Довгий Карабін?

— Сміється з дурних мингів! Іди, гуроне, й запитай у наших жінок, як виглядає ведмідь.

— А чужоземець і біла дівчина, які прийшли в мій табір?

— Можуть вільно йти будь-яким шляхом.

— А жінка, яку гурон передав моїм воїнам?

Ункас мовчав.

— Вона моя! — переможно закричав Магуа. — Ти знаєш, могіканине, що вона моя!

— Так, це правда, — пролунала ледве чутна відповідь.

— Йди, гуроне! — сказав Таменунд. — Візьми те, що належить тобі. Великий Маніту забороняє делава-рові чинити несправедливо.

Кора в розпачі закричала, коли зловтішно всміхнений Магуа наблизився до неї.

— Стій! — вигукнув Гейворд. — Чи не хоче Магуа викуп? Усе моє багатство в його розпорядженні...

— Магуа не дитина.

Соколине Око, добре знаючи натуру дикуна, запропонував стати його полоненим в обмін на Кору, щоб угамувати жадобу помсти гурона. Марно! Дика лютя спалахнула в очах Хитрої Лисиці, і він зневажливо захитав головою.

— Хитра Лисиця — великий вождь, — сказав він, — і знає, як треба чинити. Ходімо — погукав він Кору.

— Великодушна людино! — сказала Кора мисливцеві. — Дай тобі, Боже, за твій шляхетний намір. Щастя тобі! Утіш мого старого батька!

Потім вона звернулася до Гейворда, який стояв поруч її непритомної сестри:

— Мені не треба довіряти вам мою Алісу, Дункане. Ви кохаєте її... Вона ласкава, лагідна і чиста, як янгол. Я могла б іще багато чого вам розповісти, але хочу змилюватися над собою й вами...

Голос її урвався, вона торкнулася губами Алісиного чола і, повернувшись до Магуа, вимовила:

— Я готова.

— Гуроне, — втрутився Ункас, — справедливість делаварів іде від Маніту. Подивись на сонце. Воно стоїть тепер біля верховіття дерев. Коли ж воно зійде над ним, наші воїни підуть по твоїх слідах.

— Я чую крякання ворони! — глузливо вигукнув Магуа. — Геть! — заволав він натовпові, що розступився перед ним. — Де спідниці делаварів? Ви можете відправити свою зброю гуронам, собаки. Боягузливі зайці, крадії, я плюю на вас!

У глибокій мовчанці делавари вислухали ці образливі слова. А переможний Магуа, який перебував під охороною свято шанованих індіанцями законів гостинності, рушив зі своєю полонянкою до лісу.

Глава XXVII

Коли гурон зник, дикі пристрасті делаварів вирвалися на поверхню, і юрма завирувала, наче бурхливе море.

Тільки Ункас мовчав, дивлячись услід Корі, що віддалялася. Тільки-но її сукня зникла за деревами, юнак попрямував до своєї хижі.

За годину табір делаварів, здавалося, перетворився на бджолиний рій, який чекав лише на свого ватажка, щоб вилетіти.

Нарешті з'явився Ункас, який зняв із себе увесь одяг за винятком пояса й легкого взуття; половина його обличчя була повністю розмальована чорною фарбою.

З урочистим виглядом заспівав він військову пісню індіанців:

Маніту! Маніту! Маніту!
Ти величний, лагідний і мудрий.

Маніту! Маніту!
Ти справедливий!
На небі, у хмарах, о! я бачу
Багато плям — темних і червоних.
На небі, о! я бачу
Багато хмар!
У лісі, в повітрі, о! я чую
Протяжливі зойки і стогін,
З лісу лунає виття.
Маніту! Маніту! Маніту!
Я слабкий — ти могутній.
Маніту! Маніту!
Допоможи мені!

Тричі проспівавши цю пісню, Ункас почав кружляти в урочистому танці, й один по одному до нього приєднувалися воїни...

У самісінький розпал танцю Ункас раптом замахнувся своїм томагавком і з силою кинув його. Зброя глибоко увігналась у розмальований стовп, і юнак войовничо закричав. Цей сигнал розбурхав дикі пристрасті усього племені. Молоді воїни шалено кинулися на уявну емблему ворога і вмить розкололи її своїми ножами й томагавками на друзки. Тоді Ункас подивився на сонце, яке досягло своєї найвищої точки в небі й означало кінець замирення з Магуа, і сповістив воїнів, що час вирушати.

Жінок, дітей і старих відвели до безпечного місця в лісі, куди Гейворд відвів також Алісу, а сам відтак приєднався до мисливця, щоб битися поруч із ним.

Зовні цілком спокійний, але насправді дуже знехотуєний, Ункас зібрав навколо себе вождів і кожному дав завдання. Соколине Око очолив загін із двадцяти душ, таких самих сміливих і рішучих, як і він сам. За ним ішов Гейворд.

Коли молодий вождь дав знак вирушати, його наказ викликав у воїнів, яких було близько двохсот, справжню радість. Загін делаварів пересувався лісом, не зустрічаючи жодної живої душі, доки нарешті не натрапив на своїх власних розвідників. Тієї-таки миті з-за виступу скелі з'явилась постать, і Соколине Око, що вже збирався скористатися своїм «звіробоем», упізнав у ній співака Давида, якого по-дружньому поспішив гукнути.

Давид розповів, що гурони зібрали великий загін і він, здогадавшись про їхні ворожі наміри, вислизнув, аби шукати сховища в делаварів.

— Ну, якщо ж ви шукаєте спокою, то небагато тут вигадаете, — зазначив Соколине Око. — А де ж тепер є гурони?

— У лісі, між цим місцем та їхнім селом.

Ункас кинув гордий погляд на своїх власних воїнів і запитав:

— А Магуа?

— Він очолив їх після того, як сховав Кору в печері.

— У печері? — перебив його Гейворд. — На щастя, ми знаємо, де вона розташована. Чи не можна негайно щось учинити для визволення дівчини?

— А що скаже Соколине Око? — Ункас запитливо глянув на мисливця.

— Дайте мені двадцять озброєних людей, і я відшукаю Мунро й сагамора, які приєднаються до нас. Коли ж почуєш військовий клич, то вдар як слід по цих пройдисвітах! Ми засиплемо їх з обох боків свинцевим дощем. А потім ми звільнимо дівчину. Перемога буде нашою!

Ункас і Гейворд погодилися із цим планом і розійшлись, щоб розпочати виконувати своє завдання.

Навколо панувала глибока тиша. Соколине Око повів своїх воїнів річищем невеликого струмка.

— Воїни, — мовив він, — ми будемо йти струмком доти, доки не вистежемо гуронів.

На подив мисливця, Давид пішов за ними. Соколине Око запропонував йому відшукати в лісі печеру, щоб там дочекатися результату бою. Але шанований співак у відповідь на це витяг із-під одягу ремінну пращу й повідомив, що він стане до бою з цим давнім військовим інструментом.

Чесний Гамут говорив цілком серйозно, тому Соколиному Окові залишалося тільки прийняти його в число своїх воїнів, після чого вони обережно вирушили і щасливо дісталися того місця, де струмок перетворювався вже в досить велику річку.

— Напевне, сьогодні буде спекотно! — зазначив Соколине Око. — Проте усе нам на руку ковінька: гуронам дме в обличчя вітер і засліплює очі сонце, а нашим очам нічого не заважає цілитись.

Мисливець уважно роззирнувся навсібіч. Вони були всього за півмилі від табору гуронів, а втім, жодна ознака не сповіщала про близьке розміщення ворога. Нетерплячка взяла гору над обачністю, і Соколине Око вирішив, не приховуючи своїх сил, повільно, але без зупинок просуватись уперед.

Немов тіні, ковзали воїни за своїм ватажком, намагаючись лишати по собі слід однієї людини. Ледве вони вийшли з-під прикриття великого берега, як із-заду пролунав залп із дужини рушниць. Один із делаварів упав мертвим.

— Я боявся саме такої диявольської витівки з їхнього боку! — закричав Соколине Око і віддав команду: — Під прикриття!

Воїни швидко розсіялись, і Гейворд раптом опинився віч-на-віч із Давидом. На щастя, гурони вже відступили, так що друзі були в безпеці. Соколине Око погнався за ворогами.

Напад скоїла, вочевидь, невеличка група гуронів, котра, проте, відступаючи до своїх, збільшувалася.

Сили супротивників були рівними. Поранених було немало, оскільки вояки ховалися за деревами. Але помалу становище наших друзів погіршувалося, і Соколине Око не міг збагнути, як вийти із цієї ситуації. Відступ був не безпечніший за, власне, битву.

У цей критичний момент вони почули войовничий крик Ункаса та його воїнів. Становище Соколиного Ока та його супутників знову поліпшилося. З'ясувалося, що гурони більшу частину своїх сил спрямували проти маленького загону мисливця і тому не могли опиратися відчайдушному натиску могіканина. Надихнувши свій загін, Соколине Око мужньо кинувся на ворога. Гурони відступили, але й далі відчайдушно оборонялися. Обстрілювані з двох боків, вони зазнали надзвичайних утрат. Воїни Ункаса подібно до вихору налетіли на них і хутко придушили їхній опір.

Невеличкий загін гуронів поспіхом відступав скелястим пагорбом, попереду йшов похмурий Магуа.

Ункас, захопившись переслідуванням ворогів, випередив своїх воїнів та опинився поблизу ворога, маючи біля себе не більше за сім вояків. Забувши про обережність, молодий вождь кинувся в атаку. З іншого боку йому на допомогу поспішав Соколине Око.

Хитра Лисиця, помітивши супротивників, швидко видерся на вершину пагорба. Ункас не відставав від нього. Невдовзі вони дісталися селища гуронів і відчайдушно почали битися. Томагавк Ункаса та зброя його друзів не знали втоми, і небавом уся земля була

всіяна трупами ворогів. І тільки Магуа завдяки своїй мужності залишався неушкодженим. Коли гуронський вождь побачив, що його супутників убито, він зі страшним криком помчав геть від жахливого місця бою.

Ункас, роблячи величезні стрибки, кинувся йому навздогін, а Соколине Око, Гейворд і Давид щосили намагалися не відставати від юнака.

Раптом Магуа зник у кущах і поспішив до відомої нам печери, наповненої жінками, що плакали, старими й дітьми. Переслідувачі гурона заледве проклали собі шлях крізь натовп і побачили у кінці довгого коридору двох гуронів та Магуа, який тягнув за собою Кору.

— Він там! За ним! Кора! — кричали білі.

Ункас із прудкістю оленя помчав за гуронами.

Але шлях тепер пролягав угору, по краю урвища, тому Ункас відкинув свою рушницю, щоб вона не заважала йому рухатися. Гейворд узяв з нього приклад, хоча незабаром зрозумів безглуздість свого вчинку. Нарешті друзі підійшли до ворогів настільки близько, що змогли розрізнити двох воїнів, котрі вели Кору, й Магуа, який вказував їм шлях.

— Стій, собако гуроне! — загорлав Ункас, метнувши своїм томагавком у Магуа.

— Я не зроблю більше жодного кроку! — крикнула Кора, зупинившись на краю скелі, біля самого урвища.

Гурони хотіли були опустити свої томагавки на голову Кори, але Магуа стримав їх. Видобувши ножа, він кинув на полонянку лютий погляд і промовив:

— Обирай, жінко: ніж Магуа чи його вігвам!

Не встигла Кора сказати жодного слова, аж поблизу почувся пронизливий крик — і Ункас зістрибнув

зі страшенної висоти на випин скелі. Магуа мимохіть зробив крок назад, і один із його супутників устроїв ніж у груди Кори. Магуа, ошаленівши, зі швидкістю блискавки кинувся на оглушеного падінням Ункаса й устроїв йому свій ніж у спину. Ніби поранений лев, скочив молодий могіканин і одним ударом збив із ніг убивцю Кори, витративши на це залишки власних сил.

Хитра Лисиця, схопивши вже неживі руки могіканина, встромив йому ніж у груди.

— Пощади! Май співчуття! — сказав зверху Гейворд. Йому вторив лютий крик мисливця, який раптом помітив, що над ними, на запаморочливій височині стоїть гурон.

— Блідолиці собаки! — волав він згори. — Делавари — боягузливі жінки! Магуа залишить їх на скелі на поживу крукам!

У цей час пролунав постріл Соколиного Ока — і вождь гуронів полетів у глибоке урвище, випустивши пронизливий передсмертний зойк.

Глава XXVIII

Світанок застав ленапів у глибокому смутку та журбі.

Замість переможної радості чулися плач і стогін. Усе плем'я вийшло зі своїх хиж.

Біля смертного одра великодушної Кори стояли шість делаварських дівчат із розплетеним волоссям, час від часу вони осипали спочилу квітами. У ногах доньки сидів Мунро, нещасний батько, чиє серце краялося від горя. Давид, сповнений благочестивого суму, та Гейворд, який мужньо намагався затамувати сльози, стояли коло старого. Недалеко від нещасної

дівчини лежало тіло Ункаса, одягнене в багатий національний костюм. Розкішне пір'я розвивалося над головою юнака, намиста й медалі рясно прикрашали його груди.

Перед трупом сидів Чингачгук — без зброї, без розфарбування. Його погляд прикипів до неживого обличчя сина.

Поряд із ним, зіпершись на свою рушницю, стояв вірний друг Чингачгука, Соколине Око, а попереду сидів сивий Таменунд.

Уже бралось на південь, а юрба делаварів усе ще справляла гнітучу мовчанку. Тільки вряди-годи лунало приглушене ридання, і хтось із присутніх підводився, щоб просто та зворушливо віддати шану.

— Воїни ленапів! — почав Таменунд глухим голосом. — Обличчя Маніту сховалося за хмарою. Його погляд відвернутий від нас, вуха заткнуті, язик не дає відповіді. Ви не бачите його, але суд його зрозумілий. Воїни ленапів! Обличчя Маніту сховалося за хмарою!

Дівчата заспівали поховальної пісні. Спочатку вони прославляли високі чесноти героя, який загинув, називаючи його левом свого племені, а потім знову повернулися до Кори, умовляючи небіжчицю не сумувати й не боятися за своє щастя у потойбічному житті. Там, співали вони, її супутником життя стане мисливець, котрий подбає про неї та стане їй надійним захистом.

Усі присутні зі зворушливою повагою дослухалися до ніжного голосіння дівчат, тільки один Чингачгук не бачив і не чув нічого. Життя, здавалося, залишило його, жоден м'яз на його обличчі не ворухнувся, коли він дивився на свого улюбленого сина, який був його гордістю.

Щойно дівчата замовкли, виступив іще один із найбільш знатних воїнів. Звернувшись до Ункаса, він сказав:

— Навіщо ти покинув нас, гордосте делаварів? Хіба ті, хто бачив тебе у битві, могли повірити, що ти скоро загинеш? Твої ноги скидалися на крила орла. Твої руки були сильні, як удари блискавки. Твій голос нагадував про Маніту, який говорить із хмар. О гордість делаварів, навіщо ти покинув нас?..

Нарешті настала мить, коли нещасний Чингачгук мав сказати останнє слово своєму синові.

Одначе це виявилось понад сили вбитого горем батька. Марно він підвівся, воліючи звернутися до Ункаса, — жоден звук не зміг вирватися з його розшарпаних грудей, і старий сагамор знову опустився на своє місце...

Мисливець дав знак — і дівчата підняли тіло Кори. До них приєдналися Мунро, Гейворд та Давид, а делавари й Соколине Око оточили тіло Ункаса.

Кора була похована у затінку під маленькими дубками, і дівчата осипали її могилу квітами. Давид заспівав зворушливий гімн, тужливі звуки якого викликали сльози в очах багатьох делаварів.

Мунро небагатьма теплими словами подякував дівчатам за їхню ніжну турботу про любу йому небіжчицю і тієї-таки миті впав на могилу своєї доньки в пориві глибокого розпачу.

Кілька молодих індіанців підійшли з ношами, завішеними з усіх боків, і Гейворд поквапився відвести старого до французького офіцера, де на них уже чекали коні. Згодом юнак повернувся, потиснув руку мисливцю, потім скочив на коня та під'їхав до нош, звідки чулося приглушене ридання Аліси. За мить

потому геть усі білі, за винятком Соколиного Ока, зникли в лісі.

Проминуть роки, але люди, як і раніше, з невситимою цікавістю слухатимуть історію про білу дівчину й молодого могіканина.

Від мисливця, котрому ще на довгі літа було призначено слугувати сполучною ланкою між індіанцями та цивілізованими білими, вони дізнаються, що генерал Мунро після смерті Кори був відкликаний на батьківщину, а молодий майор Гейворд забрав його молодшу доньку Алісу до поселення блідолицих, де вона, ставши йому за дружину, висушила свої гіркі сльози та знову навчилася весело посміхатися.

Коли Соколине Око, попрощавшись із білими, повернувся назад, тіло Ункаса вже одягли в його останнє земне вбрання та віднесли до тимчасової могили; ми кажемо «тимчасової», бо його останки пізніше перенесуть у землю його власного народу.

Чингачгук, зробивши над собою зусилля, віддав належне звичаям свого народу. Його губи розтулилися, і він тихо заговорив:

— Чого сумують мої брати? Чого плачуть мої доньки? Юний воїн переселився у блаженні мисливські угіддя. Він був добрий, вірний своєму обов'язку й хоробрий. Хто може заперечувати це? Маніту потребував такого воїна та відкликав його до себе. Але я, батько Ункаса і сам син Ункаса, є висохлим деревом у зеленому лісі. Я самотній.

— Ні, ні! — вигукнув Соколине Око. — Ти не самотній, сагаморе! У нас із тобою різний колір шкіри, але Господь призначив нам іти одним шляхом. Я не маю ні родичів, ані свого народу. Ункас, твій син, за природою червоношкірий і, звичайно, був тобі ближчим,

та я ніколи не забуду юнака, з яким так часто бився поруч. Він лишив нас із тобою на деякий час, сагамо-ре, але ти не самотній.

Чингачгук схопив руку, котру вірний друг простяг йому над свіжою могилою, і два хоробрі воїни схилилися над землею, яка сховала дорогу їм людину.

Нарешті Таменунд підвищив голос, закликаючи натовп розійтися.

— Годі! — сказав він. — Ідіть, діти ленапів! Гнів Маніту ще не угамувався. Навіщо Таменунд мусить досі залишатися тут? Блідолиці володіють землею, і час червоношкірих іще не прийшов. Так, мої дні тяглися довго. Вранці я бачив своїх дітей сильними й щасливими, а зараз, перш аніж настала ніч, побачив, як поховали найкращого воїна нашого народу — останнього могіканина.

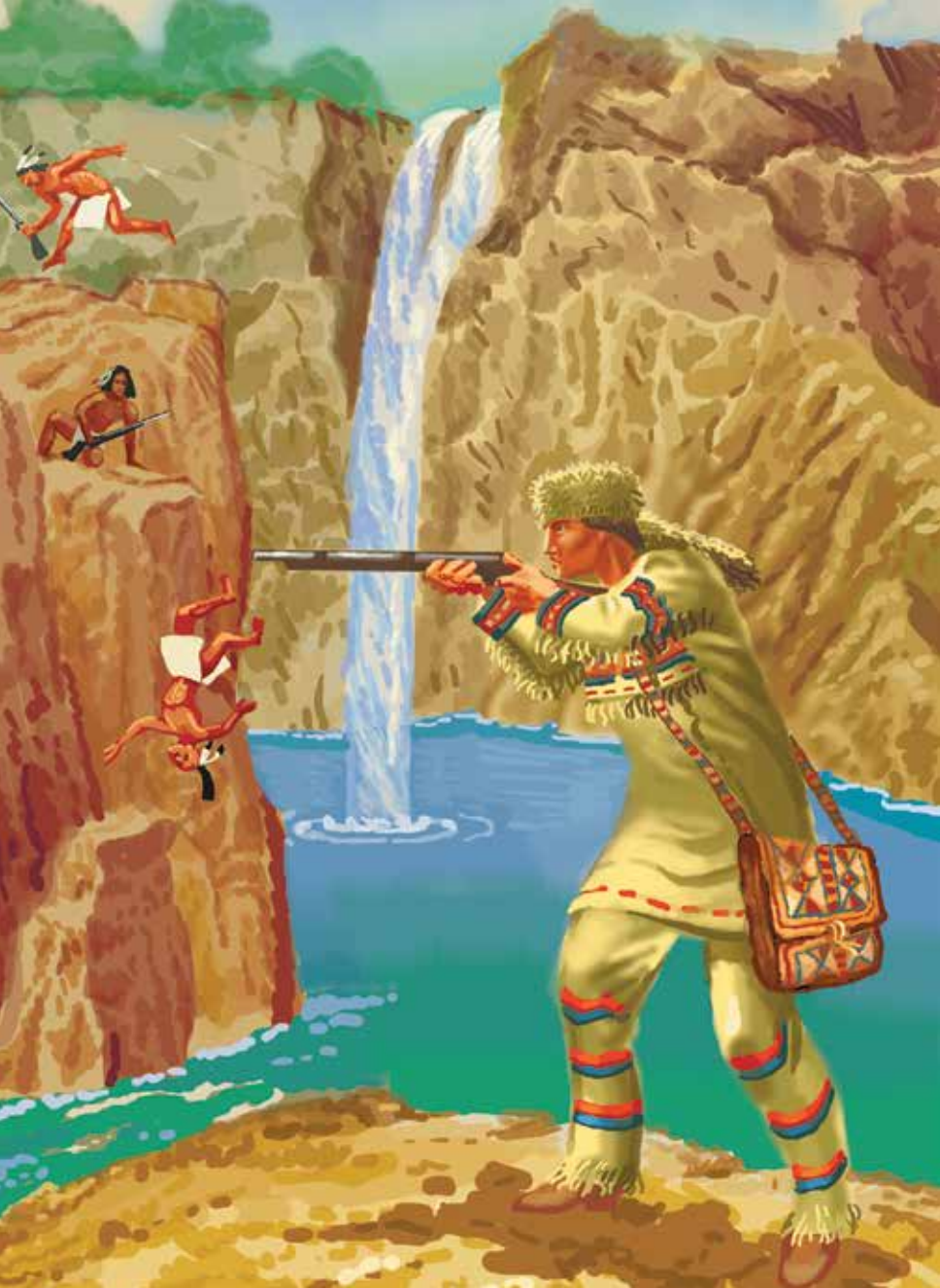
Обидві пані сіли на коней, і всі... рушили на північ.

*Індіанець... почав говорити
з дивовижною урочистістю...*

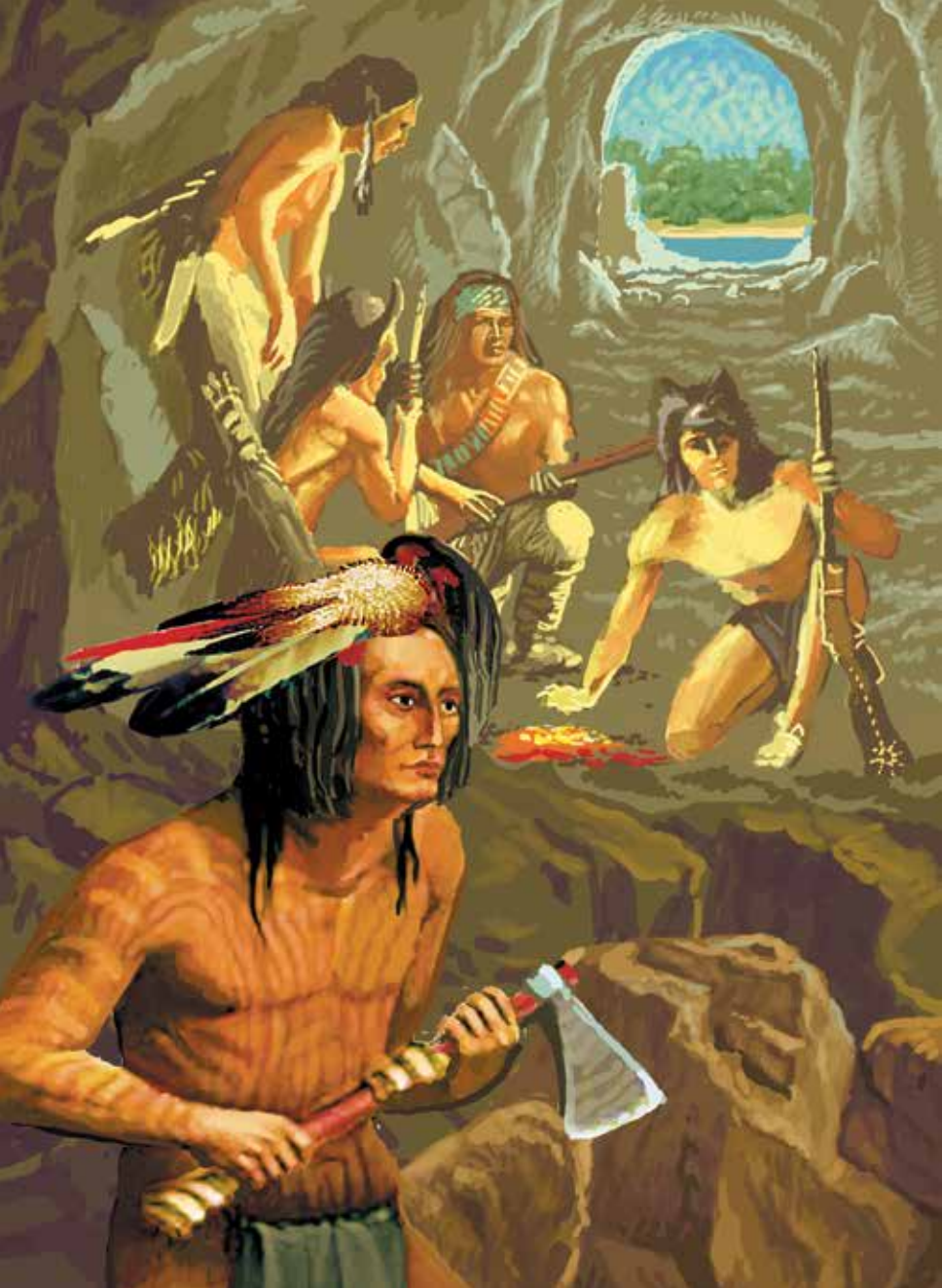
*За мить поранений олень упав
просто до ніг свого ворога.*

*Перший індіанець, підскачивши, як поранений
звір, звалився в одну з розколин у скелі.*

*Соколине Око і його супротивник з однаковою
спритністю схопили один одного за підняті руки...*

*За хвилину вся юрба... із шаленим
лементом увірвалася до печери.*

Аліса... могла триматися рівно лише завдяки лозинам, котрими її було прив'язано до дерева.

*Пролунав постріл, куля
продзижчала повз майора...*

*Мандрівники поспішили вирушити
в протилежному від гуронів напрямку.*

*Магуа раптом схопив на руки непритомну
Алісу й попрямував до лісу.*

— Вперед! — вигукнув мисливець. —
Треба пошукати сліди.

*Чингачгук, набивши тютюном люльку, закурив її.
Вдихнувши диму, він передав люльку мисливцеві...*

На ведмедя юнак навіть не кинув оком...

*Одну мить Ункас насолоджувався своїм
тріумфом,.. виступивши уперед із величчю царя.*

*Ункас почав кружляти в танці,
й один по одному до нього приєднувалися воїни...*

*Ніби поранений лев, скочив молодий могіканин
і одним ударом збив із ніг убивцю...*

Зміст

<i>Містер Купер із Куперстауна</i>	<i>5</i>
Глава I	9
Глава II	16
Глава III	22
Глава IV	29
Глава V	37
Глава VI	44
Глава VII	52
Глава VIII	62
Глава IX	70
Глава X	76
Глава XI	85
Глава XII	96
Глава XIII	105
Глава XIV	113
Глава XV	124
Глава XVI	133
Глава XVII	140
Глава XVIII	151
Глава XIX	158
Глава XX	164
Глава XXI	172

Глава XXII	185
Глава XXIII	198
Глава XXIV	210
Глава XXV	213
Глава XXVI	220
Глава XXVII.. . . .	226
Глава XXVIII	232

Літературно-художнє видання

Серія «Бібліотека пригод»

КУПЕР Джеймс Фенімор

Останній з могікан

(російською мовою)

Для дітей середнього шкільного віку

Головний редактор *С. С. Скляр*

Відповідальний за випуск *Г. В. Сологуб*

Редактор *Н. В. Бордукова*

Художній редактор *Н. В. Величко*

Технічний редактор *А. Г. Верьовкін*

Коректор *О. О. Невєжина*

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

Св. № ДК65 від 26.05.2000

61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а

E-mail: cop@bookclub.ua

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
www.trade.bookclub.ua

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб
“Клуб Сімейного Дозвілля”»

61140, м. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел./факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київська філія

04073, м. Київ, просп. Московський, 6, кімн. 35,
тел. +38 (067) 575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеська філія

65017, м. Одеса, вул. Малиновського, 16-А, кімн. 109
тел. +38 (067) 572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88
e-mail: support@bookclub.ua
Інтернет-магазин: www.bookclub.ua
«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Купер Дж. Ф.

К92 Останній з могікан [Текст] / пер. з рос. А. Марченко ; передм. та адаптація А. Клімова ; худож. О. Савченко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. — 240 с. : іл. — (Серія «Бібліотека пригод»).

ISBN 978-966-14-0862-2 (серія).

ISBN 978-966-14-7452-8 (PDF).

Дія роману відбувається під час колоніальних воєн у Північній Америці. Деякі індіанські племена майже повністю знищені. Красуні Кора й Аліса, майор Гейворд, мужній мисливець Соколине Око та їхні відважні друзі Чингачгук і Ункас мають подолати безліч перепон і небезпек на шляху до мети — англійського форту Вільям-Генрі, де на дівчат чекає батько.

ББК 84.7США